

Riksdagens snabbprotokoll

2025/26:134

Måndagen den 8 juni

Kl. 10.00–18.11

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 18 maj justerades.

§ 2 Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 11 juni kl. 14.00*.

§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2025/26:52 för torsdagen den 4 juni i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från socialutskottet.

§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:540

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:540 Lokal polisnärvaro och fler polisstationer
av Mathias Tegnér (S)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras av justitieministern Gunnar Strömmer inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 4 juni 2026

Justitiedepartementet

Gunnar Strömmer (M)

Enligt uppdrag

Helena Swenzén

Expeditionschef

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Finansutskottets betänkanden

2025/26:FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

2025/26:FiU21 Vårändringsbudget för 2026

2025/26:FiU30 Årsredovisning för staten 2025

Skatteutskottets betänkande

2025/26:SkU34 Redovisning av skatteutgifter 2026

Civilutskottets betänkande och utlåtande

2025/26:CU43 Riksrevisionens rapport om statens insatser för trygga bostadsaffärer

2025/26:CU44 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om den 28:e ordningens bolagsregelverk ”EU Inc.”

Försvarsutskottets betänkande

2025/26:FöU15 Lagändringar för ett stärkt nationellt cybersäkerhetscenter

§ 6 Ett likvärdigt betygssystem

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU26

Ett likvärdigt betygssystem (prop. 2025/26:194 delvis, prop. 2025/26:195 delvis, prop. 2025/26:196 delvis, prop. 2025/26:197, prop. 2025/26:198 delvis) föredrogs.

Anf. 1 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag har inte kollat upp det här, men jag kan tänka mig att det finns lerplattor med sumerisk kilskrift, där en förälder klagar på betygssystemet för någon av sina ungdomar. Betygssystemet är en evig debatt.

I dag ska vi debattera ett nytt betygssystem som har till syfte att öka likvärdigheten, bättre återspegla elevernas kunskaper och se till att elever inte slås ut utan kan fortsätta sina studier om de har förmåga till det.

Fru talman! Inget betygssystem är perfekt, men jag kan konstatera att det betygssystem som vi har haft är mindre perfekt än det betygssystem som vi kommer att

få när kammaren bifaller det här förslaget. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Fru talman! I dag har vi problem med betygsinflation och glädjebetyg, det vill säga att betygen inte återspeglar elevernas kunskaper. Det innebär att när man sedan använder betygen för att söka till vidare studier blir det inte likvärdigt och rättvist mellan elever, utan betygen beror på vilken lärare man har haft och vilken skola man har gått på. Betygen återspeglar helt enkelt inte i tillräckligt hög grad elevernas faktiska kunskaper.

Fru talman! Dagens betygssystem innebär också att det finns elever som slås ut. De hade kunnat fortsätta sina studier, men de kommer inte att kunna göra det på grund av F-betyget. Det här vill vi få bukt med. Vi vill att betygen bättre ska återspegla elevernas kunskaper och att elever kan studera vidare även om de har varit sämre i något ämne.

I den allmänna debatten har det låtit lite grann som att vi stryker F-betyget, men egentligen är det inte det vi gör. Det vi gör är att vi inför ett nytt, tiogradigt betygssystem där motsvarigheten till F-betyget inte finns med. Detta återspeglas i stället av ett par andra av betygssstegen.

Detta innebär att man kan söka till och komma in på vidare studier även om man har kunskaper som i dag skulle motsvara ett F-betyg. Man får helt enkelt räkna in det i sitt meritvärde ändå. Det är väldigt ovanligt, fru talman, att man inte har några kunskaper över huvud taget. Därför blir F-betyget väldigt trubbigt. Vi inför alltså ett nytt, tiogradigt betygssystem.

Fru talman! Vi ser också till att betygen kalibreras med ett slutprov. Det innebär ett stopp för eller i alla fall en kraftig minskning av möjligheterna till glädjebetyg och betygsinflation.

Fru talman! I dag vet man inte om ett betyg som en elev har fått motsvarar samma betyg som en annan elev har fått på en annan skola, i en annan del av landet eller av en annan lärare. Det vi gör är att se till att det meritvärde som man sedan använder för att söka in också är kalibrerat med ett slutprov. Syftet med detta är att komma bort från och motverka betygsinflationen och glädjebetygen och få meritvärden som bättre återspeglar elevernas kunskaper.

Fru talman! Betygsättning är svårt. Det kommer aldrig att vara så att alla bedömer på exakt samma sätt och att en lärares bedömning är helt identisk med en annan lärares. En del i det nya betygssystemet är att betygsriterierna blir något mindre detaljerade samtidigt som kursplanerna och läroplanerna i någon mening väger tyngre när det gäller hur innehållet i utbildningen styrs.

Jag tror att det är positivt. Det innebär att lärarna får ett lite större handlingsutrymme, men det innebär också – tillsammans med slutproven – att betygsinflationen och glädjebetygen motverkas. Det innebär alltså att lärarna får en tydligare roll och mer att säga till om, samtidigt som eleverna får mer likvärdiga betyg när de jämför sig med andra elever – det är ju trots allt det som man gör när man söker till vidare utbildning.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till förslaget, för att vi därmed tar viktiga steg för att få bukt med dels betygsinflationen och glädjebetygen, dels den utslagning som F-betyget har inneburit.
(Applåder)

Anf. 2 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte uppehålla mig lite vid en ganska central del av konstruktionen av det nya betygssystemet, nämligen det nationella slutprovet.

Under delar av utredningsperioden var det väldigt viktigt att slutprovet skulle ingå i den digitala provdel som vi har jobbat med under ganska många år och som under de senaste åren har havererat fullständigt. Vi pratar väldigt mycket om att betygssystemet är en viktig och central del av utbildningssystemet. Vi måste kunna lita på att betygssystemet håller ihop, framför allt när man sätter stor tilltro till ett stort nationellt slutprov som ska vara en ganska stor del av både det enskilda betyget och kalibreringssystemet för att motverka det som ledamoten var inne på när det gäller betygsinflation och liknande.

Därför måste jag fråga: Hur oroliga är Liberalerna över att en så vital del som det nationella slutprovet ska gå att genomföra digitalt utan att medverka till mer administration för lärare? Hur ska det kunna fungera med tanke på att det faktiskt utgör minst 30 procent av det nya betygssystemet? Än så länge har vi inte varit i närheten av att kunna genomföra ett så pass omfattande och stort arbete som de nationella proven digitalt. Hur ska det hänga ihop med ett nationellt slutprov?

Anf. 3 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Sigvardsson för en bra och välmotiverad fråga.

Det har varit problem med de digitala proven – det är helt korrekt. Det får mig absolut att delvis känna oro, men jag har inga problem med att erkänna att det har varit så. Det är ju inte regeringen som har konstruerat it-systemen eller proven i detalj. Det ligger möjligen delvis utanför vad både en L-regering och en S-regering kan göra. I grunden måste man ha förtroende för att myndigheterna klarar sin uppgift. Det är också viktigt att det finns möjlighet till någon form av backup, det vill säga att man inte gör det digitalt om det inte fungerar.

Fru talman! Med det sagt tycker jag också att man ska komma ihåg att det betygssystem som vi debatterar i dag är en del av en helhet. Ledamoten är orolig för lärarnas administrativa börda. Den oroar mig också, och det är bland annat därför som vi i kammaren senast förra veckan debatterade om att reglera lärarnas undervisningstid och därmed också deras tid för administration, planering och så vidare.

Ambitionen är inte att det här ska leda till en ökad administrativ börda, men om det gör det får vi såklart återkomma till det. Det är inte det som är syftet, och jag tror inte heller att det kommer att bli så.

Alla betygssystem innebär ju någon form av administrativ börda. Det är ganska mödosamt och svårt att

sätta betyg. Ambitionen med det här systemet är att lärarna inte ska få ökad belastning.

Anf. 4 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Apropå den oro som Joar Forssell pratar om blir det intressant att se vilken beredskap man tänker ha för att eventuellt kunna förändra och förbättra så att man inte hamnar fel.

Digitala nationella prov skulle ha genomförts, vilket innebar massiva åtgärder och administrativa bördor för lärare runt om i landet. Lärare fick ägna timmar åt att kopiera nya prov och administrera dem. Om vi ska kunna jobba med central rättning, vilket jag vet att Liberalerna tycker är rimligt, samt se till att det blir så rättvist som betygssystemet målas upp här behöver vi kunna säkerställa att vi har ett nationellt system på plats så att det inte blir en ännu större administrativ kostnad än den vi redan har.

Många av de reformer som vi här i kammaren gemensamt har röstat igenom eller kommer att rösta igenom är ju viktiga. Jag tror dock, fru talman, att man underskattar vad det skulle kunna innebära att låsa fast ett nationellt slutprov som ska vara digitalt i sin planeringsfas när vi inte kan vara trygga med att detta finns på plats.

I Skolverkets återrapportering från den senaste månaden låter det som att det inte alls finns någon rimlighet i att det finns på plats när man ska börja införa de här systemen 2028 och framåt; det är ju den tidshorisonten vi pratar om. Därför är det rimligt att fundera över om man bör låsa fast betygssystemet så hårt när vi inte kan vara trygga med att systemet kommer att fungera på ett vettigt sätt utan att skapa extrema administrativa bördor för lärare och annan skolpersonal under den tid på året då många slutprov ska göras. Denna period – maj och juni – är väldigt intensiv. Alla jobbar och sliter efter ett helt skolår.

Detta är lite att nonchalera oron och den fråga som regeringen har skyldighet att svara på: Kommer det att bli ett organisatoriskt kaos när digitala slutprov kanske inte fungerar och manuell hantering måste ske?

Anf. 5 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Det finns problem med betygsinflation och glädjebetyg; så långt tror jag att ledamoten och jag är överens. Detta beror på flera saker. En orsak är friskolesystemet, där vi nu gör en helrenovering.

En annan orsak är att det är svårt, för att inte säga omöjligt, att få till en betygsättning som är exakt likadan över hela landet. Det finns ett mått av frihet i bedömningen; det är ju ändå bedömning vi pratar om. Det behövs något verktyg om vi ska komma bort från detta, åtminstone lite grann, så att vi får mer likvärdighet samt betyg och meritvärden som bättre återspeglar elevernas faktiska kunskaper, så att man kan jämföra sig och så att det blir rättvist när man söker sig vidare i utbildningssystemet. Jag tror att det behövs slutprov för att vi ska komma åt detta. Jag ser inte någon annan möjlighet än att ha slutprov för att skapa likvärdighet

över hela landet mellan elever och skolor med olika lärare. Så är det.

Kan detta innebära en administrativ börda? Jag tvivlar inte på att Sverige har förmågan att genomföra digitala slutprov. Det skulle vara väldigt märkligt. Många andra länder klarar av detta. Jag har besökt Ukraina ett antal gånger under kriget. De har digitaliserat trots Rysslands pågående anfallskrig. Det är klart att även Sverige har denna förmåga.

Tror jag att det kommer att kunna ske helt smärtfritt i alla lägen? Nej, det kan jag inte garantera. Därför behöver man vara beredd på att vi kan behöva vanliga manuella pappersprov. Så ser verkligheten ut. Jag tror dock att alternativet att inte ha ett nytt betygssystem och att inte ha slutprov är mycket sämre. Vi ska göra andra saker för att minska lärarnas börda.
(Applåder)

Anf. 6 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Joar Forssell, för anförandet och replikskiftet!

Även jag är intresserad av de nationella slutproven, men kanske ur ett lite annat perspektiv. Nationella slutprov blir ju väldigt betydelsefulla för eleverna. På engelska brukar man kalla det high-stakes tests. De här proven väger väldigt tungt för elevernas framtid. Detta lyfts fram som en risk av remissinstanser. Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd beskriver i sitt remissvar att dessa prov orsakar otroligt hög stress för våra skolelever. Nu kommer det fler och ännu tyngre prov. Det blir prov som har otroligt stor tyngd och som påverkar elevernas framtid otroligt mycket.

Vilka medskick gör regeringen när det gäller de här proven för att de inte ska orsaka mer stress för Sveriges elever, som redan – på grund av skolsystemet – beskrivs uppleva mer stress än vad elever i Sveriges grannländer gör?

Anf. 7 JOAR FORSSELL (L) replik:

Fru talman! Det här är ju en väldigt intressant fråga. Till att börja med tror jag att skolan alltid kommer att innebära stress för elever. Så ser verkligheten ut, så har den alltid sett ut och så kommer den alltid att se ut. Ska vi minska den stressen så mycket vi kan? Ja, det ska vi göra. Ska vi se till att elever mår så bra som möjligt? Ja, det ska vi göra.

Min erfarenhet från att själv ha varit aktiv i elevkårer och elevråd – jag tvivlar inte på att ledamoten Hansén också har varit aktiv i sådana organisationer – är att betygsinflationen och glädjebetygen har lett till väldigt mycket stress under väldigt lång tid. Man kanske jämför sig med elever från andra, kanske närliggande, skolor och konstaterar att en elev på en annan skola fick ett annat betyg än vad man själv fick, trots att man tycker att man själv är bättre. Även detta skapar också en enorm stress, eftersom man sedan vill använda betygen för att ta sig vidare till en annan utbildning eller ta sig vidare i livet. Den stressen tror jag att vi delvis kan komma åt med det här systemet med slutprov.

Går det att skapa en skola som är helt fri från stress? Nej, det går inte – det är omöjligt. Går det att skapa en skola som är likvärdigare och där meritvärdet i högre grad återspeglar elevernas kunskaper? Ja, det tror jag. Kommer detta att vara bra för att minska stressen? Ja, det tror jag.

Fru talman! Vi ska såklart göra allt vi kan för att stötta elever och ge dem det stöd, den undervisning och det kunskapsfokus som krävs för att de ska kunna vara trygga i att de får goda chanser och likvärdiga möjligheter att få goda betyg, kunskaper och möjligheter att söka sig vidare i livet. Jag tror att detta leder till mindre stress. Jag är medveten om att ett prov kan vara stressigt, men det är ännu stressigare med glädjebetyg och betygsinflation.

Anf. 8 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! För mig är det en annan sak att känna anspänning inför att man ska prestera någonting. Kanske känner både Joar Forssell och jag sådan anspänning när vi ska kliva upp i talarstolen. Det är en stress man ska ha för att prestera bättre.

Rapporten *Det enda jag tänker på är stress och skola* handlar om ohälsosam stress. En sådan stress vill vi ju inte ha, vare sig i arbetslivet, här i riksdagen eller i skolan. Det jag fokuserar på är att man lägger ännu mer tyngd på någonting som redan orsakar psykisk ohälsa bland elever. Jag tror dock inte heller att man kan göra livet till något slags resa på en räkmacka genom skolan, där allting är härligt hela tiden, utan det är klart att det kommer att komma tuffa utmaningar ibland.

Jag vill höra vilka medskick regeringen gör för att förbättra ungdomars psykiska hälsa i relation till att man härifrån bestämmer att vi ska ha fler prov som har större påverkan på elevernas framtid. Flera remissinstanser har påpekat att detta också riskerar att påverka undervisningen negativt. Alla kommer att veta att de nationella slutproven är jätteviktiga för skolan, för den enskilda eleven och för lärarna. Risken är att man lägger upp undervisningen så att den ska ge bra testresultat, och denna risk påtalas och är reell.

Proven ska också anpassas för att kunna vara digitala och rättas digitalt, vilket betyder att spannet för vad man kan testa med dessa format blir smalare.

Hur vill regeringen förbereda för detta så att de negativa konsekvenserna undviks?

Anf. 9 JOAR FORSSELL (L):

Fru talman! Jag håller med om att ett prov kan vara väldigt stressigt, men jag håller inte med om den övriga beskrivningen.

Det betyg man får av en lärare kan i dag skilja sig från det betyg man hade fått av en annan lärare på en annan skola, vilket skapar stor stress. Betygsinflation och glädjebetyg skapar stor stress. Det är rimligt, för man blir såklart stressad av att systemet inte är rättssäkert och att det man presterar inte ger det betyg man borde få.

Även om slutprovet blir väldigt viktigt blir det ändå fler komponenter som är viktiga än i dag, så på ett sätt får eleverna fler chanser att visa vad de har för kunskaper och vad de kan prestera. Jag tror därför att detta system kommer att leda till mindre stress rent strukturellt.

Regeringen vidtar ju en massa olika åtgärder på skolområdet som totalt sett är bra. Det ska vara mindre klasser, och elever som stör, stökar och skapar stress i skolmiljön ska kunna utvisas från klassrummet och få sin undervisning någon annanstans. Lugn och ro är en extremt viktig faktor för att slippa bli stressad och för att klara kunskapskraven. Eleverna ska även ha tillgång till kuratorer. Dessutom: Att lärarna blir mindre stressade nu när undervisningstiden regleras leder även till bättre undervisning och mindre stress bland eleverna.

Vi gör alltså mycket, och jag tror att det nya betygssystemet är en del av förbättringen.
(Applåder)

Anf. 10 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag yrkar inledningsvis bifall till reservation 5.

Dagens debatt handlar om ett nytt betygssystem. Ett betygssystem måste vara rättvist, pålitligt och likvärdigt. En elevs kunskaper ska bedömas på samma sätt oavsett vilken skola eleven går i eller var i landet eleven bor.

Så fungerar det tyvärr inte i dag. Dagens betygssystem har under lång tid präglats av en skarp gräns mellan godkänt och underkänt. År 1994 infördes godkänt-gränsen, och 2011 drev den dåvarande borgerliga regeringen igenom betyget F. Tanken var att tydligare krav skulle sporra fler elever, men resultatet har i stället blivit att alltför många unga har sorterats bort. Det är inte ett rimligt system. Under decennier har många unga människor fått sin framtid begränsad, inte för att de har saknat förmåga att klara gymnasiet utan för att betygssystemet har byggt på en alltför hård och fyrkantig spärr.

Därför behövs en reformering av det svenska betygssystemet. Det är positivt att den skarpa F-gränsen nu tas bort och att elevernas samlade kunskap ska få större betydelse. Men, fru talman, den avgörande frågan är om det nya systemet på riktigt kommer att göra upp med utslagningen av elever i den svenska skolan. Kommer det att undanröja den stoppkloss som den hårda F-gränsen har inneburit?

I dag går 15–20 procent av eleverna ut grundskolan utan att vara behöriga till gymnasieskolans nationella program. Det handlar om ungefär 20 000 elever varje år som inte kan ta steget direkt från grundskolan till gymnasiet.

Här återstår mycket för regeringen att bevisa. Av utredningen och förarbetena till propositionen om ett likvärdigt betygssystem framgår det att 8–10 procent av eleverna även fortsättningsvis kommer att vara obehöriga. Det är naturligtvis en förbättring, men 8–10 procent innebär fortfarande att tusentals elever varje år

riskerar att stängas ute från gymnasiets nationella program. Detta är långt ifrån den bild regeringspartierna har försökt ge när de hävdar att de nu gör upp med F-betyget och dess utsorterande effekter.

Även om andelen minskar till 8–10 procent, i enlighet med utredningens scenario, skulle Sverige fortfarande vara i EU:s bottenliga, ja, till och med sämst när det gäller utslagning.

Detta är inte tillräckligt bra. Det nya betygssystemet kan därför inte betraktas som en slutpunkt, utan det måste vara början på ett fortsatt arbete för att se till att betydligt fler elever kan gå vidare från årskurs 9 till gymnasieskolans nationella program.

Vi vet ju vilka konsekvenserna kan bli för den elev som inte kommer vidare. Den som saknar fullständig gymnasieutbildning får betydligt svårare att etablera sig på arbetsmarknaden, löper större risk att hamna i långvarig arbetslöshet och får mer begränsade möjligheter att forma sitt eget liv. Det är ett misslyckande inte bara för den enskilda eleven utan också för samhället. Vi har inte råd att varje år låta tusentals unga människor hamna vid sidan av utbildning och arbete.

Därför måste de allra viktigaste frågorna framöver vara hur vi fortsätter att minska utslagningen och hur vi ser till att utslagningen inte fortsätter med det nya systemet. Ett nytt betygssystem måste ytterst bedömas utifrån om det öppnar fler dörrar för unga människor, inte bara utifrån bokstäver, siffror och beräkningsmodeller.

Fru talman! Problemen med betygssystemet handlar inte bara om den hårda F-gränsen. De handlar också om likvärdighet, betygsinflation och om de ekonomiska drivkrafter som finns i marknadsskolan. När skolor konkurrerar om elever och skolpeng skapas stark drivkraft att sätta högre betyg – något vi har sett de senaste decennierna. Betygen riskerar då att bli ett marknadsföringsverktyg i jakten på nya elever och ökade vinster.

Vi har sett hur betygsfiffel och betygsinflation har urholkat förtroendet för systemet. Elever på vissa skolor har fått högre betyg än vad deras resultat motiverar. Betygen har blivit en valuta på skolmarknaden, vilket är djupt problematiskt. Betyg ska vara ett mått på elevers kunskaper, inte ett konkurrensmedel mellan skolor. Betyg ska vara rättvisande och gå att lita på vid antagning till nästa utbildningsnivå. De ska inte användas för att locka elever i syfte att öka skolföretagens lönsamhet.

Därför räcker det inte att förändra betygsskalan eller införa nya tekniska modeller. För att få ett rättvist och likvärdigt betygssystem krävs att vi också tar itu med de drivkrafter som skapar betygsinflation. Så länge vinstjakten och konkurrensen om eleverna består kommer också trycket att sätta omotiverat höga betyg att finnas kvar.

Vi socialdemokrater vill ha ett betygssystem som är rättvist och pålitligt, som minskar utslagningen och som inte korrumpas av betygsfiffel och vinstjakt.

Det finns också frågor om hur detta betygssystem ska fungera i praktiken. Kalibreringen måste vara

begriplig för lärare, elever och vårdnadshavare. Ett betygssystem som få förstår riskerar snabbt att förlora sin legitimitet.

Vidare bygger modellen i hög grad på nationella slutprov. De var tänkta att genomföras digitalt, men införandet av de digitala nationella proven har havererat. Det väcker självklart frågor om hur robust systemet är.

Det finns också en risk att undervisningen i alltför hög grad inriktas på att eleverna ska prestera så bra som möjligt på ett enskilt slutprov. Men skolans uppgift är större än så. Undervisningen ska ge eleverna breda och varaktiga kunskaper, inte reduceras till provförberedelser.

Därför måste reformen följas noggrant och brister rättas till efter hand.

Vi socialdemokrater menar att eftersom det saknades bred parlamentarisk förankring under arbetet med att ta fram det nya betygssystemet behöver en bred parlamentarisk grupp arbeta under genomförandet för att det ska bli så bra som möjligt.

Fru talman! Något som ligger lite vid sidan av huvuddebatten är hur betygssystemet ska fungera i den kommunala vuxenutbildningen. Vi socialdemokrater menar att det återstår ganska mycket arbete för att säkerställa att det nya betygssystemet också blir rättvist och pålitligt för dem som studerar inom komvux.

Vuxenutbildningen har särskilda förutsättningar. Elever börjar och slutar vid olika tidpunkter, studerar i olika takt och kombinerar ofta utbildning med arbete och familjeliv. Komvux har även en central roll i kompetensförsörjningen.

Därför finns det skäl att vara orolig för en modell där antalet slutprov och tidpunkterna för proven begränsas. Det riskerar att skapa väntetider och flaskhalsar. Studerande tvingas vänta på prov för att kunna slutföra en kurs och gå vidare till nästa steg i sin utbildning.

Vi ser också en risk för att betygsättningen i alltför hög grad kommer att vila på ett enskilt slutprov och inte en sammanvägd bedömning av både slutprov och lärarens betygsättning. Men även inom komvux måste betyget vara en samlad bedömning av elevens kunskaper. Därför behöver frågan utredas vidare. Regeringen behöver återkomma med förslag om hur det ska fungera inom vuxenutbildningen.

Fru talman! Bakom varje siffra i den här debatten finns en elev, en ung människa som har kämpat sig igenom grundskolan eller gymnasiet, som har drömmar om framtiden och som vill få chansen att gå vidare. Därför får vi aldrig behandla betygssystemet som en fråga om enbart skalor och beräkningsmodeller. Det handlar om människors liv och framtid, om elever som drömmer om att bli undersköterskor, elektriker, lärare, ingenjörer eller kanske till och med Nobelpristagare, och också den som har haft det tufft i skolan måste få sina kunskaper och möjligheter rättvist bedömda.

Socialdemokraterna anser att vi bör ha ett nytt betygssystem som går att lita på, som öppnar fler dörrar än det stänger och som minskar utslagningen. Men betygssystemet kan inte betraktas isolerat. Vi måste gå

vidare med att göra upp med systemfelet i den svenska marknadsskolan. Så länge jakten på elever och vinster får styra riskerar betygen att användas som konkurrensmedel, och då riskerar vi fortsatt betygsinflation, segregation och marknadskaos.

Skolans resurser ska gå till undervisning, lärare och stöd till eleverna, inte till företagsvinster. Ingen elev ska behöva känna att framtiden tog slut redan i årskurs 9 på grund av ett betygssystem som inte såg elevens samlade kunskaper.

Skolans uppgift måste vara att ge fler unga en väg framåt, inte att sortera bort dem innan vuxenlivet ens har startat.

(Applåder)

Anf. 11 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Niklas Sigvardsson för anförandet.

Jag minns när man hade debatter med SSU:are på 80- och 90-talen. Då möttes man av budskapet att betyg nästan var helt fel och något fult, men nu känner jag en helt annan anda hos Niklas Sigvardsson. Han antyder ändå och slår fast att betyg är viktigt. Det är glädjande att höra att Socialdemokraterna står fast vid att det är viktigt att ha betyg i skolan. Sedan kan vi göra olika bedömningar av hur det ska se ut, men jag blir nöjd när jag hör att Socialdemokraterna i stort sett ställer upp på det system som nu föreslås och ser det positiva i det. Det finns därför en god grund för att det kommer att bli bra i slutändan.

Jag skulle vilja kommentera det där med Skolverket. Jag håller med Niklas Sigvardsson om att hanteringen av de digitala proven har varit under all kritik och att det finns starka skäl att kritisera Skolverket för detta. Man har inte bara kastat bort miljoner på ett system där man inte har förmåga att leverera, utan nu säger man också att man tänker kullkasta många av idéerna och att vissa prov ska rättas på skolorna medan andra ska rättas centralt. Så kan vi såklart inte ha det.

Jag vill fråga Niklas Sigvardsson, bara för att klargöra: Ser också Socialdemokraterna behovet av att rätta de nationella proven centralt? Om de inte kan rättas digitalt, är Socialdemokraterna då för att hitta en analog väg för att rätta dem centralt?

När det gäller det nya systemet och obehöriga glömmar vi ibland bort i debatten att det tyvärr finns elever som inte har förmåga att tillgodogöra sig utbildning. Där måste man hitta andra vägar. Min fråga till Niklas Sigvardsson är: Öppnar Socialdemokraterna upp för andra vägar in på yrkesprogram, exempelvis borttagna behörighetskrav och kortare tvååriga utbildningar som gör att man snabbt kan komma i arbete?

Anf. 12 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! När det gäller den första frågan är vi socialdemokrater positiva till centralt rättade prov. Det är ett viktigt steg för att skapa likvärdighet i bedömningen i hela skolan. Det har varit viktigt nu när vi har haft nationella prov, till exempel, och det kommer det att vara även fortsättningsvis i det här systemet. Det är

en viktig del i att se till att betygen är rättvisa över hela landet.

Precis som jag sa inledningsvis i mitt anförande handlar det om att man som elev måste kunna känna sig trygg med att den bedömning som görs i skolan, till exempel i Jönköping, som jag kommer från, är densamma som den som görs i ledamoten Reslows Malmö. Man måste kunna lita på att systemen fungerar, och centralt rättade prov är en del i detta.

Att se till att det blir rättvist är viktigt, men den del som handlar om utslagning är också viktig. Där måste vi fortsätta. Vi socialdemokrater har haft många och täta dialoger med arbetsmarknadens parter under den här mandatperioden för att se hur vi kan hitta ett system som gör att arbetsmarknaden får den kompetens som den behöver. Det handlar om vad som behövs på ett yrkesprogram eller liknande för att man ska kunna ta ett jobb.

Vi ska inte nedvärdera att gå ett yrkesprogram. Dessa program är en svår utbildning för många. Personligen kan jag säga att jag passar mycket bättre på ett teoretiskt program än på ett praktiskt program, så som jag fungerar. Det är därför viktigt att ha en dialog med arbetsmarknadens parter om vad som behövs för att kunna ta ett jobb på framtidens arbetsmarknad. Vilken kompetens behövs? Vilken säkerhet behövs när det gäller arbetsmiljökunskap och liknande?

Än så länge har svaret från arbetsmarknadens parter varit att de tycker att den tvååriga lösningen inte är en bra idé. De ser att det behövs mycket kompetens även i ämnen som kanske inte är rent praktiska, såsom svenska, engelska och matematik och samhällsorienterande ämnen, för att man ska kunna fungera på svensk arbetsmarknad. Det är viktigt, fru talman, att vi som samhälle vill att ungdomar ska kunna komma ut i vuxenlivet med goda kompetenser som gör att de blir duktiga och fungerande samhällsmedborgare.

Anf. 13 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Niklas Sigvardsson och jag har en sak gemensam: Vi är nog båda väldigt teoretiskt lagda snarare än praktiskt lagda. Jag är helt *fine* med det. Jag tycker, precis som Niklas Sigvardsson, att det är viktigt oavsett vad.

Det är glädjande att höra att Socialdemokraterna är på banan och tycker att det är viktigt med centralt rättade prov. Då måste vi se till att det blir så, även om det krävs att det sker analogt, i avvaktan på det digitala. Det här är viktigt eftersom Skolverket nu inte klarar av en sådan fundamental sak.

Om vi skulle gå tillbaka till en situation där det helt plötsligt är de enskilda skolorna som ska rätta de nationella proven faller hela likvärdighetstanken. Det är därför jättebra att vi har en bred enighet i den här frågan. Det är också viktigt att vi signalerar till Skolverket att det inte är en acceptabel väg framåt.

När det gäller arbetsmarknadens parter vet vi att Svenskt Näringsliv har en uppfattning och branscherna en annan. När vi träffar de senare hör vi sällan något som antyder att det skulle vara viktigt med treåriga

linjer eller teoretiska kunskaper, utan tvärtom efterlyser man just de praktiska kunskaperna.

Det är viktigt att vi skapar möjligheter för den del elever som inte kan bli behöriga till ett nationellt program och som kommer att ha problem med de teoretiska ämnena hur mycket vi än ändrar systemet. Vi anser att det måste finnas en väg in genom kortare yrkesprogram. Den huvudsakliga uppgiften måste ändå vara att se till att de får ett jobb framöver och inte fastnar i arbetslöshet eller utanförskap. Där måste vi tänka längre än vad arbetsmarknadens parter gör ibland.

Min fråga till Niklas Sigvardsson är därför fortsatt: Kan han tänka sig att införa kortare yrkesprogram för den här gruppen av elever i samråd med exempelvis branscherna?

Anf. 14 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Det är ingen tvekan om att utslagningen av elever kommer att vara en av de viktigaste uppgifterna gällande skolan för en socialdemokratiskt ledd regering. Oavsett hur betygssystemet ser ut och hur systemet ser ut överlag kommer det att vara viktigt.

Det är intressant. Även om utredningen pratar om 8–10 procent ligger vi fortfarande extremt långt över genomsnittet på den europeiska utbildningssidan. Genomsnittet för EU är 5 procent, men i dagens läge är vi uppe på 18–20 procent i vissa fall. I utredningens bästa scenario kommer vi kanske ned till 8–10 procent. Här finns därför otroligt mycket att göra.

Vi socialdemokrater är alltid öppna för att se på hur vi kan hitta så bra möjligheter som möjligt för att elever – barn och unga – ska kunna studera och få en trygg utbildning som de kan stå på länge under arbetslivet. Om det är något vi vet om den föränderliga arbetsmarknaden är det att man behöver ha goda kunskaper med sig när man träder in där. Arbetsmarknaden förändras extremt mycket under en livstid i dag. Att ha goda grundkunskaper gör att man kommer att kunna växla arbete under yrkeslivet men också få ett bra inträde på arbetsmarknaden.

Vi socialdemokrater kommer att fortsätta att jobba tillsammans med branscherna och arbetsmarknadens parter för att hitta den allra bästa lösningen så att fler unga kan gå vidare med goda kunskaper både i gymnasiet, till gymnasiet och efter gymnasiet. Då kan vi möjliggöra en god arbetsmarknad under lång tid. (Applåder)

Anf. 15 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Det är helt uppenbart att Sverige har stora problem i dag med ett betygssystem som inte är rättssäkert. Vi har i nära 30 års tid sett en ökande grad av betygsinflation i det svenska utbildningssystemet. Det är inte rättvist att en elev som verkligen anstränger sig riskerar att få ett lägre betyg än en annan elev som kanske egentligen kan mindre men som råkar gå på en skola som sätter mer generösa betyg.

Det är inte helt enkelt att göra upp med detta. Jag tror att vi är överens om problembilden, men frågan är hur vi tillsammans kan lösa detta. Det här är något som

regeringar av båda partifärger har brottats med och, med handen på hjärtat, borde ha gjort något åt under ganska många års tid.

Nu gör vi det. Vi bad nationalekonomen Magnus Henrekson att tillsätta en utredning med honom i spetsen, som fick ta fram ett nytt system med utgångspunkt i den senaste forskningen och internationell erfarenhet.

Vi vet att lärare är väldigt skickliga på att sätta sina egna betyg och att ranka sina egna elever i sin klass. Men att förvänta sig att en lärare i en klass ska veta vilken måttstock en annan lärare har i en annan klass i en annan del av landet är inte rimligt och heller inte möjligt. Det är också bakgrunden till de förslag som vi har här i dag. Det är bakgrunden till externt rättade centrala prov. Det är bakgrunden till den kalibrering som föreslås i modellen.

Jonas Vlachos konstaterade i en debattartikel nyligen: ”Ett bättre system behöver inte vara felfritt.” Det här är ett bättre system för att det möter många av de problem vi ser i dag.

När jag lyssnar på Niklas Sigvardsson hör jag väldigt mycket om problem och risker som eventuellt finns med det här systemet. Men det är med Jonas Vlachos ord ett bättre system och behöver inte vara felfritt.

Min fråga till Niklas Sigvardsson är: Delar han den bilden, och kommer det nya betygssystemet att fortsätta implementeras också om Socialdemokraterna får makten över Utbildningsdepartementet?

Anf. 16 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Josefin Malmqvist, för frågan!

Det vi kan ta med oss från morgondagens omröstning är att vi socialdemokrater röstar ja till den lagstiftning som ligger bakom det här betygssystemet. Vi röstar ja för en tiogradig skala från 1 till 10.

Att vi som opposition lyfter fram vad vi ser som farhågor och problem tror jag tillhör en oppositions roll. Men vi har också läst Skolverkets utvärdering, som man genomförde tidigare än utredningen för att titta på möjliga modeller för att jobba med ökad likvärdighet.

Vi tog till exempel tag i centralt rättade prov som en del av systemet redan under vår regeringstid för att faktiskt möjliggöra en mer likvärdig bedömning. Man kan alltså vara trygg med att vi socialdemokrater röstar ja till den proposition som ligger på bordet.

Sedan kan vi ju säga så här: Att det här systemet blir långvarigt hade tryggats om vi hade fått sitta tillsammans och genomföra det. Vi ser ju också problemet med att vi behöver jobba med likvärdigheten brett över systemet. Det är därför vi röstar ja till det här.

Jag tror inte att Josefin Malmqvist behöver vara så orolig över att den här förändringen inte kommer att vara bestående om Socialdemokraterna får makten på Utbildningsdepartementet. Men att vi lyfter fram farhågor om en proposition som vi inte har deltagit i arbetet med över huvud taget tror jag är ganska logiskt utifrån att vi är ett oppositionsparti.

Anf. 17 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Jag önskar att jag kunde känna mig något tryggare med Niklas Sigvardssons ord än jag faktiskt gör här i dag.

Niklas Sigvardsson svarar på min fråga att Socialdemokraterna står bakom att vi går från att ha bokstäver till att ha siffror, från A–F till 1–10. Absolut, gott så, men den bärande delen av den här propositionen handlar ju om att kvalitetssäkra och förankra betygen i något. Vi kan inte ha tusentals olika måttstockar, utan vi måste hitta en nationell måttstock om betygen också fortsättningsvis ska kunna användas för ansökning till vidare studier.

Det är därför det gör mig orolig att Socialdemokraterna reserverar sig mot kalibreringen och mot de centralt rättade nationella proven. Jag vill ge Niklas Sigvardsson en möjlighet att förklara. Betyder det att Socialdemokraterna inte står bakom de delarna av reformen? Eller betyder det att vi kan känna oss trygga med att ett nytt betygssystem kommer att kunna implementeras och kommer att ge svenska skolor, lärare och elever ro och andrum i implementationen framöver? Kan man känna sig trygg med att det här betygssystemet, även om det kanske inte är helt perfekt, är tillräckligt bra för att kunna fungera under överskådlig tid?

Anf. 18 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Josefin Malmqvist, även om hon uttryckte en del oro.

Det är ganska tydligt att vi socialdemokrater går till val som ett samförståndsparti. Vi vill skapa breda överenskommelser. Det är därför vi till exempel har en reservation i det här betänkandet om att vi borde ha en bred parlamentarisk översyn även i implementeringsarbetet så att vi tillsammans i den här kammaren och i det politiska landskapet kan sitta ned och fundera: Blir det här som det var tänkt? Vad händer med de digitala nationella slutproven om det inte levereras någonting över huvud taget när betygssystemet implementeras? Vad händer när vi tittar på systemet och ser anvisningarna från Skolverket till alla tusentals lärare? Vad händer i reformen då?

Det är därför vi vill ha en bred parlamentarisk kommitté under implementeringsarbetet. Det är för att vi ska kunna nå en långsiktig, bred överenskommelse så att betygssystemet – som kanske är en av grundbultarna i hur vi mäter kunskap och hur vi ser till att det blir rättvist – faktiskt håller över tid. Det är en sådan ambition jag tycker att man måste kunna ha som politiker. När vi genomför så övergripande förändringar borde betygssystem vara en del där vi gemensamt kan komma överens, för det är något som påverkar generationer och decennier av elever som genomgår svensk skola. Många av dem har inte ens börjat svensk skola i dag, och vissa är inte ens födda av dem som kommer att genomföra den här typen av betygssystem. (Applåder)

Anf. 19 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Mycket är såklart redan sagt om betygssystemet. Men ett bra betygssystem är viktigt för förtroendet för detsamma och för att skapa en skolgång som är bra för eleverna så att de känner sig trygga i att de bedömningar som görs också är de rätta bedömningarna.

I dag kan vi konstatera att vi har problem. Vi har hört att det finns problem med utslagning och att det finns problem med olikvärdighet. För oss sverigedemokrater har olikvärdigheten varit det absolut viktigaste av de två. Det är inte rimligt att man ser skillnader från skola till skola eller mellan olika kommuner eller mellan olika skolor i en kommun. Det är inte rimligt att man ser skillnader mellan fristående skolor och kommunala skolor eller mellan olika kommunala skolor eller olika fristående skolor. Inget av det är bra, för i slutändan handlar det om vilka möjligheter den elev som lämnar årskurs 9 eller som lämnar årskurs 3 på gymnasiet har att ta sig vidare i systemet. Då måste vi vara säkra på att vi har ett rättvist system som ger lika förutsättningar.

I det nuvarande systemet ska ett A vara ett A och ett E ett E, men det är inte alltid så. Vi har sett att ett A kan vara ett A i vissa skolor, men i vissa andra skolor kan ett E också vara ett A. Så kan vi inte ha det. Då måste vi göra något.

Förra mandatperioden diskuterade vi ganska mycket om F-betyget. Problemet med den debatten var att man inte gick till botten med det verkliga problemet, nämligen de detaljerade beskrivningarna av varje betygssteg som fanns. Så länge man har ett sådant system är det rimligt att man faktiskt når upp till samtliga mål som står inskrivna i betygsstegen. Annars är det orimligt. Det var egentligen det man skulle rätta till snarare än att avskaffa systemet som sådant. Från Sverigedemokraternas sida sa vi flera gånger att vi ville ha tillbaka ett system med någon form av relativt inslag.

Jag kommer ihåg att jag vid en presentation hos Svenskt Näringsliv pratade om att vi borde titta på de stater i USA där man har ett procentsystem, det vill säga att 90 procent ger ett visst betyg och 80 procent ett annat och att detta skulle vara mer likvärdigt. Problemet med det är att det blir mycket provhets, och det är något som vi i Sverigedemokraterna inte vill se. Vi vill inte att det blir en ingång till provhysteri i skolan.

Det har också varit ett problem med systemet som vi har i dag. Mycket har kretsat kring betygsstegen, och därmed har också undervisningen präglats av att man förbereder eleverna inför de nationella proven. Det har också varit väldigt stark betoning på prov. Vi tror att detta kommer att förändras.

Likvärdighet är viktigast av allt. Betygen ska vara lika oavsett var man befinner sig i landet eller på vilken skola man är.

Betygsutredningen har gjort ett gediget arbete, skulle jag vilja säga. Det är ett mycket bra arbete. Man har också varit ytterst transparent i det arbetet. Vi hör nu från oppositionen att regeringen borde ha tagit med oppositionen mer och haft diskussioner och liknande.

I det här fallet tycker jag inte att det hade behövts, för betygsutredningen har haft diskussioner även med oppositionen. Jag är säker på att ni har träffat betygsutredningen minst lika mycket som vi har gjort, departementet kanske undantaget. För oss andra partier har det nog varit ungefär samma kontakt.

Man har varit väldigt transparent. Man har varit ute i debattartiklar och redogjort för hur detta ska se ut. Man har tagit emot synpunkter och liknande. Till skillnad från i några andra utredningar skulle jag vilja säga att det i den här har varit väldigt tydligt vad drivkraften har varit och vad slutmålet skulle vara. Man har också tagit till sig av vissa åsikter som har kommit in.

Vi i Sverigedemokraterna har haft synpunkter på en del saker. Vi ställer oss till exempel fortfarande frågande till hur vi ska göra med exempelvis moderna språk. I dag har vi ett meritvärderingssystem som garanterar att man kan få 20 extra meritpoäng om man läser moderna språk, det vill säga exempelvis spanska, franska eller tyska, i grundskolan. Det är likadant om man läser det på gymnasiet. Varför är det då så? Jo, för att man när det nya betygssystemet en gång i tiden infördes såg att elever valde bort moderna språk, och då var man tvungen att ha någonting som fungerar som en morot.

Det här försvinner i det nya betygssystemet, och vi kommer att ha detta under uppsikt och se till att eleverna inte tappar de moderna språken. Det är ändå ett humanistiskt inslag som vi tycker är viktigt att värna.

Vi är såklart också intresserade av att det här verkligen får effekt och blir likvärdigt – annars får man ju justera. Man kan justera kalibreringen ytterligare till dess att man får ett fullt ut likvärdigt system. Det finns alltså möjligheter att skruva i systemet om man vill.

Det system som vi har hört om och som föreslås är en kombination av lärarsatta betyg och ett meritvärde, och det är meritvärdet som är viktigt. Det kommer att ges i årskurs 9 och i årskurs 3 på gymnasiet, och syftet är endast att få ett urval till gymnasiet respektive högre utbildning. Det innebär inte att man inte får lärarsatta betyg. Man får fortsatt ett betygsdokument i handen när man slutar skolan, men det är alltså inte det betyget som man söker in på utan det ska kalibreras. Genomsnittet av elevens resultat på de nationella proven ska jämföras med genomsnittet på skolan just för att skapa den viktiga likvärdigheten.

Det påstås ibland att de nationella proven kommer att styra undervisningen väldigt mycket, men då tror jag inte att man riktigt förstår hur det funkar i dag. I dag är det faktiskt så att de nationella proven styr ganska mycket över undervisningen. Hela betygssystemet är uppbyggt så att det är det nationella provet som styr. Man ska särskilt beakta det nationella provet, och med de betygsriterier som finns i den nuvarande läroplanen är det också så att man fokuserar ganska mycket på det nationella provet.

Nu är det trots allt så att vi har ändrat läroplanen. Vi fattade ju beslut om det i förra veckan, och det är nu väldigt mycket enklare beskrivningar av vad som gäller. Det är sammantagna bedömningar,

kursplanerna är mycket tydligare och undervisningen ska baseras på läroplanerna. De nationella proven – de slutprov som kommer – ska baseras på det som står i läroplanen. Risken för att det skulle bli mer fokus på de nationella proven i undervisningen tror jag alltså är ganska liten jämfört med hur det är i dag.

Det blir alltså ett betygssystem som har skalan 1–10 och där det kommer att krävas 4,0 i snitt för att få en examen. Det kommer också att krävas betyg 4 på examensarbetet eller yrkesprovet.

Vi tror att detta är bra, men vi har även här en farhåga. Det får inte bli så att kommunerna – när de bygger ut sina utbildningar och på bekostnad av annat bygger ut det samhällsvetenskapliga programmet eller vad det nu är – släpper igenom elever som inte kommer att klara gymnasiet. Detta är en av anledningarna till att vi har försvarat F-betyget in i det sista, alltså för att det har varit en garant för att de kunskaper eleverna har med sig också har bäring in på gymnasiet. Där kan vi se en liten risk.

Vi hade gärna velat se någon form av särskild behörighet exempelvis för de teoretiska programmen. Nu har vi inte landat där, men detta är någonting som vi kommer att ha under bevakning för att se till att vi inte skapar svårigheter för eleverna genom att göra det så pass lätt att komma in på ett teoretiskt program att det innebär att man bara skjuter problemen framför sig. Det är ingen som gagnas av det.

Jag noterar också att det från oppositionens sida framkommer kritik mot Skolverket, och som jag sa i ett replikskifte tidigare har vi varit ytterst kritiska mot Skolverket. Skolverket klarar inte av den här uppgiften. Vi måste ha centralt rättade prov – det finns inget annat.

Vi har i förhandlingar också ställt frågor flera gånger om huruvida det finns någon backup-plan ifall man inte klarar av centralt rättade digitala prov. Vi har sagt att vi i sådana fall vill ha centralt rättade analoga prov.

Det gläder mig att höra att oppositionen är inne på samma linje. Skulle detta falla, ja, då faller hela systemet. Det är viktigt att vi står upp i enighet i den här kammaren och kräver av Skolverket att de ska följa de direktiv som är lagda. De ska faktiskt genomföra de centralt rättade proven och inte hitta på några hybridlösningar – som vi kunde läsa om i medierna för någon månad sedan.

Att det ska finnas en bred parlamentarisk kommitté och att detta ska följas upp är viktigt för oppositionen när man sitter i opposition, men när oppositionen själv sitter i majoritet är man inte särskilt intresserad av att ha breda lösningar. När man under förra mandatperioden lade fram förslagen om att avskaffa betyget F var det inte något tal om att bjuda in politiska partier till den diskussionen, utan då nöjde man sig med att konstatera att betyget F skulle bort. Det är alltså en sak vad man säger i opposition och en annan sak vad man säger i majoritetsställning.

Jag tycker dock att det är bra att man är överens om att ha en bred uppslutning kring en sådan här viktig

reform, och därför är det glädjande att oppositionen ställer upp på det allra mesta, även om man kan vara kritisk. Precis som Niklas Sigvardsson sa är det också oppositionens roll att vara det.

När det gäller uppföljning skulle jag gärna vilja betona att detta kommer att följas upp. Vi kommer att följa den här reformen noggrant och se till att det inte finns något som skaver någonstans, som inte fungerar eller som slår fel. Där behöver oppositionen alltså inte oroa sig, utan jag tror att vi har samma intresse av att se till att vi skapar ett system som är likvärdigt och som ger rättvisa betyg för alla elever framöver. (Applåder)

Anf. 20 ISABELL MIXTER (V):

Fru talman! Vi ska rusta dagens elever för livet. Det är de som sedan ska arbeta på våra sjukhus och skolor och som ska köra våra bussar samt arbeta i butiker och på byggföretag. De behöver de allra bästa kunskaperna för att klara det.

Kunskap fås inte via betyg, men det är ett sätt att mäta att eleverna har de kunskaper de behöver. I dag slås alltför många elever ut långt innan vuxenlivet ens börjar. Nästan 20 000 av eleverna som går ut årskurs 9 saknar behörighet till gymnasiet. Det motsvarar 16 procent av eleverna.

Fru talman! Dagens betygssystem infördes av den borgerliga regeringen 2011 och har lett till en smärre katastrof för alla de elever som nu blir stämplade med F i pannen. Det är elever som inte tar sig vidare till gymnasiet och som ser sin framtid grusas. En fullgjord gymnasieutbildning är näst intill ett måste för att ta sig in på arbetsmarknaden i dag. På samma sätt är en misslyckad skolgång en motorväg till utanförskap.

Det viktigaste vi behöver göra är att se till att alla elever får det stöd de behöver för att klara skolan. Det är också bra att vi nu blir av med F-betyget – F som i Fatalt misslyckande. Ett nytt betygssystem kommer inte att göra upp med den ojämlika svenska skolan, men det är ett steg mot att fler elever ska slippa misslyckas.

Den utredning som ligger till grund för det förslag som vi nu debatterar tillsattes också för att komma till rätta med betygsinflation och glädjebetyg. Det är ett problem som har vuxit sig stort de senaste åren, och det är inte förvånande. När elever blir kunder på en marknad blir också glädjebetyg ett sätt att locka till sig nya kunder. ”Kom till vår skola! Här får alla A i betyg!”

Några exempel är att nästan alla elever på en friskola i Göteborg fick A i betyg i idrott, trots att skolan inte ens hade en idrottssal. Det var en mil till idrottshallen där de hade lektioner, och eleverna fick inte så mycket undervisningstid som de skulle ha i idrott.

På Jönsbergsska idrottsskolan i Östergötland fick alla elever A i slöjd. Det verkar ju vara väldigt orealistiskt att alla skulle vara så extremt begåvade i slöjd just på den skolan.

Samtidigt visar en rapport från Skolverket gjord 2024 att elever som gått i friskola presterar sämre på högskolan.

Det nya betygssystemet ska komma till rätta med betygsinflation och glädjebetyg, och det är behövligt. Men för att i grunden komma till rätta med problemet räcker det inte med silvertejp på ett trasigt skolsystem, utan vi behöver skrota marknadsskolan. Betyg ska aldrig kunna vara ett sätt att köpa elever till en viss skola, men vi riskerar nu också att bygga ett överadministrativt betygssystem för att förhindra det betygsfifflande som friskolorna ägnat sig åt. Det ska införas bedömningssamråd, central rättning av nationella prov och nationella slutprov.

En förutsättning för att det tilltänkta betygssystemet ska fungera som det är tänkt är att digitala nationella prov går att genomföra, och det har sannerligen inte gått särskilt bra med införandet av dem. Nio år efter att projektet att utveckla digitala nationella prov påbörjades, och 900 miljoner kronor senare, är projektet nu skrotat eftersom systemet inte höll. Jag tror att vi är överens om att det här är ett totalt haveri, och ingen verkar riktigt kunna svara på varför.

Nu ska vi alltså fatta beslut om ett nytt betygssystem som förutsätter digitala nationella prov och digitala slutprov. Det gör en ju lite lätt oroad, och troligtvis stressar det landets lärare och rektorer än mer än det stressar mig. Regeringen måste se till att Skolverket har tillräckliga resurser och kompetens för att ta fram och administrera digitala nationella slutprov. Det är fullkomligt obegripligt hur det här har fått pågå så länge med så dåliga resultat.

Regeringen verkar vilja ta sin hand ifrån detta. I stället för att ta ansvar har flera av partierna i regeringen uttalat att Skolverket borde läggas ned. Regeringen behöver nu säkerställa att de digitala plattformarna kommer att fungera vid införandet av ett nytt betygssystem.

Man behöver också säkerställa att digitala nationella prov och slutprov är tillgängliga för alla elever. Tidigare under våren besökte jag Härnösand och en av landets specialskolor med elever som är döva eller har en hörselnedsättning. Då var det ännu inte klart att de digitala nationella proven inte skulle bli av i vår, och när jag talade med rektorn uttryckte hon oro över att de tilltänka digitala proven inte var tillgängliga för elever med hörselnedsättning. Det är ju grundläggande att nationella prov och slutprov ska kunna genomföras av alla elever.

Fru talman! Att öka på mängden prov i svensk skola gör också att lärares tid till undervisning riskerar att ätas upp av än mer fokus på provtillfällen, och elevernas undervisning riskerar att alltmer riktas in på att öva inför prov. I flera lagförslag som nu kommer från regeringen finns det också en uppenbar risk att exempelvis elever med NPF-diagnoser missgynnas. Även i förslaget till nytt betygssystem finns en sådan risk i och med att ett eller ett par provtillfällen ska få större betydelse för elevens betyg. Den elev som inte presterar väl på ett specifikt prov riskerar att missgynnas.

I lagförslaget har regeringen inte heller svarat tillräckligt på frågan hur det nya betygssystemet ska genomföras och användas på komvux. Vi menar att den frågan inte alls är tillräckligt utredd och att konsekvenserna riskerar att slå mot komvux verksamhet och de elever som går där. Därför vill vi att det tillsätts en utredning som tittar på hur implementeringen i komvux ska ske. Det är viktigt att ett kontinuerligt intag på komvux fortfarande ska vara möjligt och att man ska kunna ta sig vidare löpande.

Fru talman! Regeringen genomför nu en stor mängd reformer som kommer att påverka svensk skola under lång tid framöver. Införandet behöver följas noggrant, och justeringar behöver göras om det är nödvändigt. Införandet behöver bli bra för de elever som kommer att beröras av det nya betygssystemet.

Det är också många andra saker som ska komma på plats de kommande åren: en ny läroplan, en ny stödstruktur och ett nytt betygssystem. Landets skolledare och lärare kommer att bli hårt belastade om det här ska genomföras på ett bra sätt, och det är nödvändigt att det tillkommer resurser till skolorna för att det här inte ska bli ytterligare ett misslyckande för svensk skola.

För att vi på riktigt ska få bukt med problemen i svensk skola behöver vi skrota marknadsskolan. Vi behöver satsa pengar på skolan, och vi behöver se till att varje elev får det stöd den behöver i stället för att dela ut vinster till aktieägarna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 8. (Applåder)

Anf. 21 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag reagerade när Isabell Mixter sa att det finns vissa partier som i stället för att ta ansvar förordar att Skolverket ska lägga ned.

Fru talman! Att ta ansvar kanske också är att agera mot en dysfunktionell myndighet. Det är klart att man kan göra ändringar inom myndighetens ram, men vi har ju sett att det har funnits problem med Skolverket. Det var problem när nya läroplanen skulle antas 2011, och det var inte minst problem med de digitala nationella proven.

Jag instämmer för övrigt i allt som Isabell Mixter säger om de digitala nationella proven; det är hemskt att man har lagt ned så mycket pengar och att det inte har resulterat i någonting. Nu i efterhand framkommer det ju också att man redan från början har sett problem med att implementera detta men inte flaggat för det eller sagt någonting. Det är ytterst allvarligt.

Därför menar jag att detta är någonting som sitter i väggarna på myndigheten, och det tvättar man inte bort så lätt. I stället måste man göra något annat. Ska vi lägga ned Skolverket över en natt? Nej, det är klart att vi inte ska göra det. Men att ta ansvar måste också kunna innebära att säga: En myndighet som inte ens kan leverera det vi säger att den ska leverera på grundläggande områden kan vi inte ha kvar, utan då måste vi bygga upp någonting nytt. Det tycker jag är att ta ansvar.

Frågan är vad Isabell Mixter vill. Vill man fortsätta putsa väggarna på Skolverket, eller är även Vänsterpartiet redo att fatta beslut om att göra något åt problemet en gång för alla?

Anf. 22 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Den stora frågan blir ju vem som ska genomföra alla era reformer om inte Skolverket ska göra det, Patrick Reslow. Jag noterar att det i utredningen fanns ett förslag om en annan myndighet – en genomförandemyndighet. Jag har lite svårt att se hur situationen skulle bli bättre av att man ersätter en myndighet med en annan myndighet.

Det är ju trots allt sittande regering som ger regleringsbrev till myndigheter och sittande regering som ska ha en dialog med myndigheter om vad de ska genomföra. Någonstans är det alltså ni som har misslyckats i dialogen med Skolverket, Patrick Reslow. Det är er minister som inte har förmått ha en tillräckligt bra dialog med generaldirektören och kunnat säkerställa att det här genomförs.

Ni lägger nu fram ett förslag om ett nytt betygssystem som förutsätter digitala nationella prov och slutprov, och ni kan inte säga att det garanterat kommer att gå att genomföra. Det är ett lagförslag som den här regeringen lägger fram, fru talman, och man kan alltså inte svara på om det kommer att vara möjligt eller inte.

Anf. 23 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det är klart att man i ett regleringsbrev kan reglera vad en myndighet ska göra, men vi har inte ministerstyre i Sverige. Om myndigheten inte vill följa det som står i regleringsbrevet är det alltså mycket lite man kan göra åt det. Det är en svaghet, och det vore glädjande om Isabell Mixter ville börja arbeta med oss sverigedemokrater för ministerstyre i Sverige. Det hade varit bra. Jag tror att det hade behövts.

Isabell Mixter säger att man inte har haft en dialog. Det har varit många dialoger, men till och med den generaldirektör som tillsattes konstaterade att det fanns problem på myndigheten och försökte komma åt dem. Han slutade dock självmant. Det var såklart ett bekymmer i sig, men det visar ju också att det sitter någonting i väggarna som inte stämmer.

Ska man avskaffa Skolverket nu, under den här implementeringsfasen? Nej, förmodligen inte. Men kanske måste man börja bygga upp en parallell struktur som sedan kan ta över de arbetsuppgifter som Skolverket har i dag. Det tror jag är nödvändigt. Annars kommer vi att se fortsatta problem framöver. Det här ska inte bara implementeras. Det ska också följas upp kontinuerligt. Om man inte klarar av det mest basala, hur ska man då klara av att följa upp regelverket framöver?

Jag är säker på att vi kommer att få slutproven; det hyser jag inga tvivel om. Däremot rådet det tvivel om huruvida de blir digitala eller analoga. Jag tycker att Skolverket har varit väldigt otidliga med vad de menar här. Har de ens förmågan att genomföra digitala nationella slutprov? Trots alla pengar de har fått, trots alla

resurser som tillsatts och trots att de arbetat med det under två regeringar har de ändå inte lyckats.

Att det blir slutprov är jag dock övertygad om. Den frågan har också ställts många gånger, och vi har fått jakande svar. Om det blir digitalt eller analogt, till att börja med, får vi se. Det beror på vad Skolverket mår tar med.

Anf. 24 ISABELL MIXTER (V) replik:

Fru talman! Jag blir extremt bekymrad när hör le-
damoten Reslow säga att regeringen inte kan garantera
att det kommer att bli digitala nationella slutprov och
nationella prov. Hur ska skolorna lyckas med detta om
de ska göra det analogt? Om regeringen inte kan ga-
rantera att det blir digitalt finns det noll förankring i
det beslut vi ska fatta. Det kommer att bli en omöjlig
administrativ börda för landets skolor om de ska sköta
det analogt även framöver.

Jag är inte förvånad över att sverigedemokraten ta-
lar om ministerstyre eller om att lägga ned flera myn-
digheter. Det är en historia som går igen.

Jag blir också tveksam när man säger ungefär att
man inte kan göra något åt att Skolverket inte har lyck-
ats med den här uppgiften och svarar att vi inte har mi-
nisterstyre. Men i andra sammanhang har man varit
våldigt snabb med att till exempel byta ut generaldi-
rektörer eller ge nya regleringsbrev till olika myndig-
heter.

Jag tycker att det är väldigt svagt av regeringen att
inte ta ansvar för detta som har kostat 900 miljoner och
tagit nio år. Trots det kan man stå här i kammaren i dag
och säga: Vi vet inte om det 2028 kommer att vara di-
gitala nationella slutprov och digitala nationella prov.
Ändå var det en förutsättning i den utredning som lig-
ger till grund för det vi nu ska fatta beslut om. Jag
tycker att det är oerhört svagt.

Anf. 25 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Fru talman! Tänk er en elev som anstränger sig och
varje kväll sitter vid köksbordet och gör sina läxor för
att få de betyg som vederbörande verkligen förtjänar.
Sedan konkurreras det barnet ut av en annan elev, som
inte kan mer utan bara råkar ha gått på en skola som
sätter mer generösa betyg.

Det är ingen hypotetisk situation. Det är verklig-
heten för tusentals elever i Sverige i dag. Chansen till
en bra utbildning har delvis blivit ett lotteri. Det gör vi
nu upp med.

Fru talman! Varje år lämnar nästan 20 000 elever
grundskolan utan behörighet till gymnasiet. Det är ett
underbetyg till det svenska skolsystemet. Det är oac-
ceptabelt. Det system som vi har ärvt är ett misslyck-
ande. I det systemet har betygsinflation tillåtit växa
fram och öka år för år utan att någon tagit ansvar för
det.

Vi moderater vill att den elev som anstränger sig
ska veta att det lönar sig. Vi vill ha ett betygssystem
där betyget faktiskt säger någonting om vad barnet
kan, inte om vilken skola barnet råkar ha gått på. Det

är grunden för den proposition som vi debatterar här i
dag.

Fru talman! Den här propositionen vilar på tre ben.
Det första handlar om att vi tar fram en ny betygsskala.
Vi ersätter den nuvarande sexstegsmodellen med en
skala från 1 till 10. När lärarna har fler steg att använda
sig av får de bättre verktyg för att med ökad precision
spegla vad eleverna faktiskt kan. I dag kan skillnaden
mellan två barn med vitt skilda kunskaper osynliggö-
ras inom ramen för samma betygsnivå. Det är inte rätt-
vist mot vare sig barnen eller för den delen lärarna som
sätter betygen.

Det handlar också om rättvisa för de elever som
inte kan lika mycket. De barn som får betygssteg num-
mer 3 i det nya betygssystemet når inte upp till nivån
av godtagbara kunskaper på nivå 4. Men nu kommer
ansträngningen fortfarande att löna sig. Ligger man
precis på gränsen till godtagbara nivåer kommer an-
strängningen att räknas in i det totala betygsdokumen-
tet. Det är en stor och påtaglig skillnad mot i dag.

På samma sätt får de elever som ligger långt ifrån
godkänt tidigt en tydlig signal om det, och det finns
möjlighet att sätta in stöd i rätt tid.

Det andra benet handlar om att vi nu inför nation-
ella slutprov, som rättas centralt och som – hoppas vi
– i stor utsträckning kan automatiseras. Inga enskilda
lärare eller skolor ska kunna påverka utfallet. Proven
ska ge ett oberoende, objektivt mått på vad eleverna
faktiskt kan. De kan användas för att kalibrera betygs-
värden och ingå som del av varje barns meritvärde. Det
blir ett externt kvitto på kunskaperna.

De nationella slutproven är dessutom ett verktyg
för att värna lärarrollens auktoritet. Vi tror att ett ob-
jektivt mått att förhålla sig till minskar pressen från
elever, föräldrar och rektorer att sätta generösare betyg
än vad som är rättfärdigt. Det bidrar till att stärka lä-
rarna.

Det tredje benet handlar om kalibreringen, som
också varit föremål för diskussion här i dag. Det låter
tekniskt, men innebörden är enkel. Det som ska räknas
är vad man kan, inte var någonstans man gick i skolan.
Om en skola konsekvent sätter högre betyg än slutpro-
ven visar kommer betygen att kalibreras ned i merit-
värdesberäkningen. Är förhållandet det omvända just-
eras de upp. Modellen bygger på 70 procent kalibrerat
betygsvärde och 30 procent slutprovresultat. Kalibre-
ringen skapar den likvärdighet mellan skolor som vi
tror är avgörande för att få bukt med glädjebetygen vi
ser i dag.

Det bedömningssamråd som vi nu inför, där lärare
som undervisar i samma ämne ska samråda med
varandra inför betygssättning, skapar likvärdighet
också inom skolor. Tillsammans täcker de två syste-
men hela bilden.

Fru talman! Låt mig också säga något om behörig-
hetsreglerna, eftersom det är en fråga som engagerar
här i kammaren. I dag kan ett enskilt svagt ämne stänga
dörren till gymnasiet för ett barn som i övrigt presterar
väl. Det är inte rättvist, och det ändrar vi nu.

Med ett meritvärde på lägst 4 som behörighetskrav får fler barn en verklig chans att komma in på gymnasieskolan. Starka resultat i andra ämnen kan nämligen väga upp för de där svagaste. Vi beräknar att antalet elever som saknar behörighet till gymnasiets nationella program ungefär halveras med det nya systemet.

Jag hör kritiken från oppositionen. Det sägs att systemet är komplext, att det saknas parlamentarisk förankring och att kalibreringen riskerar att undergräva läraryrket. Låt mig bara kort få bemöta det.

Kalibreringen undergräver inte lärarnas roll. Den stärker den. Lärarna sätter fortsatt betyg utifrån sitt eget kunskapsunderlag, precis som i dag. Det är sedan en statlig myndighet som genomför kalibreringen. Lärarens samlade bedömning utgör fortsatt en central del av meritvärdet. Men som jag nämnde i ett tidigare replikskifte kan vi inte ha tusentals olika måttstockar på vad en elev i Sverige ska kunna. Vi måste ha en gemensam måttstock. Det hoppas vi kunna nå med detta system.

Fru talman! Oppositionen kallar det nuvarande betygssystemet för ett historiskt misslyckande. Det håller jag med om. Men det väcker en naturlig fråga: Varför gjorde man ingenting åt detta under sina åtta år vid makten? Det krävs tydligen en borgerlig regering för att det faktiskt ska levereras även på det här området.

Mönstret är dessvärre bekant. Offentlighetsprincipen för friskolor är äntligen på plats, tack vare en borgerlig regering. Den tioåriga grundskolan är äntligen på plats, tack vare en borgerlig regering. Registerkontrollerna i skolan är nu skärpta, och det nya betygssystemet är nu reformerat – allt tack vare en borgerlig regering.

Fru talman! Det här är den sista av de stora skolpolitiska propositioner som vi debatterar denna vår, och det är ingen liten sak. Det nya betygssystemet är en del av någonting mycket större. Tillsammans med kunskapsbaserade läroplaner, ett förbättrat stödssystem, en ny lärarutbildning som rustar lärarna för klassrummet, fler åtgärder för trygghet och studiero i den svenska skolan och en reglering av lärarnas undervisningsuppgifter utgör detta den största förbättringen av den svenska skolan på 30 år.

Vi gör detta för att se till att alla barn får den bästa möjligheten att nå så långt de kan och så långt det bara går. Vi gör det för alla föräldrar som lämnar ifrån sig sina barn i hopp om att barnen ska få möjlighet att rustas för framtiden. Vi gör det för alla lärare där ute, som ska få de bästa möjliga förutsättningarna för det kanske viktigaste uppdrag man kan ha: att undervisa nästa generation.

En gång i tiden byggdes Sverige starkt av att livschanser utjämnades – det spelade ingen roll varifrån man kom, utan det som spelade roll var ens ansträngning och vart man var på väg. I skolan sker den resan på riktigt, och den skolan bygger vi nu. Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 26 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Malmqvist pratade om att Socialdemokraterna och de andra nuvarande oppositionspartierna inte gjorde någonting under sina åtta år vid makten. Det är intressant att ledamoten uppehöll sig ganska länge vid varför det är bra och rättvist att man nu slopar betyget F – den som med det nya betygssystemet får en trea i bedömning ska få kredd för det. Då är det värt att påminna om att Moderaterna motverkade den föregående regeringens steg mot att öppna för en mindre skarp F-gräns. Det fanns förslag, men Moderaterna sa aktivt i debatten: Här ska vi inte slopa någon F-gräns – det sänker kraven!

Det är intressant att höra moderater prata om att den tidigare regeringen, ledd av Socialdemokraterna, inte gjorde någonting. I själva verket gjorde vi socialdemokrater ganska mycket av det som ledamoten tar upp. Till exempel införde vi registerkontroller på gymnasienivå, vilket inte fanns tidigare. Vi reformerade mycket av Björklunds skola från 2011 – det var den som vi tog över. Nu står Moderaterna ofta och pratar om att den är för dålig. Men det var Moderaternas skola. Det var den regering där Fredrik Reinfeldt var statsminister som 2011 införde betygssystemet med en hård F-gräns, som har slagit ut barn och elever under drygt ett decennium. Det var inte Socialdemokraterna som införde det.

Fru talman! På Josefin Malmqvist låter det som att man äntligen gör upp med ett system som vi socialdemokrater byggt. Men faktum är att majoriteten vill riva ned den skola som de själva varit med och byggt upp under både 1990-talet och 2010-talet.

Vad var det som fick Moderaterna att se att F:et är så orättvist som det tydligen aldrig var under de åtta år då vi satt vid makten?

(Applåder)

Anf. 27 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Nu börjar vi skymta det som i både den här kammaren och dess föregångare har varit den stora politiska skiljelinjen i fråga om betyg, nämligen: Ska vi ha betyg eller inte? Det var det som våra partier uppehöll sig vid i väldigt många år, i stället för det vi diskuterar i dag: Hur ska betygen vara utformade?

När socialdemokraten Anders Ygeman, i dag vice ordförande i utbildningsutskottet, kom in i riksdagen motionerade han om att vi inte skulle ha några betyg alls i Sverige, och jag vet att det var något som SSU drev hårt. Jag är glad och tacksam över att vi nu är överens om att betyg är viktiga och att vi ska ha en kunskapsskola. Men under 90-talet handlade mycket av debatten om just det, och det tycker jag är värt att ha med sig när Niklas Sigvardsson pratar om reformer.

Nu hinner vi inte med någon längre historisk exposé över vem som har gjort vad. Men när den tidigare kommunisten Ylva Johansson fick ta över Utbildningsdepartementet, då som socialdemokrat, blev den betygsreform som föregående skolminister Beatrice Ask hade förberett *inte* bättre, för att uttrycka mig diplomatiskt.

Som jag sa i mitt tidigare replikskifte har vi ett gemensamt ansvar över blockgränserna för att göra upp med de problem vi ser i det svenska betygssystemet. Jag önskar att den tidigare regeringen hade tagit det helhetsgrepp som vi tagit genom att ge nationalekonomen Magnus Henrekson och hans team ett brett uppdrag att se över de problem vi ser i det svenska betygssystemet. Detta är bakgrunden till den proposition vi debatterar. I morgon ska vi rösta om den här i kammaren, och det gläder mig.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag ställa en fråga tillbaka till Niklas Sigvardsson, som pratar om utslagning. Jag undrar hur ni ställer er till yrkesskolan, som är en väg vidare för elever som kanske inte har tillräckliga förkunskaper.

Anf. 28 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tror inte att jag fick svar på frågan varför Moderaterna har ändrat sig angående betyget F och den utslagning och hårda gräns som vi faktiskt ser.

Under de här decennierna är det borgerliga läroplaner och betygssystem som har varit ledande. Tanken med Lpo 94 var skola för bildning – jag tror att betänkandet hette så. Det tror jag att vi hade stått upp för allihop i dagens läge. Vi vill ha en skola som värderar kunskaper och står upp för bildning och långsiktiga kunskaper som håller över tid.

Därför är det intressant att Moderaterna vill göra det här. I Josefin Malmqvists replik fick vi höra det ena med det tredje och namn på olika partier och företrädare som räknades upp i talarstolen. Men det viktigaste är att vi socialdemokrater ända sedan Jan Björklunds skola med en hård F-gräns infördes 2011 har velat ta bort F-gränsen. Vi har jobbat i den riktningen, men under den här mandatperioden anklagas vi gång på gång för att inte ha gjort någonting.

De som säger att Socialdemokraterna inte har gjort någonting och som nu vill få det till att det är de själva som genomför det här, såsom ledamoten Malmqvist själv, är de som har sett till att vi inte har kunnat genomföra någonting. Vi socialdemokrater har velat avskaffa det hårda betyget F, som innebär att ungefär 20 000 elever slås ut ur den svenska skolan. Med den reform som görs i dag kommer det ändå att vara kanske 10 000 elever som slås ut.

Det här är den viktiga delen. Hur jobbar vi med detta utan att försämra möjligheten till långsiktig kunskap framöver? Det är det vi vill. Vi vill att gymnasieskolan ska ge elever möjlighet att göra omval i framtiden. Man ska kunna få ett jobb men också ha ”bäringhet” för vidare utbildning efter gymnasietiden. Det är det som är det viktiga. Vi har tillsammans med parterna långa diskussioner om vad som är den bästa vägen framåt för att se till att minska utslagningen i den svenska skolan.

Anf. 29 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Detta sätter fingret på en fråga där vi fortfarande står ganska långt från varandra. Från Moderaternas sida menar vi att ansträngning alltid ska

löna sig och att förkunskaper fortfarande spelar roll. Den reformering vi nu gör innebär att vi tar bort den skarpa F-gränsen och säger att det är den totala bakgrundskunskapen som ska räknas in när man söker sig vidare i sina studier. Till skillnad från Socialdemokraterna är vi inte beredda att säga att alla ska få gå på gymnasiet. Då skulle vi behöva sänka kunskapskraven på gymnasiet – annars skulle alltför många elever inte ha möjlighet att ta sig igenom gymnasieskolan. Här finns alltså en skillnad i våra synsätt. Vi tycker fortfarande att det är rimligt att ha en gräns för vilka förkunskaper som ska krävas för att kunna söka in på gymnasiet. Men vi tycker att fler än i dag ska kunna göra det, och vi tycker att det behövs en större flexibilitet.

Samtidigt föreslår vi ett nytt tredje spår på gymnasiet. Den grupp som inte har tillräckliga förkunskaper för att kunna gå ett vanligt nationellt program, såsom ett yrkesprogram, ska kunna gå en tvåårig yrkesskola som inte kräver gymnasiebehörighet men inte heller ger högskolebehörighet. Detta tredje spår gör att fler elever får chanser och möjligheter att bidra i samhället. Jag hoppas att Socialdemokraterna byter uppfattning och ansluter sig till denna linje. På det här sättet skapar vi möjligheter för alla elever att lyckas och bidra. Även om man inte har tillräckliga förkunskaper för att kunna gå ett teoretiskt program bör man få möjlighet att bidra. Därför behövs en ny nationell yrkesskola. (Applåder)

Anf. 30 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Fru talman! Vi debatterar i dag ett nytt betygssystem som innehåller olika intressanta delar som ska göra skolan mer rättvis. Jag tänker i anförandet uppehålla mig vid ett resonemang om F-betyget och behörighetskravet för att komma in på gymnasiet.

I det nuvarande systemet är det som bekant en skarp gräns mellan godkänt och underkänt. Det är det berömda F-betyget som har blivit symbolen för det. Det delas ut till dem som inte visat upp tillräckliga kunskaper för att nå godkäntgränsen.

Det innebär att en elev som ligger strax under godkänt alltså får samma betyg som en elev som ligger långt under. Båda får betyget F, vilket blir noll poäng som tillförs till meritvärdet. Det är lika lite poäng som man får om man inte har varit på lektionerna eller inte ens visat upp sig i skolan.

Där har vi ett av problemen med dagens betygssystem. En stor mängd faktiskt förvärvat kunskap syns inte i betyget, och inte heller i meritvärdet. En elev kan ha arbetat sig upp från mycket låg nivå, gjort stora framsteg och kommit väldigt nära att nå målen och godkäntgränsen, men ändå få ett resultat som inte ger någon som helst utdelning i meritvärdet. Det tycker jag är lite svårt att motivera.

Den nya betygsskalan innebär tio steg. Kunskap synliggörs i fler nivåer. Progression blir tydligare, och bedömningen får större precision. Den elev som befinner sig under det som tidigare var godkäntnivå får nu ett betyg som motsvarar den faktiska kunskapen. Det skapar bättre återkoppling, starkare incitament att

anstränga sig och ger en mer rättvis bild av vad eleven faktiskt kan.

Även om man har kunskaper som är under dagens godkänträns kommer man i det nya betygssystemet att samla poäng till sitt meritvärde, som man sedan använder för att komma in på ett gymnasieprogram.

När det gäller just behörigheten till gymnasieprogrammen blir det förändringar även där. I dagens system, fru talman, är kraven uppbyggda kring enskilda ämnen. För att bli behörig till gymnasiet krävs godkänt i svenska, matematik och engelska samt ytterligare ett antal ämnen.

Den som inte klarar ett av de kraven stängs i praktiken ute från de nationella programmen, även om resultaten i övrigt skulle vara goda. Det innebär att en elev kan ha tillräckliga förutsättningar att klara en fortsatt utbildning men hindras av en enskild brist.

Det nya systemet däremot bygger i stället på ett samlat meritvärde där helheten väger tyngre. Styrkor i flera ämnen kan väga upp för någon enskild svaghet i andra ämnen. Det gör att kunskapen ses som något lite mer sammansatt och mångfacetterat. Det blir en mer realistisk syn på hur människor fungerar och lär sig.

Fru talman! I grunden handlar det här om att ge människor och elever så mycket kunskap som möjligt. Alla ska få chansen att läsa vidare på en lämplig nivå efter grundskolan. Vad som är en lämplig nivå beror på var man ligger i sin kunskapsutveckling. Men vi kan konstatera att många av dem som går ut nian i dag och inte kommer in på gymnasiet skulle klara av en vidare gymnasieutbildning.

Med det nya systemet för att räkna ut gymnasiebehörighet beräknas varje år flera tusen elever, som i dag inte kan gå direkt vidare till ett nationellt gymnasieprogram, kunna få den möjligheten framöver. Det är elever som i dag faller på marginalen, som kanske har ett underkänt betyg i ett kärnämne men har goda resultat i övrigt.

Det kan vara en elev som har lite ojämn kunskapsprofil, eller en elev som har utvecklats men inte riktigt nått ändra fram till gränsen. För de eleverna blir framtiden lite ljusare med det nya betygssystemet.

Fru talman! Vi måste samtidigt vara ärliga. Det finns en viktig princip som måste upprätthållas även fortsättningsvis. Gymnasiet kräver en viss kunskapsnivå. Utbildningen bygger på att eleven kan ta till sig undervisningen, arbetar självständigt och fullföljer kurserna på gymnasiet.

Om kraven skulle sättas för lågt riskerar elever att hamna i utbildningar där de inte har förutsättningarna att lyckas. Det hjälper ingen. Det leder bara till fler avhopp, fler misslyckanden och i förlängningen svagare etablering i arbetslivet.

I det avseendet är det här lagförslaget om betygssystemet balanserat. Det konstaterar just de två sakerna: I dag utestängs för många elever av systemets utformning. Samtidigt kan inte alla släppas vidare helt oavsett kunskapsnivå. En skola som inte ställer krav riskerar att bli oärlig mot eleverna, om man skulle

hamna i det diket. Men det viktiga är att kraven som ställs utformas på rätt sätt.

Det leder också fram till en ganska given följdfråga, som vi har varit inne på tidigare i den här debatten: Vad händer med de elever som inte når upp till kunskapskraven? Här är betänkandet och regeringens proposition öppna med att dagens lösningar inte är tillräckliga.

Introduktionsprogrammen som finns kanske fungerar för vissa elever, men det blir ofta en återvändsgränd. Här finns det ett behov av en alternativ utbildningsväg vid sidan av introduktionsprogrammen. Regeringen skriver i propositionen att man kommer analysera det närmare. Jag skulle säga att det är rätt avgörande att man jobbar med det så snabbt som möjligt.

Ett system som tydligt sätter en gräns, som dagens betygssystem gör, behöver nämligen också erbjuda en meningsfull väg framåt för dem som inte når upp till den gränsen. Alla människor har kapacitet att utvecklas, men det är olika kapacitet beroende på vem man är som person. Det måste gå att hitta en kortare, mer praktisk och mer yrkesinriktad väg för många av dem som inte blir behöriga till gymnasiet.

Det är i varje fall Kristdemokraternas politik. När det här betygssystemet nu kommer på plats måste vi så snabbt som möjligt få till ett alternativt spår för dem som inte når gymnasiebehörigheten. Man kan tänka sig något lärlingsinriktat, där man mer eller mindre kan få förvärva just de kunskaper som krävs för att klara ett specifikt yrke och komma in på arbetsmarknaden. Det är oerhört viktigt att vi får det på plats så snabbt som möjligt.

Fru talman! Det viktiga är att alla elever får bästa möjliga väg till att ta till sig så mycket kunskap som möjligt i olika delar av utbildningskedjan. Det här betänkandet når långt. Sedan kommer det att finnas mycket mer att göra efter det. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 31 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Vi närmar oss nu slutet på hanteringen av det stora reformpaketet som regeringen har sjösat den här mandatperioden.

Som ni som suttit här i kammaren vet står Miljöpartiet bakom de flesta reformerna, som att reglera lärarens arbetstid, se till att elever får rätt stöd i rätt tid, skapa lugn och ro i klassrummet och att se över läroplanerna. Det betyder inte att vi är nöjda, men jag vill vara tydlig med att det finns ett brett politiskt stöd för flera av reformerna.

Jag vill understryka det därför att det finns de som vill misstänkliggöra den samstämmighet som finns. Jag föreställer mig att det är för att påvisa någon form av sårbarhet och väcka misstro om vad som kan hända efter valet. Som opposition är inte vår roll att vara något slags hallelujakör bakom utbildningsministern. Vår uppgift är ju att granska regeringens politik.

Nästa mandatperiod hoppas jag att vi som har ansvaret för att genomföra de här reformerna kommer att

ta det på stort allvar. Vi kommer att behöva ta ett helhetsgrepp om reformerna vad gäller genomförande, uppföljning och utvärdering.

I dag avslutar vi riksdagens skoldebatter inför sommaren med att debattera ett likvärdigt betygssystem. Svensk skola behöver ett nytt betygssystem. Det råder ingen tvekan om det. Behovet har varit påtagligt länge.

Betygsutredaren Magnus Henrekson satte ord på mina tankar om vårt nuvarande betygssystem i Vi Lärare mot slutet av utredningstiden. Han sa: "Dagens betygssystem är bland det mest demoraliserande som finns i Sverige. Det är godtyckligt, skadligt och korrumpierande. Jag tycker även att det är emotionellt väldigt stötande."

Miljöpartiet instämmer i att det behövs ett nytt betygssystem. Det nuvarande är skadligt för ungas kunskapsutveckling, framför allt genom det som kallas den skarpa F-gränsen. Syftet med det nya betygssystemet beskrivs som att lärares och elevers fokus ska flyttas från betyg till kunskap. Det är en viktig ambition. Här vill Miljöpartiet framhålla vikten av att det är behöriga och legitimerade lärare som bedriver undervisning och betygsättning. Det är det viktigaste för att sätta fokus på kunskap. Det är en grundläggande förutsättning, och här krävs större politisk samling.

Miljöpartiet har alltid varit kritiskt till tron att all viktig kunskap kan vägas och mätas och göras om till en siffra i en tabell. Samhällets uppgift är att sträva efter att alla barn och elever, oavsett bakgrund och bostadsort, ska få likvärdiga möjligheter att nå skolans mål och utvecklas utifrån sina förutsättningar. Bedömningen i skolan ska i första hand handla om att främja lärande och utveckling, inte om sortering inför nästa steg. Betyg ska inte heller vara det enda möjliga urvalsinstrumentet för fortsatta studier, och Miljöpartiet vill inte att betyg ges före högstadiet.

Miljöpartiet har drivit på för att ta bort den skarpa F-gränsen, och vi är positiva till att regeringen nu föreslår att ta bort den. Men det är oklart om det här systemet kommer att leda till mer fokus på kunskap och mindre fokus på prov och betyg. Det är till exempel inte tydligt hur en tiogradig betygsskala ska bli tydligare för läraren att använda och enklare för eleven att förstå. Det är inte heller tydligt hur det faktum att Sveriges fortfarande har en marknadsskola, där betyg fortsatt kommer att vara ett konkurrensmedel, kommer att påverka betygssystemet på sikt.

Det nya betygssystemet bygger även på digitala nationella prov. Det är oklart om Skolverket har den förmåga som krävs för att säkerställa digitala system för att hantera det stora antal elever som ska göra många prov vid samma tid. Det får ifrågasättas om kapaciteten finns för att ta fram den här typen av nationella slutprov.

Det föreslagna systemet fäster stor vikt vid de nationella slutproven, som huvudsakligen ska rättas digitalt och följaktligen ha frågor som bygger på att proven ska fungera med digital rättning, med ett stort inslag av flervalsfrågor och korta svar.

Flera remissinstanser påpekar risken för hur detta kan komma att påverka lärares undervisningsmetoder. Det kan leda till att undervisningen utformas för att prestera goda resultat på provet i stället för att hålla fokus på hela ämnets bredd och på olika sätt att visa kunskap. Eleverna riskerar att lära sig för provet snarare än att lära sig för livet. Det står i motsats till regeringens intention att det nya betygssystemet ska fokusera mer på kunskaper än på betyg.

Fru talman! Eleverna beskriver stress kopplat till prov. I rapporten *Det enda jag tänker på är stress och skola* från Tim Bergling Foundation, Sveriges Elevkårer och Sveriges Elevråd framkommer tydligt att prov påverkar många ungas hälsa negativt redan som det är i dag, med lärarnas egna prov och de nationella proven.

Att ha ett betygssystem som fäster stor vikt vid enskilda extra avgörande prov, det som kallas high-stakes tests, är att utsätta unga för en större stress eftersom de nya nationella slutproven kommer att vara än mer avgörande.

För att förebygga de negativa konsekvenserna av denna förväntade ökade provbelastning krävs – och jag upprepar – att bedömningen görs av behöriga och legitimerade lärare som är tränade för uppgiften. Utöver den grundförutsättningen krävs stora informationsinsatser om det nya betygssystemets tiogradiga betygsskala och beräkningen av meritvärden för att undvika onödig stress inte bara hos elever utan också hos lärare och föräldrar.

Jag vill lyfta fram två speciella omständigheter som det också behöver tas hänsyn till.

Kungliga Musikhögskolan har i sitt remissvar framfört att man är oroad över hur de konstnärliga ämnena hanteras i det nya betygssystemet. De ser risker med att det blir fler provtyper i konstnärliga ämnen där man inte har behov av att mäta kunskap på det sättet och där man har andra vägar att komma vidare.

Vi har redan berört nationella prov för döva och hörselskadade. Här behöver tillgängligheten ökas, till exempel genom att proven översätts till teckenspråk, som är elevernas förstaspråk.

Fru talman! Nu står vi här i den sista viktiga debatten om regeringens stora reformpaket. Det här borde vara ett tillfälle för stolthet över gemensamt ansvarstagande och framtidstro, men det jag känner är besvikelse. Jag känner besvikelse över att vi inte kan ge det som många lärare, rektorer, föräldrar och elever vill ha och ber om: breda, trygga överenskommelser som vi vet håller över tid därför att vi alla har varit en del av att ta fram dem.

Regeringens arbetssätt har präglats av fokus på att få majoritet på sin sida av politiken i stället för av de breda överenskommelser som det innebär när man till exempel sätter alla partier i en parlamentarisk utredning. Kanske är det därför utbildningsministern inte är här för att debattera en enda av sina stora signaturreformer. Hennes jobb är gjort; hon har fixat majoriteten på sin sida i politiken.

Regeringens arbete har handlat om att trycka ut reform på reform i hög takt med visionen att skolan ska

tillbaka till grunderna. Det är en rätt sorglig variant av vision – att backa in i framtiden.

En viktig uppgift för en kommande regering blir att tillsammans med elever, lärare, föräldrar, arbetsgivare, forskare, ja, tillsammans med Sverige, formulera en framåtsyftande vision om vad framtidens skola ska vara – en vision om vilken roll skolan ska fylla och vilka kunskaper som behövs, såväl nya som gamla, i en föränderlig omvärld.

Det här behöver vi göra under nästa mandatperiod, och det är ett arbete som jag ser fram emot att göra tillsammans.

Med det yrkar jag bifall till reservation 6, som handlar om genomförande, uppföljning och utvärdering av de nya betygen.

Anf. 32 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag noterar de engelska uttryck som användes i sammanhanget. Det finns svenska, och språket här är svenska. "Höga insatser" uppfattar jag inte som en omöjlig översättning.

Anf. 33 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik, men så hörde jag Camilla Hansén avsluta med att säga att vi nu backar in i framtiden.

Hon pratar om vilken roll utbildningen ska ha och vilken syn på kunskap som ska gälla, och så ser hon fram emot att ändra det hela nästa mandatperiod. Man blir lite tveksam här. Är Miljöpartiets inställning att man ska riva upp de reformer som vi nu sjösätter? Ska man riva upp läroplansförslaget? Ska man riva upp förslaget om trygghet och studiero? Ska man riva upp det här förslaget om betyg? Är det detta som Miljöpartiet är ute efter?

Då tycker jag att man backar in i det förflutna. Man kör på garageporten, kör rakt igenom den och genom väggen på andra sidan, ut på slänten och nedför backen med allt vad det innebär. Det är en total krasch, alltså. Miljöpartiet får gärna redogöra för vad man egentligen menar.

Jag tycker att den här regeringen tillsammans med oss sverigedemokrater har genomfört ett bra arbete som har varit inställt på att skapa kunskap i svensk skola, skapa trygghet och studiero, skapa förutsättningar för lärande och lärare och skapa förutsättningar för skolledare att vara skolledare. Detta arbete kommer vi att fortsätta med även efter september.

Jag tycker att vi skapar förutsättningar för ett bra betygssystem – det som vi pratar om i dag. Där finns en likhet mellan läroplan, nationella slutprov och betygssystemets utformande i ganska lösa beskrivningar av vad varje betygssystem ska bestå av. Det tycker jag är bra.

Frågan är: Vad vill Miljöpartiet göra med alla dessa reformer?

Anf. 34 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag förstår att det finns goda skäl för Tidöregeringen att försöka utså tveksamhet när det

gäller huruvida Miljöpartiet kan rösta för lagreformer på våren och sedan stå för dem efter den 13 september. Om detta hade varit en konflikt jag sökt hade vi avstyrkt era propositioner hela vägen denna vår och tagit den konflikten i valrörelsen. Nu är det inte en konflikt jag söker eftersom den inte finns. Det finns inga skäl att låta påskina att det finns tveksamheter kring detta.

Jag inledde mitt anförande med att tala om att Miljöpartiet står bakom de flesta av regeringens reformer – att reglera arbetstiden, att se till att elever får rätt stöd i rätt tid, att skapa lugn och ro i klassrummen och att se över läroplanerna. Men som jag också sa är min, Miljöpartiets och oppositionens uppgift inte att agera hallelujakör åt Tidöregeringen. Vi ser brister i de reformer ni lägger fram. Vi hyser oro för deras genomförande.

Vi har pratat om finansieringen när det gäller arbetstidsreglering för lärare. Vi ser inte att ni har tagit det på allvar. Detta utsätter svenska elever och svenska lärare för risker. Det behöver en ny regering ta tag i.

Jag hoppas självklart, när vi nu står i en valrörelse, att det kommer att vara en annan regering än den som sitter nu som tar vid arbetet med att genomföra de viktiga beslut vi har fattat. Jag hoppas också att vi kan lämna arbetssättet "Här är min sida i politiken". Skolan kräver breda överenskommelser, och då får man jobba på det sättet hela vägen.

(Applåder)

Anf. 35 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag hör vad Camilla Hansén säger. Jag måste tolka det som att det som sades tidigare mer var tomma ord. Camilla Hansén sa att vi backade in i framtiden med de reformer vi genomför. Sedan står hon här och säger att man ställer upp på dem och intygar att man inte tänker göra något åt dem i det fall man, gud förbjude, skulle hamna i regeringsställning. Det är i alla fall vad som sägs här i dag; kanske låter det annorlunda när olyckan väl varit framme.

Att backa in i framtiden skulle i så fall, med Camilla Hanséns egen tolkning här i dag, innebära att Miljöpartiet också sitter och backar in i framtiden. Det tror jag inte att hon menar, och alltså menar hon inte det om oss heller. Camilla Hansén är nöjd med att vi har kommit fram till så pass bra förslag som vi ändå har gjort.

Vi har lyckats få på bordet förslag om trygghet och studiero, förslag om reglerad undervisningstid, förslag om nya läroplaner och nu förslag om ett nytt betygssystem. Det är ett bra besked att man inte vill riva upp detta. Det är ett mycket bra kvitto på det arbete som Sverigedemokraterna och regeringspartierna har gjort under mandatperioden.

Anf. 36 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Grunden för regeringens politik har varit: Tillbaka till grunderna! Det är därför jag refererar till att backa. Vi har också kritiserat en del av de reformer som handlar om att backa, som att man rycker undan stödet till elevinflytande. Man tror också att det

som behövs för en bra skola är fler verktyg för disciplinering av elever. Det är att backa. Andra får väl debattera hur långt tillbaka i tiden Tidöregeringen har velat backa.

När jag pratar om vad jag vill ska komma sedan handlar det om en vision för skolan som är framåtsyftande. Det handlar om vad vi vill med skolan i Sverige, nu och framåt. Vad krävs av en skola som utbildar dem som kommer att leva inpå nästa århundrade? Vad vill vi att de ska bära med sig för värderingar? Vad tror vi om de samhällsproblem de ska lösa?

Det är en framåtsyftande vision. Det handlar om en skola som ger barn verktygen att hantera det som komma skall. De som nu är unga, de som nu är barn och de som ännu inte är födda kommer att ha väldigt stora problem att lösa eftersom vi i vår generation inte klarar av att hantera exempelvis klimatkrisen eller naturkrisen. Det kommer i värsta fall att leda till en social oro som de behöver ha verktygen att hantera.

Vad är det för verktyg de behöver? Vad är det för kunskaper? Det vill jag att vi pratar om i Sverige för att väcka framtidstro. Där är skolan något som vi alla har en vision om, som vi drömmer om och som vi känner gör oss starka.

Anf. 37 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! En gnutta självkritik och ödmjukhet hade varit på sin plats. Sedan 2010, 2011 eller när det nu var det senaste betygssystemet infördes har 250 000–300 000 elever lämnat svensk grundskola utan betyg och fått sin framtid i bästa fall satt på paus.

Att sitta och lyssna på den här debatten – jag jobbar normalt inte med utbildningsfrågor – var faktiskt rätt sorgligt. Inte en enda ledamot reflekterade över det faktum att vartenda parti i denna kammare bär ett ansvar för att flera hundratusen elever har lämnats bakom.

Skolan, fru talman, handlar inte bara om att få betyg. Den handlar faktiskt om att få lära sig saker – saker som man har nytta av i vuxenlivet och i livet i övrigt.

Fru talman! Denna vecka lämnar Sveriges elever skolan för sommarlov. För de allra flesta är det med en härlig känsla de nu lämnar ännu ett år i skolans värld efter sig, inte minst för dem som nu lämnar nian och grundskolan för gott. Men för runt 20 000 elever lär det i stället vara med en klump i halsen. Så många elever får nämligen varje år ett nej till att gå vidare till gymnasiet och den utbildning som skulle ta dem till studier eller jobb. Och det har aldrig någonsin varit så många som under Tidöregeringen.

Låt mig vara supertydlig här, fru talman: Aldrig någonsin i svensk historia har skolan levererat så många misslyckanden som under denna regering. Därför har det heller aldrig varit viktigare än nu att byta ut regeringen i september. I dag börjar vi dock med att byta ut vårt vedervärdiga betygssystem.

”Vedervärdiga” låter kanske aningen hårt, men detta är ett betygssystem som har släckt framtider och

förstört skolgångar för hundratusentals elever – helt i onödan, ska tilläggas.

Tidigare kunde en mindre teoretiskt lagd elev få gå vidare till en yrkesutbildning med det som då hette en etta eller en tvåa, trots att det egentligen krävdes en trea för godkänt. I dag är den dörren helt stängd. Vi utesluter nästan var sjätte elev från att gå vidare till gymnasiet – till ett yrke, till en framtid. I våra grannländer är det var 20:e elev eller färre.

Att vi nu tar ett steg bort från detta är mycket glädjande. Men det måste konstateras att Tidöpartierna har hindrat denna övergång år efter år och varit bromsklossar även i tidigare betygsutredningar.

Jag ser att min talartid rinner iväg. Jag avslutar med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 38 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Här dansar Alireza Akhondi in i en utbildningspolitisk debatt. Han värker ur sig ord om att det är ett vedervärdigt betygssystem, och han säger att Tidöpartierna har ett ansvar för att man inte har gjort något åt detta.

Jag vill först och främst påminna ledamoten om att Centerpartiet förra mandatperioden stod på vår sida. Då sa man nej till förslagen att ändra betyget F, precis som vi andra gjorde. Den kritik som riktas mot Tidöpartierna får Alireza Akhondi rikta mot sitt eget parti, det vill säga att även Centerpartiet har ställt sig bakom det som de definierar som ett ”vedervärdigt betygssystem”. Jag tycker att det är alldeles för hårt att beskriva det så.

Faktum är att betygssystemet har levererat resultat också. Om man jämför lika med lika presterar Sverige bland de bästa i världen i många ämnen. Det finns forskning som understöder detta. Exempelvis i de naturvetenskapliga ämnena konkurrerar vi väl med de sydöstasiatiska tigrarna. Det är jättebra resultat.

Där vi har sett problem är framför allt bland de elever som inte har svenska föräldrar. Där kan man se skillnader. Där måste jag säga att det finns ett annat parti som har ett stort ansvar när det gäller vem man har släppt in i landet. Det är inte Sverigedemokraterna, men det är ett annat parti vars representant står ganska nära mig här i salen just nu.

Anf. 39 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Eftersom Patrick Reslow tog upp dans vill jag passa på att upplysa ledamoten om att jag är ganska duktig på att dansa. Det kanske ledamoten borde prova på. Man blir glad av dans.

Om ledamoten hade ägnat sig åt att lyssna på vad som sades från talarstolen skulle ledamoten ha hört att kritiken även gällde Centerpartiet. Den gällde oss alla i kammaren. Vi som kollektiv har under 15 års tid inte lyckats förhindra att 20 000 barn slås ut varje år. Det borde varenda tänkande politiker reflektera över dag in och dag ut.

Om jag har förstått det nya betygssystemet korrekt införs det fullt ut om sex år. Ytterligare 120 000 elever hinner slås ut under tiden. Men Tidögänget säger att

det inte ska vara några övergångsbestämmelser, utan vi ska fortsätta att dunka huvudet mot den vägg som hittills har förstört framtidsdrömmarna för många barn.

Att gång efter gång, i varenda sakpolitiska debatt, återkomma till migrationen visar hur torftig sverigedemokratisk politik de facto är.

Anf. 40 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Om man inte förstår migrationspolitikens effekter på skolan har man ett stort problem i utgångarna till diskussionen.

Det finns ett stort problem, och det visar sig i kunskapstappet. Det som Alireza Akhondi pekar ut i ett vedervärdigt betygssystem är i mångt och mycket att hänföra till en grupp elever som inte behärskar svenska språket tillräckligt, som inte har svenska föräldrar, som presterar sämre. Det Alireza Akhondi glömmer bort i detta ”vedervärdiga betygssystem” är alla de fantastiska resultat som presteras, alla de högpresterande eleverna, alla som ligger på ett A, B, C och D, och de som kämpar för att få ett E. Alla de prestationerna är inte värda något därför att betygssystemet är vedervärdigt.

Jag tycker att det är märkligt. Kanske man ska hålla sig till det utskott där man brukar vara.

Det sägs här att Sverigedemokraterna har en torftig politik därför att vi betonar problemen med migrationen. Om vi inte ser problemen som migrationen har fört med sig kan vi inte heller åstadkomma lösningar på problemen. Det vi behöver mer av i svensk skola är att redan på ett tidigt stadium sätta in de åtgärder som krävs i svenskundervisningen. Där har Centerpartiet tidigare varit med på banan, men nu har man helt slutit sig till någon form av yttervånster i de värderingarna. Man vill till och med ha en obligatorisk gymnasieskola.

Alireza Akhondi kritiserade detta när han sa att alla partier borde visa ödmjukhet, men han pekade särskilt ut Tidöpartierna för att vi inte gjorde något åt det ”vedervärdiga betygssystemet”. Men Centerpartiet stod självt fast vid det vedervärdiga betygssystemet, så som Alireza Akhondi beskrev det, under hela förra mandatperioden.

Anf. 41 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Problemen har inte varit okända för politiker i allmänhet och utbildningspolitiker i synnerhet. Att det ska krävas att en bostadspolitikern lärar upp Patrick Reslow säger mer om Patrick Reslow och Sverigedemokraterna än om bostadspolitikern.

Fru talman! Jag tänker som följande. När man upplever att det finns problem på ett område – vad gör man då? Skyller man på tidigare ansvariga? Ja, det kan vara superkul en gång, två gånger, hundra gånger. Men till sist måste man ha modet att ta tag i problemet, sätta in resurser där de behövs. I stället kommer Sverigedemokraterna och säger att de med utrikes bakgrund är roten till problemen som finns i dag.

Men gör någonting åt saken! Är betygssystemet lösningen? Vad händer med resurserna till skolan?

Vad händer med att skapa förutsättningar för eleverna att lära sig? Betyg är bara ett mått. Det är inte betyg som vi vill att barnen ska ha med sig in i vuxenlivet, utan det är kunskap.

Om jag nu får ge ett betyg är det F, och det får Patrick Reslow dras med i sex år till.

(Applåder)

Anf. 42 PATRICK RESLOW (SD):

Fru talman! Jag vill ta tillfället i akt att markera.

Jag vet inte hur man brukar göra i civilutskottet, men i utbildningsutskottet ger vi inte betyg till andra ledamöter. Det är kutym i den här salen. Så gör vi inte.

Jag skulle kunna ge betyg till Alireza Akhondi, men jag gör inte det. Någonstans finns också en anständighet hos oss riksdagsledamöter när man för en debatt.

Det är märkligt att komma in och inte ha förstått någonting av vad vi diskuterar. Här tar man upp att satsa på kunskap och annat, men det har vi diskuterat hela våren. Förra veckan hade vi en stor debatt om att stärka kunskaperna i svensk skola. Vi antog nya läroplaner, och vi har haft fokus på trygghet och ordning i skolan. Det är också ett recept.

Men Alireza Akhondi verkar inte ha följt utbildningsutskottets debatter. Ändå går han upp här och har synpunkter. Inte nog med det; han betygsätter sina kollegor. Det är obegripligt och horribelt.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 9 juni.)

§ 7 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2025

Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU18

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2025 (redog. 2025/26:RJ1 och redog. 2025/26:RR3)

föredrogs.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 9 juni.)

§ 8 Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2025/26:SfU30

Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt (prop. 2025/26:262)

föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 43 VIKTOR WÄRNICK (M):

Fru talman! Den moderatledda regeringens arbete med att få ordning på svensk migrationspolitik fortsätter ända in i kaklet på denna mandatperiod. Reformtempot är oförtrutet högt.

Den tidigare stora invandringen till Sverige i kombination med bristande integration har bidragit till att vårt land står inför stora utmaningar med ett växande utanförskap. Vi moderater har därför lovat svenska folket ett paradigmskifte inom migrationsområdet efter decennier av vanskötsel och politisk beröringsskräck.

Det spelar roll vem som styr. Tillsammans med våra vänner i det blågula laget placerar vi nu Sverige i nivå med övriga europeiska länder för att vi inte ska sticka ut som ett land med särskilt förmånliga och generösa regler på utlänningsrättens område.

Under det svenska ordförandeskapet i EU under våren 2023 genomfördes ett viktigt och idogt arbete av dåvarande migrationsminister, vår nuvarande utrikesminister, Maria Malmer Stenergård för att unionen skulle kunna enas och fatta beslut om en gemensam asyl- och migrationspakt. Detta var helt nödvändigt för att vi också på EU-nivå skulle få på plats ett regelverk för att vi som union även gemensamt ska kunna få ordning och reda på migrationspolitiken.

Det handlar om att stärka kontrollen över de yttre gränserna i EU och att asylprocessen effektiviseras. Så kallade sekundära förflyttningar, där sökande av internationellt skydd reser vidare mellan medlemsstater i EU, motverkas. Sökandes rättigheter garanteras, och dessutom ska inget EU-land som är utsatt för migrationstryck lämnas ensamt.

Pakten innebär bland annat att asylprocesserna blir snabbare och återvändandet effektivare. Det är bra för Sverige, och det är bra för det europeiska samarbetet. Den svenska regeringen och den moderata migrationsministern Malmer Stenergårds arbete var helt avgörande för att få detta på plats.

Nu behöver vi också införliva de nya reglerna och deras terminologi samt systematik i svensk utlänningsrätt. Det är bland annat det som förslaget som vi debatterar i dag har att hantera.

Fru talman! Den moderatledda regeringen har, som jag inledningsvis nämnde, också fastslagit att svensk migrationspolitik inte ska vara mer extensiv och generös än vad som krävs enligt våra internationella åtaganden och EU-rätten. Därför utmönstras nu möjligheten att som asylinvandrare beviljas permanent uppehållstillstånd.

Sedan migrationskrisen för drygt tio år sedan, när över 160 000 personer sökte asyl i Sverige, har permanenta uppehållstillstånd till följd av att någon beviljats asyl i praktiken helt tagits bort, men inte i alla delar. Det finns heller inte något krav i EU-rätten på att bevilja sådana permanenta uppehållstillstånd.

För att Sverige inte ska ha större tilldragandefaktorer till vårt land än nödvändigt utmönstras nu möjligheterna till dessa tillstånd för den asylrelaterade invandringen. Rätten till offentligt biträde vid handläggningen av asylärenden, eller ärenden om internationellt skydd som de numera kommer att kallas, kommer också att begränsas.

Fru talman! Många som söker sig till Europa och Sverige gör det i första hand för att få ett bättre liv för sig själva och för sina familjer. Det måste man ha stor respekt för. Men en absolut majoritet som kommer hit har inte asylskäl och ska därför återvända till sina hemländer.

Om man står upp för den reglerade invandringens principer måste ett nej vara ett nej. Det bidrar den nya asyl- och migrationspakten till att inskräpa genom ett ökat fokus på återvändande. Men den som kommer till exempelvis Sverige och behöver skydd ska också få det. Ett ja på en asylansökan ska leda till att man förväntas att snabbt integreras med krav på kunskaper i såväl det svenska språket som det svenska samhället. Man ska försörja sig själv och ha ett hederligt levnads sätt när man som utländsk medborgare befinner sig här.

Slutet på en lyckad integrationsprocess ska vara en möjlighet till ett svenskt medborgarskap. Det svenska medborgarskapet har sedan i lördags, på självaste nationaldagen, uppvärderats av oss moderater och våra samarbetspartier med just krav på visad ansträngning och integrationsförmåga. Detta har vi gjort trots högljudda protester från vänsterpartierna i denna kammar.

Fru talman! Vänsteroppositionen är fortsatt helt oense om det migrationspolitiska paradigmskifte som vi nu genomför. Inget av det vi gjort hade kunnat komma till stånd om Magdalena Andersson även fortsättningsvis hade varit statsminister och Morgan Johansson migrationsminister.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet fortsätter att vara de mest extrema. De säger blankt nej till hela den moderatledda regeringens proposition, trots att exempelvis Lagrådet konstaterat att det inte är något alternativ att låta nuvarande rättsläge fortsätta.

Pakten träder i kraft med direkt tillämplighet redan om några dagar, men trots det vill såväl Miljöpartiet som Vänsterpartiet att regeringen ska påbörja ett nytt arbete med inriktning mot mer generösa villkor i vårt land än övriga EU för den som söker asyl i just Sverige. Det är helt obegripligt.

Centerpartiet har som vanligt ett antal invändningar som dock återigen kommer att leda till fler asylsökande till Sverige. Någon EU-rättslig miniminivå är man uppenbarligen inte intresserad av.

Mest förvånad är jag ändå över Socialdemokraterna, som i årtal har talat om att Sverige ska ha en stram migrationspolitik – i alla fall som ett retoriskt grepp. Men i detta betänkande vill man bland annat att kvotflyktingar även fortsättningsvis ska kunna beviljas permanent uppehållstillstånd, vilket EU-rätten inte kräver. Man vill införa en ny, mer generös typ av

uppehållstillstånd som man benämner etableringstillstånd, vilket EU-rätten inte kräver. Man vill att staten Sverige även fortsättningsvis ska bekosta stora juristkostnader till fler i form av offentliga biträden, vilket EU-rätten inte kräver.

Fru talman! Socialdemokraterna glider mer och mer åt att släppa tankarna på att Sverige ska ha en stram migrationspolitik. Man använder fortfarande begreppet i den offentliga debatten, men de senaste månadernas förslag som lagts fram i Sveriges riksdag, inte minst i det betänkande vi debatterar i dag, visar att man inte riktigt orkar hålla i löftena om en stram migrationspolitik när vänstervindarna får ett allt starkare fäste internt.

Fru talman! Hur ska det gå om olyckan är framme efter valet i höst och Socialdemokraterna ska förhandla med Vänsterpartiet och Miljöpartiet om regeringsmakten, de två partier som verkligen är extrema i fråga om svensk asyl- och migrationslagstiftning? Vi kan alla räkna ut att det inte kommer bli tal om någon stram migrationspolitik så länge Socialdemokraterna får nycklarna till Rosenbad. Makten går som vanligt före politikens inriktning när det gäller Socialdemokraterna.

Vill man ha en stram eller till och med minimal asylinvandring till Sverige, som vi moderater lovar att hålla fast vid, måste man i höstens val rösta för att den moderatledda regeringen ska få fortsätta styra landet minst fyra år till. Något annat alternativ än det blågula laget finns krasst sett inte.

Fru talman! Jag vill därför avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 44 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Sverige har förbundit sig till internationella konventioner och asyldrätten. Därmed har vi en skyldighet att säkerställa att människor har möjlighet att söka asyl och att processen sker rättssäkert.

I Sverige funkar det på så vis att människor som söker skydd här får ett offentligt biträde under hela processen, det vill säga ett juridiskt ombud, en advokat, som hjälper den asylsökande att förstå processen, förstå rättsfrågor och säkerställa att viktiga omständigheter kommer fram innan beslut fattas. Det är ett system som fungerat bra och som tjänat asyldrätten väl.

Nu ska advokater inte längre få insyn i ärenden, utan regeringen tycker att det räcker med att hålla ett kort informationsmöte. Advokater förväntas ge juridiska råd utan att få tillgång till handlingar eller veta något om processen. Det är inte en fungerande, rättssäker process.

Advokater ur Advokatsamfundet deklarerade i DN i helgen att detta strider mot advokatetiska principer. De var tydliga med att om riksdagen röstar för förslaget kan advokater inte åta sig dessa uppdrag. De har ett advokatetiskt ansvar att ge individuella, korrekta och välgrundade råd, vilket de i och med detta förslag inte längre kommer att kunna göra.

Vad har Moderaterna att säga till de advokater som inte längre kommer att kunna göra sitt jobb? Vad har man att säga till asylsökande som söker skydd men inte längre kommer att få en rättssäker process?

Anf. 45 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Sverige har en av världens mest rättssäkra asylprocesser. Det ska vi vara otroligt stolta över. Vi har självständiga myndigheter som arbetar med frågorna och oberoende domstolar som fattar beslut.

Tony Haddou verkar vara felunderrättad. Det är inte så i dag att alla asylsökande har rätt till ett offentligt biträde. Det är endast om man presumeras få ett avslag som man har haft rätt till ett offentligt biträde. Rätt ska vara rätt.

Det vi nu gör för att inte Sverige ska sticka ut jämfört med övriga europeiska länder är att vi lägger oss på den miniminivå som krävs enligt EU-rätten också vad gäller de offentliga biträdena, den rättsliga hjälp man kan få. Vi har i Sverige tidigare varit väldigt extensiva och generösa med detta. Men nu går vi mot EU:s miniminivå för att minska Sveriges tilldragandefaktorer.

Vi som har förmånen att sitta i Migrationsverkets insynsråd vet att dessa frågor har ställts också där. Migrationsverket svarar att man kommer att kunna reda ut dessa frågor även framöver – vilka jurister eller andra som kommer att utgöra den grupp som kommer att bistå rättsligt framöver.

Det är naturligtvis viktigt att detta finns kvar. Men Sverige ska inte vara mer generöst än övriga Europeiska unionen, för det innebär att fler människor kan tänka sig att söka sig till just Sverige. Det är detta vi vill komma bort ifrån.

Det är detta det handlar om när Socialdemokraterna talar om en stram migrationspolitik – som vi har orken att genomföra på riktigt i svensk lagstiftning, när vi nu anpassar oss till EU:s miniminivå. Tony Haddou och Vänsterpartiet säger alltjämt nej till detta, i alla delar, för man gillar i grund och botten inte att vi gör detta. Nu har man hittat en gemensam fråga, den om de offentliga biträdena, men i grunden vill Vänsterpartiet och Miljöpartiet avslå allt. Man vill fortsatt ha permanenta uppehållstillstånd som grund. Man vill fortsatt ha den lagstiftning som gällde före 2015, när vi fick ett enormt tryck på Sverige. Tony Haddou bör svara på hur detta kommer sig.

Anf. 46 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det fanns en tid då Moderaterna brydde sig om asyldrätten och människors yrkesetik. Detta är sedan länge borta; den tiden är förbi.

Ledamoten försöker fly undan ansvaret att svara på frågan. Detta handlar inte om miniminivå eller om att fler eller färre ska komma hit. Det handlar om att advokater ska kunna göra sitt jobb. Här fråntar Tidöpartierna advokater möjligheten att göra sitt jobb. Varför gör man det?

Jag förstår att regeringen vill att färre ska komma till Sverige, men det här handlar inte om det. Det här

handlar om ett vansinnigt upplägg, vill jag ändå säga. Ingen annan instans i samhället skulle acceptera något sådant. Ingen skulle vilja möta en läkare som förväntas ge råd utan att först få se journalen. Det är detta Moderaterna och Tidöpartierna nu gör i asylärenden. Advokater ska inte få insyn i de asylsökandes ärenden. Det handlar inte om att fler eller färre ska komma hit.

Detta är starkt emot yrkesetik och försämrar rättssäkerheten så oerhört att processen inte längre kommer att kunna ske rättssäkert. Varför vill inte Tidöpartierna över huvud taget stå upp för rättssäkerhet i asylprocessen? Nu ska alltså människor som riskerar förföljelse, tortyr eller människohandel möta advokater som inte får insyn i deras ärenden. Hur ska advokaterna då kunna ge råd, fru talman?

Jag tycker att det är bra att yrkesgrupper och professioner säger ifrån mot den här regeringen. Lärare och vårdpersonal sa emot när det handlade om angiverilagar. Det gick emot deras yrkesetik. Nu säger advokater ifrån – detta går emot deras yrkesetik för att det strider mot de advokatetiska principerna. De kommer inte att åta sig dessa uppdrag om inte detta fixas. På vilket sätt tänker Moderaterna och Tidöpartierna ordna upp detta?

Anf. 47 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Precis som jag nämnde i mitt tidigare inlägg handlar dessa invändningar från Vänsterpartiet i grund och botten inte alls om just den här frågan, utan detta handlar om den generella inställningen till det paradigmskifte vi nu genomför i migrationspolitiken.

Vi tycker att Sverige inte ska gå utöver vad som krävs enligt våra internationella åtaganden och EU-rätten. Det är precis det som ligger bakom det vi gör genomgående i hela den här propositionen – även vad gäller offentliga biträden och rättslig rådgivning, som detta handlar om. Det är alltså ingenting som innebär att asyrrätten skulle inskränkas på något vis. Det är inte det detta handlar om, utan det handlar om att Sverige inte längre ska vara mer extensivt än övriga europeiska länder har varit.

Man har alltså, enligt det förslag som nu ligger på bordet, fortsatt rätt till rättslig rådgivning. Vill man ge insyn i sitt ärende får man lämna en sådan fullmakt. Även detta går alltså att ordna. Det handlar alltså inte om att inskränka på något sätt utan om att vi lägger Sverige på den lägsta nivå som krävs enligt EU-rätten, för att vi inte ska ha tilldragandefaktorer jämfört med övriga europeiska länder.

Detta har vi konstaterat såväl i propositionen, som kommer från regeringen, som i utskottets betänkande, som en majoritet i utskottet står bakom. Vi tycker att det nu är dags att Sverige lägger sig på lägsta nivå för att vi ska klara av integrationen av alla dem som har kommit till Sverige. Det är där fokus bör ligga i migrationspolitiken framåt, inte på att vara mer extensiv än EU-rätten kräver.

Anf. 48 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens förslag om att lägga asylsökandes rättigheter på EU:s miniminivå. Om man läser Lagrådets yttrande över förslaget kan man inte få något annat intryck än att miniminivå är vad regeringen har strävat efter oavsett konsekvenser – även om det skulle bli dyrare för skattebetalarna när man plockar bort offentliga biträden i första instans och lägger ansvaret helt på Migrationsverket för att sedan behöva betala nästan samma kostnader i en domstolsprocess, som i allt fler fall kan komma att leda till att ärenden ändå måste skickas tillbaka till Migrationsverket för en ny handläggning.

Man strävar efter miniminivå på bekostnad av rättssäkerheten. Man strävar efter miniminivå trots risken att flyktingar som har rätt till skydd för att de riskerar förföljelse och död inte får det skyddet.

Viktor Wärnick brukar säga att han är stolt över att vi har världens mest rättssäkra asylsystem. Jag vill upplysa Viktor Wärnick om att Sverige även med dagens system upprepade gånger fälls för utvisningar i strid med FN:s tortyrförbud. Även i dag fälls Sverige för utvisningar i strid med Europakonventionen. Med dessa förändringar, som är genomgripande, devalverar man allt det som Moderaterna pratar om när de säger att de är stolta över dagens rättssäkerhet.

Jag undrar: Är det verkligen viktigare att nå en miniminivå än att säkerställa att de som behöver skydd får en rättssäker process?

Anf. 49 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Självklart är inget system helt felfritt. Men när Miljöpartiet debatterar migrationspolitiken låter det som att alla utvisningar är fel. Alla som får ett utvisningsbeslut i Sverige har fått det på felaktiga grunder. Ingen ska behöva lämna Sverige. Ett nej ska inte alls vara ett nej. Det är detta som är utgångspunkten i Miljöpartiets retorik.

Jag menar att vi i grund och botten har en av världens mest rättssäkra asylprocesser och att vi ska vara stolta över det. Vi kan alltid bli bättre. Men när Miljöpartiet talar om vår asylprocess låter det ofta som att den är felaktig från början till slut. Det är den alltså inte.

Annika Hirvonen har helt rätt i att vi vill lägga oss på den rättsliga miniminivå som vi har möjlighet att lägga oss på med hänsyn till internationella åtaganden och EU-rätten. Skälet till detta är att Sverige har tagit emot väldigt många asylsökande under många decennier, framför allt det senaste decenniet – vi nådde under 2015–2016 en kulmen med flera hundratusen asylsökande. Under Magdalena Anderssons åtta år i regeringsställning, då Miljöpartiet ingick i regeringen under sju år, fick vi ta emot 320 000 asylsökande.

Integrationen fungerar inte i Sverige. Vi kan inte längre vara ett land som särskilt sticker ut jämfört med övriga europeiska länder. Vi kan inte ha en ordning som gör att det är särskilt intressant att söka sig till Sverige för att få sin ansökan prövad här. Därför lägger

vi oss nu på EU:s miniminivå. Det är detta det handlar om i grund och botten.

Den rättsliga rådgivning som man kommer att ha rätt till, vilket också följer EU-rätten, finns bilagd i detta förslag. Detta kommer att säkerställa att man får den hjälp som man behöver. Det är grundläggande. Detta är vad vi nu lägger fram för att Sverige ska klara av integrationen framöver.

Anf. 50 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Lagrådet konstaterar att man utan en adekvat beredning av frågan vilka verkningar den maximalt restriktiva linjen mot flyktinginvandringen kan föra med sig i olika hänseenden inte kan komma längre i sin bedömning än att det framstår som tveksamt att lägsta möjliga nivå på flyktingmottagandet på varje punkt skulle främja integrationen och minska utanförskapet. Och vad värre är: Risker är påtagliga för att systemet i vissa fall stänger gränsen också för dem som verkligen har rätt till internationellt skydd.

Det man säger är ju, kort och gott, att regeringen över huvud taget inte kan motivera effekterna av sitt eget förslag. Det är mycket fina ord om att det skulle främja integrationen. Men man kan inte ens själv göra en uppskattning om hur och på vilket sätt så skulle vara fallet. Hur många färre kommer när det blir mindre rättssäkert?

Man besvarar inte den adekvata kritiken från remissinstanser, och man ignorerar även nu Advokatsamfundets varningar. Advokatsamfundet säger att det sätt som man nu håller på att implementera detta innebär att det inte är möjligt för en advokat att åta sig dessa uppdrag, som vi i riksdagen annars har varit överens om att advokater är mest lämpade att ta på sig.

Och vad värre är, som Lagrådet skriver: Risker för att systemet i vissa fall stänger gränsen också för dem som verkligen har rätt till internationellt skydd är påtagliga. Det finns alltså en risk för att Sverige inte lever upp till asylrätten och att det blir så restriktivt och rättsosäkert att vi kommer att utvisa människor till förföljelse, tortyr eller död. Detta tycker vi Miljöpartiet är en helt oacceptabel konsekvens. Jag tycker att Viktor Wärnick bör ta kritiken på stort allvar.

Anf. 51 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Jag noterar att det är just Miljöpartiet som hänvisar till Lagrådet i frågor som rör migrationslagstiftningen. Det är samma parti som i regeringsställning med enfaset krävde att vi skulle införa de rättssäkra gymnasielagarna, trots Lagrådets kritik om att lagstiftningsarbetet hade nått sin gräns för vad som kunde anses acceptabelt. Samma parti använder nu Lagrådet som slagträ i den politiska debatten.

Självklart ska man ta Lagrådets kritik på de juridiska områdena på allvar. Men Lagrådet säger samtidigt, vilket Miljöpartiet och Annika Hirvonen inte nämner här, att det nu alltså inte är läge att låta bli att fatta beslut om att införa de olika delarna i asyl- och migrationspakten i svensk utlänningsrätt, för det är

enligt Lagrådet inte ett alternativ att låta nuvarande rättsläge bestå.

Trots detta väljer Vänsterpartiet och Miljöpartiet att i första hand avslå hela propositionen. I första hand tycker de alltså att vi ska säga nej till alltihop och att regeringen ska börja om med ett arbete i en mer generös och extensiv riktning för att komma tillbaka till Sveriges riksdag med ny lagstiftning som går utöver vad som krävs enligt EU-rätten.

Jag tycker att Annika Hirvonen och Miljöpartiet bör svara på hur det kan komma sig att man i ena stunden vill använda Lagrådet som slagträ men i nästa stund inte vill lyssna på Lagrådet.

Jag tycker att det är viktigt att vi nu gör det vi har sagt att vi ska göra. Sverige ska inte sticka ut jämfört med övriga medlemsstater i Europeiska unionen, vilket vi ju har gjort under mycket lång tid. Detta har lett till att väldigt många har sökt sig till just Sverige. Vi lägger oss på EU:s miniminivå, och vi har också sagt att det är en grundläggande del i det paradigmskifte som den moderatledda regeringen har gjort. Asylrätten värnas fortsatt, trots vad Annika Hirvonen säger.

Anf. 52 OLA MÖLLER (S):

Fru talman! Den här debatten behöver inledas med några konstateranden om själva ärendet som sådant. Lagrådet har skrivit ett yttrande som sågar såväl propositionen i sig som beredningen av densamma. Brister i kunskapsunderlaget, brister i hanteringen av remissinstansernas synpunkter, korta och alltför fragmenterade remisstider och rena gissningar och brister i den demokratiska förankringen lyfts fram.

Tidöpartierna har gång efter annan sågats för hur de hanterar lagstiftningsprocessen och förhåller sig till kunskap, forskning och erfarenhet. Om det fanns en topplista för dåligt beredda förslag skulle nog den här propositionen ligga väldigt högt upp på den.

Kritiken stannar inte där utan kommer även från remissinstanserna. Den har varit väldigt stor även där. Kritiken kommer från myndigheter, akademien, rättsväsendet och civilsamhället.

Tiden för att yttra sig om en så stor och avgörande förändring som genomförandet av pakten och utmönstringen av permanenta uppehållstillstånd har varit alldeles för begränsad. Visst har det funnits en tidsfaktor i fråga om paktens införande. Det får man ha respekt för. Men i fråga om permanenta uppehållstillstånd finns det ingen tvingande faktor.

Men regeringen har ägnat mandatperioden åt att pyssla med dumheter som att bråka om lönekrav och återvändningsbidrag och hota med att retroaktivt riva upp permanenta uppehållstillstånd i stället för att ta tag i de riktiga frågorna. Man har ägnat sig åt kulturkrig i stället för ordnade processer och verkliga problem, helt enkelt.

Allt detta faller förstås rakt ned i knät på statsminister Ulf Kristersson och hans svaga ledarskap, liksom det faktum att det faktiskt är Jimmie Åkesson som har styrt den här mandatperioden.

Fru talman! Med detta konstaterat kan vi ta oss an frågan i sak. Vi socialdemokrater menar att utmönstrandet av permanenta uppehållstillstånd i huvudsak är rätt väg att gå. Det handlar om att skapa en tydlig och klar väg till medborgarskapet.

I regeringens förslag brister dock detta genom att vägen mellan det tillfälliga uppehållstillståndet och ett eventuellt framtida medborgarskap inte är klar. Vi ser också stora risker för att utvisningarna, inte bara av tonåringar utan av hela familjer, fortsätter framöver.

Det är också därför som vi tycker att det är viktigt att kvotflyktingar får permanenta uppehållstillstånd när de kommer. En kvotflykting är per definition någon som vi plockar hit. Vi väljer alltså att de ska komma hit. Det är de absolut svagaste och mest utsatta människorna i världen som Sverige sträcker ut en hand till. Att inte ge dem permanent uppehållstillstånd är rent ut sagt grymt. Dessutom innebär inte fler kvotflyktingar något söktryck på Sverige. Därför är det fullt rimligt att kvotflyktingarna får permanenta uppehållstillstånd även fortsättningsvis.

Men i Tidöpartiernas Sverige kommer skolkamrater, vänner, kollegor och grannar att fortsätta att utvisas trots att de är rotade här och har stark anknytning. Det är inte en stram migrationspolitik. Det är en korkad migrationspolitik.

Den strama migrationspolitiken handlar nämligen om att söktrycket mot Sverige inte ska skilja sig från söktrycket mot andra EU-länder, och det ska vara lågt. På grund av det stora ansvar som Sverige har tagit de senaste decennierna ska vi också ha ett lägre söktryck under en överskådlig tid.

Men den strama migrationspolitiken handlar inte om att göra livet så svårt som möjligt för dem som redan är i landet. Inte heller handlar det om att det skulle ha ett egenvärde att utvisa folk. Mördare och våldtäktsmän ska givetvis åka ut så fort det bara går. Men den som har gjort allting rätt och vill vara en del av det här landet ska också få goda chanser att bli det.

Fru talman! Därför vill vi socialdemokrater införa ett etableringstillstånd. Det ska vara ett tydligt steg på vägen mot medborgarskap, ett tillstånd som främjar integration och gemenskap. Därför ska det finnas språk- och samhällskunskapskrav för att man ska kunna få etableringstillstånd, precis som det ska finnas ett försörjningskrav. Den här typen av tillstånd finns i länder som Kanada och Frankrike, och det är ett bra sätt att hantera vägen till medborgarskap på. Det kommer också att minska risken för att familjer utvisas innan de har fått status som varaktigt bosatta.

Med etableringstillståndet blir vägen till medborgarskapet begriplig och får legitimitet. Den som gör rätt för sig och som visar att den vill integreras kommer också snabbare att integreras, tack vare sina egna ansträngningar.

Fru talman! Lagrådet är tydligt i sitt yttrande med att det föreligger risk för att den som har skyddsskäl kommer att nekas skydd på grund av den ordning som Tidöpartierna nu inför. Det skulle innebära att Sverige riskerar att bryta mot de internationella konventioner

vi har åtagit oss att följa. Det innebär faktiskt att vi möjligen kommer att bryta mot asylrätten.

Vi socialdemokrater står upp för asylrätten. Det är en rättighet som grundar sig i en djup humanism och i en erfarenhet från mänsklighetens största katastrof: andra världskriget.

Det är i ljuset av detta som frågan om offentliga biträden måste ses. Advokatsamfundet påpekar att den ordning som nu införs bryter mot advokatetiken. Det är ett mycket allvarligt påpekande, ett påpekande som bekräftar de risker som Lagrådet lyfter fram. Sverige kommer alltså sannolikt att bryta mot sina konventionsåtaganden när de lagar vi debatterar här i dag träder i kraft.

Att Sverigedemokraterna jublar på grund av detta är inte oväntat. Men att Liberalerna och de moderater som fortfarande påstår sig ha minsta lilla inslag av liberalism kvar i kroppen kan acceptera detta är på många sätt chockerande. Jag undrar vad Bertil Ohlin och Torgny Segerstedt skulle säga om detta sätt att förfara när det gäller internationella konventioner och liberala principer.

Fru talman! Jag vill avsluta med att konstatera följande:

Den här regeringen har gång på gång kritiserats för sitt sätt att förfara när det gäller lagstiftningsprocesser. Det är snarare regel än undantag på det här området. Det handlar också om hur den förfar när det gäller människors liv och välmående. Respekten för båda delar brister betänkligt. Oro, rädsla och rättsosäkerhet präglar många av de förslag som Tidöpartierna nu lägger på bordet.

För oss socialdemokrater är det viktigt att vara tydliga med att vi ska ha en stram migrationspolitik. Men den får aldrig handla om att göra människors liv medvetet svårare eller undergräva rättssäkerheten på det sätt som den SD-styrda regeringen nu gör. Det går att vara stram och ändå hålla riktningen för ett Sverige där ansträngning lönar sig och där vi håller ihop – ett Sverige som är lite mer som Sverige ska vara, helt enkelt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2 och 4.

(Applåder)

Anf. 53 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)
replik:

Fru talman! Socialdemokraterna är ett mycket kreativt parti – det måste man ge dem. Socialdemokraterna vill ersätta permanent uppehållstillstånd med ett så kallat etableringstillstånd. Ett etableringstillstånd är ett permanent uppehållstillstånd men med ett annat namn. Det är det här Socialdemokraterna menar med en stram migrationspolitik. Man har en liberal migrationspolitik men använder andra begrepp.

Socialdemokraterna beskriver etableringstillståndet som en ersättning för permanent uppehållstillstånd. De erkänner i sin reservation att det i praktiken är ett permanent uppehållstillstånd – men med ett annat namn. Det blir lite löjligt.

Vill Socialdemokraterna ha en stram migrationspolitik där de som får asyl i Sverige vistas här under en begränsad tid, eller vill man att dessa utlänningar ska vistas här permanent?

Har Socialdemokraterna några principer över huvud taget när det kommer till migrationspolitiken? Det verkar inte så. Å ena sidan vill man behålla någon form av permanent uppehållstillstånd och kalla det etableringstillstånd. Å andra sidan kommer man att rösta för regeringens och Sverigedemokraternas förslag om att utmönstra permanent uppehållstillstånd, vilket är bra.

Jag tror inte att väljarna riktigt förstår vad Socialdemokraterna egentligen står för.

Anf. 54 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Det är beklagligt att ledamoten Nima Gholam Ali Pour inte vet hur den egna processen framöver kommer att fungera. Det som kommer att uppstå är ett antal omprövningar av de tillfälliga uppehållstillstånden. Det kommer därefter att leda fram till att man får statusen varaktigt bosatt.

För oss är det viktigt att de som gör rätt för sig och som vill vara en del av det här landet och som visar det genom att klara kunskapsprov, språkprov och försörjning också kan känna att de kan jobba på en väg mot medborgarskap. Den kritik som vissa delar av Tidöpartierna hade mot sitt eget vansinniga förslag om att dra tillbaka permanenta uppehållstillstånd retroaktivt var ju att det inte fanns en tydlig väg till medborgarskapet.

Genom att införa ett etableringstillstånd kommer vi att brygga över tiden från år två och tre till år fem, då man får statusen varaktigt bosatt – om man visar att man vill vara en del av det här landet och om man gör rätt för sig. Det kan nämligen uppstå situationer – och jag förstår att ledamoten Nima Gholam Ali Pour skulle välkomna detta – där hela familjer, grannar, kompisar i fotbollslaget och kanske lärare blir utvisade för att de inte har nått upp till statusen varaktigt bosatt. Det här är den brygga som vi tycker att de som gör rätt för sig ska ha möjligheten att gå på.

Anf. 55 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Vi kan då återgå till det som Socialdemokraterna kallar etableringstillstånd. Om detta inte är något annat än ett nytt permanent uppehållstillstånd, varför vill Socialdemokraterna upprätta ett sådant över huvud taget?

Om Socialdemokraterna stöder idén att utlänningar som söker asyl – och vissa andra grupper – endast ska ha tidsbegränsade uppehållstillstånd i Sverige och ingenting som liknar ett permanent uppehållstillstånd, varför vill man upprätta ett nytt uppehållstillstånd som liknar ett permanent uppehållstillstånd?

Om tanken är att personer som har fått asyl ska vistas i Sverige tillfälligt tills skyddsbehovet upphör, varför behövs ett särskilt tillstånd som ska gälla ända fram till medborgarskapet?

Regeringens och Sverigedemokraternas linje är mycket enkel. Skydd ska vara tillfälligt. Den som vill

stanna permanent i Sverige ska uppnå de krav som finns för att man ska kunna erhålla svenskt medborgarskap.

Socialdemokraternas modell verkar i stället bygga på att man först avskaffar permanent uppehållstillstånd och sedan skapar ett nytt tillstånd som fyller exakt samma funktion. Jag undrar därför fortfarande: Anser Socialdemokraterna att asyl ska leda till en tillfällig vistelse i Sverige, eller anser man att asyl i praktiken ska leda till en permanent bosättning?

Anf. 56 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Först och främst är det pinsamt att lyssna på ledamoten. Han säger: Nu återgår vi till etableringstillstånden. Det enda jag pratade om i mitt anförande var etableringstillstånden, Nima Gholam Ali Pour. Släpp talepunkterna och lyssna i stället på vad jag faktiskt säger! Jag beskrev vad etableringstillståndet är. Det var det jag ägnade mitt inlägg åt.

Det är beklämmande att ledamoten inte vet vad det är han beslutar om. Det står i direktivet för varaktigt bosatt att det är en permanent status. Efter fem år med sammanhängande uppehållsgrund får du alltså permanent vistelserätt i ett EU-land. Det står i direktivet.

Ni säger att man ska skicka in en ansökan vart femte år och få ett nytt tillstånd, och ni säger att det skulle få asylsökande att lämna landet. Det är en felaktig beskrivning av vad ni gör. Det enda ni inför är en möjlighet att utvisa människor mellan år tre och år fem – eller om de inte har haft sammanhängande tillståndsgrunder. Hela idén är alltså att utvisa folk. Det är lik-som poängen.

Jag är övertygad om att människor som har kommit till vårt land och som gör allting rätt, lär sig språket och tydligt visar att de vill bli svenska medborgare ska få en ärlig chans att bli det. Sverigedemokraterna vill inte att människor ska bli svenska medborgare, vilket vi har sett när det gäller hanteringen av Migrationsverkets handläggningar och också när det gäller frågan om övergångsregler för medborgarskap.

Sverigedemokraternas idé är alltså utvisning. Den idén kan man få lov att ha – absolut. Men det vore bra om ledamoten i alla fall visste vad det är han faktiskt beslutar om.

När det gäller varaktigt bosatt står det tydligt i direktivet att det är en permanent status.

Anf. 57 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Fru talman! Vi genomför nu det paradigmskifte som vi har lovat svenska folket. Precis som jag har sagt i ett antal tidigare inlägg i den migrationspolitiska debatten här i kammaren tror jag att Socialdemokraterna i grund och botten är rätt nöjda med att vi nu gör detta. Det hade nämligen aldrig varit möjligt för Socialdemokraterna att göra det om man hade varit kvar vid makten och haft regeringspartner i form av Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som säger nej till allt.

Socialdemokraterna glider trots detta nu mer och mer i riktning mot en mer generös migrationspolitik. Jag tycker att det har stått tydligt under hela våren att

det är interna vänstervindar i Socialdemokraterna som nu leder till att man går ifrån en stram migrationspolitik.

Ola Möller brukar använda sig av ett retoriskt knep och säga att migrationspolitiken ska vara stram men inte korkad. Stram men inte korkad betyder tydligen att vi ska frånga EU-rätten och vara mer extensiva, mer generösa än vad som krävs, trots att Socialdemokraterna tidigare har sagt att en stram migrationspolitik innebär en politik i enlighet med EU-rättens miniminivå och våra internationella åtaganden.

Som jag nämnde tidigare tycker nu Socialdemokraterna i detta betänkande att vi ska gå längre och göra mer än vad EU-rätten kräver vad gäller kvotflyktingar. Till dem ska man ge permanenta uppehållstillstånd, trots att detta inte krävs. Man vill införa en ny och mer generös typ av uppehållstillstånd, det etableringstillstånd som Ola Möller talar om, vilket EU-rätten inte kräver. Man vill också att staten Sverige även i fortsättningen ska bekosta dyra offentliga biträden, vilket EU-rätten inte kräver.

Hur kommer det sig att Socialdemokraterna glider i den här riktningen? Handlar det om en anpassning till extremisterna i Miljöpartiet och Vänsterpartiet för att över huvud taget kunna få ihop ett regeringsunderlag efter valet i höst? Eller hur kommer det sig att Socialdemokraterna har lämnat den strama migrationspolitiken för en mer generös sådan, som man kallar icke-korkad?

Anf. 58 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Jag tycker ändå att följande mening från Lagrådet tål att upprepas: "Utan en adekvat beredning av frågan om vilka verkningar den maximalt restriktiva linjen mot flyktinginvandring kan föra med sig i olika hänseenden, så kommer Lagrådet inte längre i sin bedömning än att det framstår som tveksamt att lägsta möjliga nivå på flyktingmottagandet skulle på varje punkt främja integrationen och minska utanförskapet. Och vad värre är: risken för att systemet i vissa fall stänger gränsen för också dem som verkligen har rätt till internationellt skydd är påtaglig."

Hit har vi kommit. Vi har kommit till en punkt där Moderaterna aktivt gör det som är Sverigedemokraternas våta dröm, det vill säga undergräver våra internationella konventioner. Man är alltså beredd att besluta om lagstiftning som i praktiken frånträder asylrätten.

Jag är faktiskt förvånad över att Viktor Wærnick har hamnat där, och jag tror att Viktor Wærnick själv inser att han är fångad i den retoriska tvångströjan om en minimal flyktinginvandring. Moderaterna har lämnat den strama migrationspolitiken, för den strama migrationspolitiken handlar ju inte om att jävlas med människor och utvisa dem.

Det hade varit intressant om Viktor Wærnick hade lyssnat på sin egen justitieminister och på finansministern som gjorde analysen att det var tonårsutvisningarna som orsakade Moderaternas sämsta resultat på 20 år i SCB:s mätning i veckan.

Det kanske är så, Viktor Wærnick, att retoriken som handlar om att göra Jimmie Åkesson nöjd och göra honom till migrationsminister har nått vägs ände. Det som Moderaterna gör nu är inte stram migrationspolitik, utan det är korkad migrationspolitik.

Anf. 59 VIKTOR WÆRNICK (M) replik:

Fru talman! Om vi ska kommentera SCB:s partisympatiundersökning förstår jag att Ola Möller och Socialdemokraterna känner en påtaglig stress, för där ser man att trenden för Socialdemokraterna är fortsatt nedåtgående. I andra undersökningar är trenden för Magdalena Andersson som oppositionsledare fortsatt nedåtgående. Vi ser också att Vänsterpartiet och Miljöpartiet har gynnats av den debatt som har varit.

Det är det jag menar med att vänstervindarna nästan blåser upp till storm i de socialdemokratiska leden, och det har lett till Ola Möller och hans partikamrater här i Sveriges riksdag nu känner sig nödgade att gå ifrån den strama migrationspolitiken till en mer generös sådan, även om man i retoriken fortfarande talar om en stram migrationspolitik.

En stram migrationspolitik är vad Magdalena Andersson har talat om att hon tänker bedriva. Hur det ska gå till med Vänsterpartiet och Miljöpartiet i samma regering kan ingen vettig människa förstå. Men det är det hon nämner, och det är också det som har varit grunden för att vi lägger oss på den miniminivå som våra åtaganden kräver, oavsett om det gäller internationella åtaganden eller EU-rätten.

Detta har Socialdemokraterna tidigare uttryckt, men nu hittar man på ett antal undantag, tillägg och mer generösa regler, och så står man och påstår att detta handlar om att utvisningspolitiken ska avbrytas. Det Ola Möller inte nämner är att den som inte har rätt att befinna sig i Sverige bör utvisas. Det gäller oavsett om man har tillfälligt uppehållstillstånd eller inte när man gör en ny prövning eller om man gör den första prövningen.

Inte heller detta verkar Socialdemokraterna stå bakom längre, utan nu talar man om utvisningspolitiken. Man talar om att migrationspolitiken ska vara stram men inte korkad. Jag kan inte se det som något annat än en anpassning till att få ihop det med Vänsterpartiet och Miljöpartiet efter valet i höst.

Anf. 60 OLA MÖLLER (S) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna är nästan dubbelt så stora som Moderaterna i SCB-mätningen och ligger mer än 3 procent över förra valresultatet, så jag förstår att man som moderat försöker pådävla socialdemokratin en stress. Det är klart – som sosse vill man alltid ha 40 procent, så jag kan väl erkänna att det föreligger någon form av stress över att vi inte närmar oss 40-procentsstrecket. Men när det handlar om att byta ut Ulf Kristerssons och Jimmie Åkessons regering känner vi föga stress.

Det är också intressant att man målar upp att socialdemokratin på något sätt skulle ha lättat på trycket när det gäller den strama migrationspolitiken. Det har

vi ju inte. Vi säger att vi vill avskaffa de permanenta uppehållstillstånden men ha ett etableringstillstånd som ska gå att uppnå om man klarar vissa uppställda kriterier. Detta vill vi göra för att påskynda integrationen, eftersom det finns tydlig forskning som pekar på att för den som inser och känner att den ska vara en del av ett land framöver kommer också integrationen att gå fortare. Därför är etableringstillståndet, som såklart ska vara tillfälligt, en väldigt bra väg att gå.

Sedan är det spännande att ingen utom Tidöpartierna får yttra någonting om någon form av lättnader, undantag eller ventiler. Men när de nu själva inför en sorts gymnasielag 2 för att rädda sig från det som justitieministern och finansministern definierar som ett av de stora problemen för Moderaterna, det vill säga deras egen utvisningspolitik, då är det klok politik.

Moderaterna får alltså genomföra en rättsosäker politik. Jag har stått här många gånger och sagt att jag tycker att den första gymnasielagen var fel. Jag tycker att man borde ha lyssnat på Lagrådet den gången, jag tycker att man borde lyssna på Lagrådet även nu.

Viktor Wärnick har inte lärt sig någonting. Han har kritiserat att man inte lyssnade på Lagrådet senast, och nu struntar han själv i det. Jag kan inte se att det går ihop med svansföringen.

Anf. 61 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! I dag behandlar vi återigen en av de propositioner som verkligen ger oss förändringar som vi länge har behövt.

Ett förslag i den proposition som vi behandlar i dag är att utmönstra permanenta uppehållstillstånd för flera grupper av utlänningar. Dessa grupper består av skyddsbehövande, varaktigt bosatta, utlänningar som har uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter och utlänningar som har uppehållstillstånd på grund av vissa bestående verkställighetshinder. Inte heller utlänningar som har uppehållstillstånd på grund av att de är anhöriga till personer från dessa grupper kommer att kunna få permanent uppehållstillstånd.

Det har aldrig funnits behov av att ge dessa grupper permanent uppehållstillstånd. Det skickar fel signaler om vad till exempel asyl är. Får man asyl i Sverige och därmed uppehållstillstånd för att man är skyddsbehövande ska man vistas i Sverige så länge man behöver det skyddet. När kriget man flydde ifrån tar slut och man inte längre är i behov av skydd får man återvända till sitt hemland. Det är det som är asyl: Man får tillfällig asyl i ett land för att senare återvända till sitt hemland när freden kommer tillbaka.

Vissa partier i den här församlingen har förvrängt detta så att asyl bara innebär att människor i allmänhet kommer till Sverige och bosätter sig här för alltid. Det är inte syftet med asylrätten. Om man under en längre period har befunnit sig i Sverige och uppfyller alla kraven kan man självklart ansöka om att bli medborgare. Det är en annan sak. Då har man anslutit sig till den svenska gemenskapen. Man har lärt sig språket, man

har tagit till sig sociala koder och man har skapat en reell anknytning till Sverige.

Som utlänning med uppehållstillstånd i Sverige ska man utgå från att ens vistelse här inte ska vara permanent. Uppehållstillstånd bör gälla så länge man har skäl att vistas i Sverige. Om man kom hit som flykting kan man vistas här så länge man är just flykting. Om det råder fred i ens hemland ska man åka tillbaka, om man inte blivit medborgare i Sverige.

Fru talman! En utmönstring av permanenta uppehållstillstånd för de grupper jag nämnt kommer bland annat att förändra medborgarskapsprocessen. Vanligen finns det krav på att en utlänning ska ha permanent uppehållstillstånd för att erhålla medborgarskap, men eftersom dessa grupper inte längre kan beviljas permanent uppehållstillstånd måste de i stället ha välgrundade utsikter att beviljas varaktigt uppehållstillstånd för att kunna erhålla medborgarskap.

Bedömningen om en utlänning har välgrundade utsikter att beviljas varaktigt uppehållstillstånd är prognosbaserad. Rättstillämparen får bedöma om utlänningen utifrån avsikt och omständigheter kommer att kunna ha uppehållstillstånd i Sverige under en längre tid. Bedömningen underlättas av att riksdagen har röstat för att hemvistkravet för medborgarskap ska höjas till åtta år, eftersom den som ansöker om medborgarskap vanligen redan har haft varaktigt uppehållstillstånd under en längre tid.

Sammanfattningsvis handlar det om att bedöma om utlänningen framöver kommer att vistas i Sverige en längre period. Förfarandet har sitt ursprung i EU-rätten och finns redan i utlänningslagen när det gäller viss anhöriginvandring. Det finns alltså en praxis kring hur bedömningarna ska göras.

Jag kan tillägga att invandringen till Sverige kommer att minska när vi utmönstrar permanenta uppehållstillstånd för vissa grupper. Att man inte har behövt något skäl för att behålla sitt uppehållstillstånd i Sverige var självklart en magnet för asylinvandrare när de valde vilket land i Europa de skulle bege sig till.

Fru talman! En annan del av den här propositionen handlar om att anpassa svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt. Bland annat handlar det om att anpassa svensk rätt till asylprocedurförordningen, som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer befogenhet att utforma en förteckning över säkra ursprungsländer och säkra tredjeländer, vilket kommer att göra det möjligt att snabbare avslå asylansökningar. Ett säkert ursprungsland innebär att personen kommer från ett land där det normalt inte finns något skyddsbehov. Ett säkert tredjeland innebär att personen redan har passerat eller vistats i ett annat säkert land där skydd kan erhållas. I båda fallen minskar behovet av att Sverige prövar asylansökan.

Genom EU:s migrations- och asylpakt får Sverige större möjligheter att neka att pröva asylansökningar från personer som redan har ett effektivt skydd i ett annat land. Har man redan fått skydd i ett första asylland ska man inte kunna resa vidare genom flera länder och kräva en ny asylprövning i Sverige. Den ordningen

kommer att skydda Europa och Sverige mot den massinvandring som vi drabbades av 2015.

Fru talman! En annan viktig del av propositionen handlar om screening. Under lång tid har svensk migrationspolitik präglats av ett synsätt där fokus har legat på mottagandet. Nu flyttas fokus i stället till kontrollen.

Den som kommer till Sverige och söker internationellt skydd ska först genomgå en screening. Syftet är att fastställa identitet, genomföra säkerhetskontroller, registrera personen och samla in de uppgifter som krävs för att avgöra vilket förfarande som ska tillämpas. Sverige har tidigare kontrollerat identitet och registrerat asylsökande, men genom migrationspakten stärks och formaliseras dessa kontroller genom ett särskilt screeningförfarande som ska genomföras innan personen går vidare i processen.

Staten måste veta vem som befinner sig på svenskt territorium innan personen släpps in i det ordinarie asylförfarandet. Vi måste veta vem personen är, varifrån personen kommer och om det finns omständigheter som påverkar Sveriges säkerhet eller den fortsatta handläggningen. För de allra flesta utlännningar innebär detta inga problem alls. Men för personer som försöker dölja sin identitet, lämnar felaktiga uppgifter eller utgör en säkerhetsrisk innebär screeningförfarandet att myndigheterna får bättre möjligheter att upptäcka detta i ett tidigt skede. Det stärker kontrollen över migrationen. Det stärker säkerheten. Det stärker också förtroendet för asylsystemet.

Fru talman! I den här propositionen finns många olika förslag, men i grunden handlar den om en mycket enkel princip: Den som vistas i Sverige ska ha skäl att vistas i Sverige. Om man har fått skydd för att man flytt från krig eller förföljelse ska uppehållstillståndet gälla så länge skyddsbehovet finns kvar. Om man har fått uppehållstillstånd på någon annan grund ska det också finnas ett fortsatt skäl för vistelsen. Men under lång tid har svensk migrationspolitik byggt på en annan logik. Uppehållstillstånd har i praktiken betraktats som permanenta redan från början. Det har skickat signalen att den som kommer till Sverige också kommer att få stanna här, vilket inte alltid är självklart.

De flesta asylsökande får avslag. Om de skulle få asyl i Sverige ska de vistas här så länge de behöver skydd, men inte längre. Det är oansvarigt att kommunicera ut något annat. Sådan kommunikation har skapat missförstånd och lett till att vissa som befunnit sig tillfälligt i Sverige har sett det som en rättighet att stanna kvar permanent. Med den här propositionen bryter vi med den ordningen.

Permanent uppehållstillstånd ska inte längre vara utgångspunkten. Den som vill bygga ett permanent liv i Sverige ska i stället kvalificera sig till svenskt medborgarskap genom långvarig vistelse och egen ansträngning.

Sverige ska inte tillåta utlännningar att vistas permanent i landet när deras anknytning till Sverige är tillfällig och kortvarig. Den principen är både rimlig, rättvis

och nödvändig. Den principen visar respekt för de människor som lever i det här landet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 62 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna och övriga Tidöpartier har backat en hel del under mandatperioden. Det är inte direkt en populär migrationspolitik Tidöpartierna har presenterat. De backar både från sin politik och i samtliga opinionsmätningar den senaste tiden. De backade vad gäller tonårsutvisningarna och spårbyttarna, och de backade från lönekravet så att hela systemet i dag verkar bestå av undantag. De backade även från angiverilagen, där de ville att lärare och vårdpersonal skulle vara angivare.

Nu backar Tidöpartierna också från förslaget att dra tillbaka permanenta uppehållstillstånd retroaktivt, vilket skulle påverka 98 000–180 000 människor i Sverige, enligt deras egen utredning. Min enkla fråga till ledamoten är om Sverigedemokraterna släpper det förslaget nu eller om de kommer att kräva av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna att Sverige retroaktivt drar tillbaka 98 000–180 000 permanenta uppehållstillstånd från människor och familjer som är rotade och lever hela sina liv här? Är det ett krav som SD kommer att ställa efter valet?

Anf. 63 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Vilka krav man kan ställa beror på hur många mandat man har efter valet, men det är absolut en del av vår politik. Vi vill inte att människor ska befinna sig i Sverige med permanenta uppehållstillstånd. Det är därför vi utmönstrar dem. Vi som parti tycker att de permanenta uppehållstillstånd som finns i Sverige borde dras tillbaka. Väljarna får avgöra om de stöder det.

Vår politik är mycket populär – det är därför Socialdemokraterna ansluter sig till förslag efter förslag. Det uppstår förvirring kring hur oppositionspartierna över huvud taget ska kunna samarbeta med tanke på att Socialdemokraterna har stött nästan all migrationspolitik från Tidöpartierna under mandatperioden. Man har gjort små justeringar, men man har stött principerna.

Jag skulle inte säga att vi har backat. Det här är den största omläggningen av svensk migrationspolitik i modern tid, och vi har genomfört många förslag. Ledamoten har kommit upp i talarstolen och beklagat sig över våra förslag, så visst har vi genomfört mycket. Vi har till exempel skärpt medborgarskapskraven. Vi har gått fram med många förslag och sett till att man får kvalificera sig till välfärden. För bara tio år sedan hade ingen kunnat föreställa sig att man kunde genomföra detta, och jag tror att ledamoten vet det.

Det är inte alls så att vi har backat från några förslag.

Anf. 64 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Men ni har ju faktiskt backat från flera förslag, Nima Gholam Ali Pour. Ni backade exempelvis i fråga om angiverilagen. Vårdpersonal och lärare kommer nu inte att aktivt behöva ange patienter eller elever. Där backade ni på grund av det fackliga motståndet och det stora motståndet ute i landet från människor som inte vill ha detta. Professionerna vill inte ha detta. Vanliga svenskar ute i landet vill inte heller ha det. Det är en grov utvisningspolitik som människor i Sverige inte ställer upp på. Ni backade faktiskt, på en presskonferens, gällande att retroaktivt dra tillbaka permanenta uppehållstillstånd för 98 000–180 000 människor i Sverige.

Egentligen var det här bra; det var det enda jag behövde veta. Om man röstar på Moderaterna, Kristdemokraterna eller Liberalerna bidrar man till att mellan 98 000 och 180 000 människor i Sverige riskerar att få sina permanenta uppehållstillstånd återkallade. Om man röstar på Moderaterna, Kristdemokraterna eller Liberalerna bidrar man till att slå sönder människors liv – det gjorde Sverigedemokraterna väldigt tydligt här. Det är deras politik, och de gör anspråk på migrationsministerposten och så vidare.

Det är ett väldigt farligt Sverige vi har framför oss om Sverigedemokraterna kommer till makten. Jag tycker att det under denna mandatperiod har visat sig att Sverige inte vill det här. Den här grova utvisningspolitiken är vansinnig, och svenska folket ställer inte upp på den.

Jag fick ett svar, och Sverige vet vad det betyder.

Anf. 65 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Jag skulle säga att ledamoten har fel i allt han säger.

Jag börjar med uppgiftsskyldigheten, som ledamoten kallar angiverilagen. Redan i direktivet stod det att man ska ta hänsyn till de känsliga uppgifter som skolan och sjukvården har. Utredningen som lade fram förslagen tog inte med sjukvården, skolan eller socialtjänsten. Vi ställde oss bakom den proposition som lades fram inför riksdagen. Det var inte alls så att vi backade. Förslagen hade från början inte med sjukvården, socialtjänsten eller skolan.

När det gäller att dra tillbaka permanenta uppehållstillstånd är det intressant att ledamoten går händelserna i förväg. Vi har inte fått igenom våra krav än. Det jag sa till ledamoten var att valet först måste genomföras, och sedan får vi se om folket stöder vår position. Huruvida vi får igenom våra krav är en annan process. Såvitt jag vet har inte Moderaterna, KD eller Liberalerna samma ståndpunkt som vi har, och man borde inte blanda ihop deras ståndpunkter med vår.

Folket får helt enkelt bestämma vad man stöder. Vill man ha kvar människor med permanent uppehållstillstånd i landet, eller vill man att de permanenta uppehållstillstånden dras tillbaka så att dessa människor antingen väljer att bli medborgare eller får tillfälligt uppehållstillstånd?

Jag har i dag argumenterat emot permanent uppehållstillstånd. Vi tänker utmönstra de permanenta uppehållstillstånden. Jag vill verkligen inte att det ska finnas människor kvar i landet med permanent uppehållstillstånd, och jag tycker därför att man ska dra tillbaka dessa uppehållstillstånd.

Anf. 66 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag vill inledningsvis rätta Nima Gholam Ali Pour. När man läser Tidöavtalet blir det tydligt att regeringen och Sverigedemokraterna har backat på flera punkter i relation till Tidöavtalet.

Man skriver att kommunerna ska omfattas av det man kallar informationsplikt, som de flesta av oss kallar angiverilagen. Så blir det dock inte. Man skriver också att endast personer upp till 18 år ska kunna omfattas av rätten till familjeåterförening. Vi är väldigt många som är glada över att vi har pressat regeringen och Sverigedemokraterna till att backa så att åtminstone en stor del av de tonårsutvisningar som regeringens politik har lett till stoppas.

Det står visserligen i Tidöavtalet att retroaktivt återkallande av permanenta uppehållstillstånd ska utredas, och det presenterades en utredning som sågades jäms med fotknölarna av varenda remissinstans.

Jag måste säga att det är ett allvarligt besked att Sverigedemokraterna nu säger att man ska gå till val på den rättsosäkra politik som detta skulle innebära. Det är som att staten Sverige tar tillbaka ett löfte som skulle gälla permanent. Det är som om någon får bygglov för att bygga sitt hus men sedan, efter 10–15 år, får höra att Sverige har ett nytt styre och att huset ska rivas. Människor får rycka upp sin familj med rötterna och lämna Sverige.

Det är en politik som inte hör hemma i en rättsstat, men den är väl helt i linje med Sverigedemokraternas egna skandaler och partiets förhållande till lag och rätt.

Anf. 67 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Ja, det står så i Tidöavtalet. Sedan måste man dock faktiskt genomföra lagstiftningen, och där har Justitiedepartementet kapacitet. Alla som följer denna debatt kan se att ingen regering har genomfört så mycket lagstiftning inom migrationspolitiken och rättspolitik som den här regeringen, med stöd av Sverigedemokraterna, har gjort.

Jag går vidare till uppehållstillstånden. Om man ska befinna sig i Sverige måste man antingen ha skäl till det eller bli medborgare. Det kan inte vara så att man som utlänning – alltså som icke-medborgare – får befinna sig i Sverige utan att ha några skäl till det. Det är detta som permanent uppehållstillstånd innebär. Nu kommer man inte längre att kunna få permanent uppehållstillstånd, men om man tidigare har fått permanent uppehållstillstånd befinner man sig egentligen i Sverige utan att ha skäl till det. Det är fel.

En utlänning ska antingen bli medborgare eller ha skäl. Om det handlar om asyl och det blir fred i personens hemland får personen åka tillbaka – då kan man

inte säga att man har ett permanent uppehållstillstånd och välja att inte åka tillbaka trots att det är fred i hemlandet. Om man vill befinna sig i Sverige permanent ska man bli medborgare, lära sig språket och bli en permanent del av gemenskapen. Det är ingen som stänger ute folk, men en utlänning kan inte permanent befinna sig i Sverige utan att ha några skäl till det.

Anf. 68 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag hörde fel. Sa Nima Gholam Ali Pour att det inte finns någon som slänger ut folk?

(NIMA GHOLAM ALI POUR (SD): Nej, det sa jag inte.)

Det är trots allt så att Sverigedemokraterna på löpande band har ägnat sig åt att slänga ut folk ur Sverige med den här utvisningspolitiken. Jajamän – nog har det gjorts många lagändringar som har lett till att människor som har rotat sig i Sverige, till exempel barn som kom hit i fyraårsåldern, har utvisats när de fyllt 18. Detsamma gäller vuxna som flyttat hit för att arbeta i äldreomsorgen, i vården eller som stöd till dem som behöver personlig assistans. Ja, de blir ju utslängda nu med denna utvisningspolitik.

Nima Gholam Ali Pour säger att de som inte har några skäl att stanna här kan lämna landet. Jag vet inte vilka människor han menar som inte har några skäl att vara här, för nog har människor skaffat sig många skäl att vara här när de har levt länge i Sverige med löftet om att de ska få stanna permanent. De har startat företag här, de har jobb och kollegor här, de har fött sina barn här eller sett sina barnbarn födas och ta sina första steg här, och de har sina vänner och grannar här. De har sin vardag och sitt liv här.

Fru talman! Man kan tycka att man inte ska kunna få ett permanent uppehållstillstånd, men att nu komma och skuldbelägga dem som har fått permanent uppehållstillstånd och anklaga dem för att inte vilja bli en del av Sverige och inte vilja bli medborgare är ändå ganska magstarkt. Sverige har lovat att de ska få stanna permanent, att de är trygga här och att de hör till. Detta löfte kan Sverige inte bara rycka undan.

Anf. 69 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Det känns som att ledamoten redan har skrivit sina anteckningar eftersom hon påbörjar varje anförande med att anklaga mig för något jag inte har sagt. Jag sa inget om utvisningar, men ledamoten påstår det för att kunna påbörja sin harang.

Men låt oss fortsätta på det temat. Har man inte tillstånd att vistas i Sverige måste man utvisas. Det finns ingen annan grund för utvisning än att personen saknar tillstånd. Så fungerar utlänningslagen, och det vet ledamoten.

Skälen för att vistas i Sverige måste ha sin grund i utlänningslagen. Det räcker inte att man har träffat någon och blivit kär eller att man börjar göra positiva

saker i samhället. Skälen måste ha sin grund i utlänningslagen. Det är så en reglerad invandring fungerar.

Vill ledamoten kanske inte ha en reglerad invandring? Vill ledamoten kanske inte utvisa någon alls? Vill ledamoten kanske ha fri invandring så att alla som kommer hit får stanna? Det är den uppfattning jag får när jag hör ledamoten tala om utvisningar och skälen till att man får befinna sig i Sverige.

Anf. 70 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag kan inte bevilja Annika Hirvonen ytterligare replik trots att det ställdes många frågor till henne. Frågorna får i stället ses som retoriska eftersom det var det sista inlägget i replikskiftet.

Ledamöter bör tänka på hur man hanterar det sista inlägget i ett replikskifte eftersom motparten inte har möjlighet att svara på frågor.

Anf. 71 TONY HADDOU (V):

Fru talman! I inledningen till förslaget vi nu debatterar anger regeringen att minskad asylrelaterad invandring ska skapa bättre förutsättningar för integration och minska utanförskapet. Det slår mig att regeringen under fyra år inte har presenterat en enda integrationsåtgärd och inte en enda åtgärd för att minska utanförskapet. Tvärtom har regeringen fördjupat och förvärrat de ekonomiska klyftorna, man har presenterat förslag som direkt skadar integrationen i Sverige och man har kraschat både arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Det vore inte överord att säga att regeringen har en historiskt stark politik för det vi kallar segregation och ökade klyftor och att det har lett till ett historiskt misslyckande.

Som alltid står valet i samhället mellan splittring och sammanhållning. Jag tror att samhället alltid vinner på att vi står upp för varandra. Det är då Sverige är som bäst. Det är ett val vi har att göra varje dag i både vardag och våra politiska beslut. Det förslag vi nu debatterar väljer helt fel väg.

Fru talman! Regeringen ska anpassa svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt. Man har dock valt att lägga sig på en miniminivå. Risken med det är att det kommer att utestänga personer som i själva verket har rätt till internationellt skydd. Grunden för pakten handlar om hur rättssäker en människa på flykt ska vara när hon söker skydd i Sverige.

Ordet asyl betyder fristad, och i debatten har vi hört att det är just det regeringen inte vill ge människor. Regeringen har medvetet och aktivt valt att skydda asylsökande så lite som möjligt genom att lägga sig på en miniminivå. Det är ett historiskt avsteg från asylrätten. Skyddsbehovet kommer under detta system inte att prövas rättssäkert, asylsökande kommer inte att få det juridiska stöd som krävs och man omöjliggör för asylsökande att visa att de är i behov av skydd.

Detta har mötts av skarp kritik från Lagrådet, Advokatsamfundet och i stort sett alla organisationer som är experter på området. Lagrådet pekar på att hela regeringens förslag präglas av brister i beredningsprocessen och har en svag demokratisk förankring och att

det finns en avsaknad av självständig och kunskapsbaserad prövning av lagförslagen. Lagrådet menar att detta i praktiken riskerar att begränsa utrymmet för individuella bedömningar oavsett hur starka humanitära skäl som föreligger.

Lagrådet har i sitt yttrande känt sig tvungna att skriva till regeringen att migration inte är något mekaniskt utan att det handlar om människor – vuxna och barn. Det framgår också att regeringen i ytterst begränsad utsträckning tycks förstå att migration och invandring handlar om människor. Lagstiftningen påverkar riktiga liv. Det handlar inte om enbart siffror och fastställda miniminivåer.

Följande borde i stället ha varit vägledande för regeringen, och jag citerar ur Lagrådets yttrande: ”En rättsstat förutsätter att lagen visar respekt för alla som finns inom landets gränser, också för dem som inte är medborgare i landet. Kravet på respekt för den enskilda människan omfattar alla. Det kravet ligger till grund för flyktingrätten. Den som är flykting har således vissa grundläggande rättigheter.”

Respekten för alla människors grundläggande fri- och rättigheter hålls inte särskilt högt av regeringen, och det är bara att beklaga.

Fru talman! Advokatsamfundet riktar också skarp kritik mot regeringens förslag, inte minst på grund av att regeringen aktivt har valt att undergräva rättssäkerheten och underminera systemet med juridiska ombud för asylsökande.

I dag får människor som söker asyl ett offentligt biträde under hela processen, och så även i första instans hos Migrationsverket: ett juridiskt ombud som hjälper den enskilde att förstå processen, identifiera rättsfrågor och säkerställa att viktiga omständigheter faktiskt kommer fram innan beslut fattas. Det systemet har fungerat bra och tjänat asylrätten väl.

Nu ska offentliga biträden inte få insyn i ärenden inför och under sitt arbete. Regeringen tycker att de bara ska hålla korta informationsmöten. Advokater i Sverige förväntas alltså ge juridiska råd utan att få tillgång till viktiga handlingar hos Migrationsverket eller ens veta vilken process personen omfattas av. I en debattartikel i DN i helgen undrade advokater i Advokatsamfundet när annars i samhället ett sådant upplägg skulle accepteras. Ingen skulle vilja möta en läkare som ger råd utan att ha sett journalen, och ingen skulle acceptera att en revisor uttalar sig utan att ha tagit del av underlagen.

Ändå är det detta som nu föreslås för människor som riskerar förföljelse, tortyr eller människohandel om beslutet blir fel. Det här strider mot de advokateiska principerna, och Advokatsamfundet är tydligt: Om lagförslaget genomförs i nuvarande form kan advokater inte åta sig dessa uppdrag.

Begriper ni i Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna vilken sits ni sätter människor i, vilken sits ni sätter asylsökande i och vilken sits ni sätter professionen och advokater med etiska principer i? Sverigedemokraterna förstår jag – de skiter ju fullständigt i grundläggande rättsprinciper och har aldrig brytt sig

om det. Men har ni andra partier tappat det helt? Det här hade man absolut kunnat lösa under processens gång.

Helt ärligt: De flesta i denna kammare vet mycket väl att den lag som läggs på riksdagens bord inte kommer att göra någonting bättre – inte ett dugg. Den kommer inte att göra det bättre för människor på flykt. Den kommer inte att förbättra EU:s möjligheter att enas om ett rättvist eller värdigt mottagande och en asylrätt värd namnet. Den kommer heller inte att förbättra etableringen och integrationen, som ska vara en av huvudandelningarna här.

Tvärtom är syftet med lagen enögt, nämligen att skrämma människor på flykt från att söka skydd i Sverige, och den som söker skydd i Sverige ska enligt förslaget behandlas så illa som möjligt. Det är ett fritt moraliskt fall i riksdagen, där asylrätten sätts på spel när den behövs som mest.

Fru talman! I linje med regeringens absoluta botten i migrationspolitiken har de också valt att ta bort permanenta uppehållstillstånd ur utlänningslagen för personer i behov av skydd och personer med ställningen varaktigt bosatt i Sverige samt deras anhöriga.

Regeringen ville också dra tillbaka mellan 98 000 och 180 000 permanenta uppehållstillstånd som redan utfärdats till människor, men massiva protester i samband med tonårsutvisningarna tvingade regeringen att backa från det på en presskonferens. Men nu ska permanenta uppehållstillstånd bort, och då kan man fråga sig vad som händer med exempelvis tonårsutvisningarna och andra grupper som lever med tillfälliga uppehållstillstånd. Vägen till medborgarskap är alldeles för lång och omöjlig för många. Många liv kommer att slås sönder om detta inte rättas till.

Permanent uppehållstillstånd är ett löfte: Här får du avsluta din flykt, här är du trygg och här får du bygga ditt liv och din framtid. Det handlar om vanliga familjer som riskerar att få sina liv sönderslagna från en dag till en annan efter det att Sverigedemokraterna och regeringen deklarerat att de ska riva upp permanenta uppehållstillstånd retroaktivt. Det var bra att massiva protester tvingade regeringen att backa från förslaget, men nu hörde vi här att det riskerar att komma tillbaka efter valet.

Som Lagrådet sa väldigt tydligt handlar det om människor – vuxna och barn. Det är jobbkompisar – läkare, barnskötare och lastbilsmonter – som får leva i stor oro över att inte få stanna i det land där de har byggt upp en framtid. Det är barnens lekkompisar, vars liv helt skulle kullkastas. I stället för att se fram emot den första tappade tanden skulle barnens framtid präglas av föräldrarnas oro inför ett liv i limbo där de inte vet om de får stanna eller inte.

Till dig som har byggt upp en tillvaro i trygghet, kanske köpt lägenhet, skaffat familj och barn och som har jobb och hela livet och tillvaron i Sverige: Vänsterpartiet tänker inte låta regeringen och Sverigedemokraterna förstöra för dig. Vi kan inte låta den här regeringen fortsätta, och vi kan inte låta den här regeringen slå in en kil mellan människor.

Fru talman! Nu kommer vi, efter den 12 juli då lagen träder i kraft, att få en situation i Sverige där endast tidsbegränsade uppehållstillstånd beviljas. Man kan leva så kanske 13 månader i taget, tycker regeringen, som genom detta förslag skapar osäkerhet och oro hos en stor grupp människor.

Tidöpartierna har tidigare, okunnigt, försvarat det här med att regeringen vill att man ska leva upp till kraven för att söka svenskt medborgarskap. Jag kan förstå tanken att fler ska bli medborgare, men dels vill Sverigedemokraterna inte att människor ska bli medborgare, dels är åtta år alldeles för lång tid för att bli medborgare.

Det handlar om krav som många inte kommer att kunna leva upp till, även om de är varaktigt bosatta i Sverige och lever sina liv här. För äldre, sjuka och personer med funktionsnedsättning är det inte lika lätt att leva upp till tester och krav. Dessutom finns det tydliga inbyggda problem med medborgarskap som är bortom individens kontroll, såsom att stärka identitet och födelsedatum från länder med kollapsade system.

Dessutom, vilket kanske är det mest fruktansvärda i det jag var inne på, tar det minst åtta år att få medborgarskap. Det är alldeles för lång tid för människor som lever här och som drabbas av osäkerhet och en klump i magen varje dag.

Fru talman! Sverige ska inte vara ett land som kastar ut människor i otrygghet och osäkerhet. Det behövs en genomtänkt, human och solidarisk flyktingpolitik som tar avstamp i internationella konventioner och andemeningen där. Detta kan vi uppnå så fort vi röstat bort den här regeringen i september. Det ser ljust ut, för svenska folket har gång på gång underkänt regeringens politik.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 4 i betänkandet.

Anf. 72 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)
replik:

Fru talman! En viktig del i den proposition som vi debatterar i dag handlar om att de som söker asyl i Sverige ska få skydd så länge de behöver det. Sedan, när det blivit lugnare i deras hemländer, är det meningen att de ska åka hem. Asyl ska alltså inte leda till permanent uppehållstillstånd.

Detta är något som Vänsterpartiet tillsammans med Miljöpartiet har reserverat sig mot. Vänsterpartiet menar att permanent uppehållstillstånd ska vara huvudregel. Men om skyddsbehovet är tillfälligt, vilket det brukar vara, varför ska då uppehållstillståndet vara permanent? Den frågan ställer sig nog många i Sverige.

Många stöder asylrätten. Man vill ge skydd åt dem som behöver det, men samtidigt förväntar man sig att de som en gång sökt skydd i Sverige ska åka tillbaka till sina hemländer och hjälpa till att bygga upp dem när krisen, kriget eller den oreda som finns där är slut.

I propositionen finns även en väg till medborgarskap för dem som inte får permanent uppehållstillstånd. Om man har uppfyllt kraven för medborgarskap,

speciellt hemvistkravet, uppfyller man också vanligen kravet att ha välgrundade utsikter att beviljas varaktigt uppehållstillstånd.

Det här låter som rimliga förslag för de flesta som lever i Sverige. Varför är Vänsterpartiet emot detta?

Anf. 73 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det var en väldigt enkel fråga från ledamoten. Vi delar inte den uppfattningen. Jag hör ledamoten säga kontinuerligt här i debatten att människor som kommer hit och söker skydd ska åka hem. Det är grundidén hos Sverigedemokraterna. Jag delar inte den uppfattningen.

Jag tror att Sverigedemokraterna har missat hela den offentliga debatten i Sverige om tonårsutvisningarna. Många barn kom hit som unga, och nu tycker Sverigedemokraterna att de ska åka hem, hör vi här i debatten. I medierna lät det annorlunda. Där sa Jimmie Åkesson att en lösning måste hittas för dessa unga.

Jag tycker att det är jättebra att människor som kommit till Sverige och sökt skydd bygger upp sina liv här, lär sig svenska, kommer in i arbetslivet, utbildar sig och blir en del av Sverige. Jag är stolt över det. Sverigedemokraterna visar på motsatsen: Människor som kommer till Sverige ska åka hem. Jag delar inte den uppfattningen.

När det gäller frågan om permanenta uppehållstillstånd är det ett löfte: Här får du avsluta din flykt, här är du trygg och här får du bygga upp ditt liv. Jag tror att en av de absolut bästa integrationsprocesserna är att människor får veta att de är välkomna att vara kvar här.

Det absolut största integrationshinder vi har i Sverige är Sverigedemokraterna. Det har vi hört genom hela debatten här i dag.

Anf. 74 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)
replik:

Fru talman! Ledamoten från Vänsterpartiet blandar ihop rätt många olika saker.

För det första: Jag sa aldrig att de som behöver skydd ska åka hem. Man söker skydd i Sverige. Det genomförs en prövning. Har man behov av skydd får man stanna. Har man inte behov av skydd utvisas man. Det är så reglerad invandring fungerar.

Det är inte så att alla som kommer till Sverige och söker skydd får stanna här. Det är chockerande att ledamoten uttalar sig på det sättet. Här har vi alltså ett parti som vill ha fri invandring, och det här partiet ska fungera som någon form av regeringsunderlag till Socialdemokraterna. Det är ju chockerande.

För det andra: Ledamoten sa att alla som kommer till Sverige och får uppehållstillstånd ska få permanent uppehållstillstånd. Det ska vara huvudregel. Och det här partiet ska vara någon form av regeringsunderlag till Socialdemokraterna och ha inflytande över migrationspolitiken.

Vad tror ledamoten skulle hända om alla som kom till Sverige fick permanent uppehållstillstånd? Vad tror ledamoten skulle hända om alla som fick uppehållstillstånd i Sverige fick permanent uppehållstillstånd från

början? Alla skulle börja komma till Sverige. Människor från massor av tredjeländer, från Mellanöstern och från Afrika, skulle passera flera europeiska länder och anlända till Sverige. Vi skulle ha samma migrationskris som vi hade 2015, med alla de offer som det innebär.

Anf. 75 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det vore bra om ledamoten lyssnade på mitt svar i stället för att befinna sig i en helt annan galax. Det var inte ens det här jag svarade på från första början.

Grunden är att ledamoten vill att människor ska åka hem. Jag tycker att människor som har byggt sina liv här, som har utbildat sig här och arbetar här och har familjen och hela livet här, ska få en chans att stanna kvar. Det är skillnaden mellan oss.

Därför tycker jag att ett permanent uppehållstillstånd är ett löfte: Här får du avsluta din flykt, här får du stanna och här får du bygga ditt liv och din framtid. Det tycker inte Sverigedemokraterna.

Ledamoten var också inne på frågan om att de som får ett nej ska åka hem och så vidare. Där hoppas jag att vi kan ha en konstruktiv debatt, för många får ett nej men kan inte åka hem. Det kan ni i Tidöpartierna tycka är ett problem. Men det går att göra som Migrationsverket har gjort flera gånger och säga: "Hela den här gruppen får stanna." Jag har inga problem med det. Det gäller till exempel Iran. Människor som har fått ett nej får inte utvisas dit.

Sedan har vi situationer där människor faktiskt får ett ja. Flickorna och kvinnorna från Afghanistan fick under många år ett nej. Sedan gjorde man bedömningen att de får stanna kvar. Ett nej blev ett ja.

Jag hoppas att vi kan ha en konstruktiv debatt om detta, men det är svårt med Sverigedemokraterna som bara vill utvisa människor.

En sista fråga från Sverigedemokraterna var vad som händer om människor kommer hit. Ja, vi tog emot 50 000 ukrainare när Ryssland olagligt invaderade Ukraina. Jag har inga problem med att vi tar emot 50 000 ukrainare eftersom jag vet att Sverige kan ta hand om dem, precis som vi tog emot många syrier. Då ställde människor upp och tog hand om dem.

Färre kommer inte hit för att Nima säger det. Färre kommer hit för att EU har stängt sina gränser.

Anf. 76 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Jag vill börja debatten med att yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag att tillstyrka propositionen och därmed avslag på de motionsyrkanden som görs inom det här betänkandet, som handlar om utmönstring av permanenta uppehållstillstånd och anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt.

Kristdemokraterna har tillsammans med övriga samarbetspartier i det blågula laget stakat ut den nya och nödvändiga väg som Sverige behöver följa för att komma till rätta med de problem som grundar sig i att asylinvandringen till Sverige sedan lång tid tillbaka

har varit omfattande och att tidigare regeringar inte gjort tillräckliga insatser för att komma till rätta med det. Den tidigare stora invandringen i kombination med bristande integration har bidragit till att Sverige fortfarande står inför stora utmaningar med dem som kommit till vårt land och att det finns en stor risk för ett växande utanförskap.

För att bryta och vända den utvecklingen genomför Kristdemokraterna tillsammans med övriga partier i regeringsunderlaget därför ett paradigmskifte inom svensk migrationspolitik med målet att kraftigt minska antalet asylsökande som söker sig till Sverige.

Sedan Tidöregeringen tillträdde har antalet asylsökande minskat, men vår bedömning är att fler åtgärder behöver vidtas för att minska antalet asylansökningar ytterligare och behålla dem på en låg nivå. Utgångspunkten bör enligt vår åsikt vara att den svenska regleringen inte ska vara mer generös än vad EU-rätten och andra internationella åtaganden kräver. Därför finns det skäl att se över de nuvarande reglerna om permanent uppehållstillstånd som beviljas på grund av skyddsbehov och andra asylrelaterade grunder.

Förändringen görs naturligtvis också i relation till det faktum att EU:s migrations- och asylpakt har antagits. Det är ett omfattande regelverk bestående av tio rättsakter som syftar till att etablera ett gemensamt och harmoniserat system för asyl och migration inom EU. Regelverket bygger på fyra huvudsakliga områden: säkra yttre gränser, snabba och effektiva förfaranden, solidaritet och ansvarsfördelning mellan medlemsstaterna samt ett fördjupat samarbete med länder utanför EU.

Fru talman! Förändringarna som vi nu debatterar utgår från att asylrelaterade uppehållstillstånd ska vara tidsbegränsade och leda till svenskt medborgarskap, återvandring eller återvändande. För att begränsa asylinvandringen är det som sagt viktigt att vi anpassar reglerna till EU:s rättsliga miniminivå i så stor utsträckning som möjligt.

Att utmönstra möjligheten att bevilja permanenta uppehållstillstånd är ett viktigt led i detta arbete. EU:s migrations- och asylpakt består av tio rättsakter som utgörs av förordningar och ett omarbetat direktiv. En EU-förordning är bindande och direkt tillämplig i alla medlemsstater men kan innebära att det finns behov av och möjligheter till kompletterande bestämmelser i nationell rätt.

I propositionen gör regeringen bedömningen att nationella bestämmelser som kompletterar förordningen behöver införas i bland annat utlänningslagen och att flera befintliga bestämmelser behöver utmönstras. Där utrymme finns för Sverige att välja om och hur bestämmelser i förordningen ska tillämpas anser vi kristdemokrater tillsammans med övriga partier i regeringsunderlaget som sagt att den svenska regleringen inte bör vara mer generös än vad EU-rätten kräver.

Eftersom förordningarna i migrations- och asylpaktens i allt väsentligt kommer att tillämpas från och med den 12 juni i år krävs skyndsamma anpassningar av svensk rätt.

Fru talman! I propositionen föreslår regeringen att möjligheten att bevilja permanent uppehållstillstånd ska utmönstras för vissa grupper.

Propositionen innehåller även förslag till anpassning av svensk rätt till rättsakterna under EU:s migrations- och asylpakt. Förslagen innebär bland annat att

- det så kallade gränsförfarandet för asyl tillämpas i fler situationer än de som är obligatoriska inom EU-rätten
- Polismyndigheten, Migrationsverket och regionerna ansvarar för utförandet av det så kallade screeningförfarandet
- rätten till offentligt biträde vid handläggningen av ärenden om internationellt skydd hos Migrationsverket begränsas
- åldersgränsen för att ta fingeravtryck och fotografier i vissa fall under migrationsprocessen sänks till sex år
- terminologin och systematiken för det svenska asylförfarandet ändras.

Lagändringarna föreslås alltså träda i kraft den 12 juni.

Fru talman! Regeringen genomför som sagt ett paradigmskifte inom svensk migrationspolitik.

För den som kommer till Sverige och får ett asylrelaterat uppehållstillstånd ska det finnas en tydlig väg till medborgarskap. Är man i Sverige under en längre tid ska man vilja vara med och bidra till samhällsgemenskapen. Det kräver en hållbar och stram migrationspolitik, som vi nu anpassar till EU:s miniminivå.

Asyl handlar om skydd, och det är rimligt att tillstånd provas över tid när förhållanden förändras. Den som vill bli en del av Sverige ska lära sig språket, arbeta och ta ansvar.

Fru talman! En presumtion för att förordna offentligt biträde i ärenden om utvisning infördes i svensk rätt 1978. Rätten till offentligt biträde har sedan dess inte genomgått några betydande förändringar, trots ett flertal större lagändringar. Det kan konstateras att de hittillsvarande svenska reglerna sträcker sig långt utöver vad som krävs enligt EU-rätten.

Kristdemokraterna anser liksom övriga Tidöpartier att reglerna bör stramas åt och anpassas till EU:s rättsliga miniminivå. Även om detta innebär att vissa rättigheter som finns i dag kommer att begränsas anser vi att den föreslagna ordningen skapar ett effektivt och ändamålsenligt system med bibehållen rättssäkerhet.

Fru talman! När Tidösamarbetet ser till att genomföra förändringar som skapar ordning och reda på mottagandet i Sverige och ger större förutsättningar för integration ställer sig oppositionen även i detta ärende vid sidan om, och som vanligt spretar det rejält. Miljöpartiet och Vänsterpartiet säger i vanlig ordning nej till förändringen och till skärpta krav och vill i mångt och mycket hålla fast vid den ordning som nu råder utan att reflektera över vad den har inneburit eller vilket behov som finns av åtgärder.

I det här ärendet ställer sig Centern och Socialdemokraterna bakom vissa delar av förslaget, men de reserverar sig. Det är nu man börjar ana den valtaktiska samsyn man lägger grunden för med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Speciellt Socialdemokraterna glider vänsterut, trots att man upprepar talepunkterna om att det ska vara en stram migrationspolitik. I det här sammanhanget blir detta alltmer tomma ord.

Tidigare under mandatperioden har S-ledamöterna villigt tryckt ja till de flesta av regeringens förslag, men nu gör man en positionsförflyttning i riktning mot Miljöpartiets och Vänsterns ställningstaganden.

Att Socialdemokraterna inte kan reflektera över vad de borde ha gjort annorlunda under tidigare mandatperiod och inte heller nämner att de var begränsade under sitt samarbete med Miljöpartiet beror av naturliga skäl på ett egenintresse.

Vad inriktningen av ett framtida regeringsalternativ innebär för migrationspolitiken är inte möjligt att utröna eller uttolka. Det enda man med säkerhet kan säga är att det från flera av de mindre partierna kommer att ställas många krav på att man ska återgå till tidigare ordningar för att de ska ge sitt stöd. Den strama linje som Socialdemokraterna alltså tycker ska gälla i framtiden är tyvärr en utopisk dröm. Kaos och långbänk är ett riktigare scenario för framtida eventuella regeringssamarbeten.

Fru talman! Som jag ofta upprepat i den här kamaren behöver Sverige fortsättningsvis en stram, rättvis och ansvarsfull migrationspolitik. Vi Kristdemokrater har tillsammans med övriga samarbetspartner i det blågula laget visat att detta går att leverera. Vi är beredda att ta det fortsatta ansvaret, och det är den riktning Sverige behöver både nu och i nästa mandatperiod – inte en rödgrön kaosregering med röda linjer dragna tvärs över papperet hela tiden.

Fru talman! Sammanfattningsvis kommer Sverige med de förslag vi debatterar i dag att få ett mer ordnat asylmottagande i nivå med de utmaningar som återstår att hantera. Detta är något som gynnar både de asylsökande och Sverige som land.

Som jag tidigare sagt yrkar jag bifall till utskottets förslag och propositionen samt avslag på motionerna.

Anf. 77 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det är inte bara Socialdemokraterna som har närmat sig Miljöpartiets politik vad gäller utvisningarna. Fantastiskt nog fick vi ju hela regeringen och Sverigedemokraterna med oss gällande att stoppa tonårsutvisningarna och att rulla tillbaka utvisningarna av 4 700 spårbytare och deras åttamånadersbebisar. Efter alltför många år har regeringen också lovat en permanent lösning för att de som flytt krigets Ukraina ska få en långsiktig trygghet i Sverige.

Ibland krävs det att svenska folket ryter ifrån och säger: ”Stopp! Inte i vårt namn!” Detta har svenska folket nu sagt om flera punkter i Kristdemokraternas utvisningspolitik. I dag hör vi Ingemar Kihlström hålla ett lovtal till EU:s miniminivå – som om det fanns ett egenvärde i att landa på en viss miniminivå.

Det som jag ändå tycker är lite roande i sammanhanget är att Ingemar Kihlström verkar ha missat att regeringen inte har lagt sig på EU:s miniminivå vad gäller just offentliga biträden. Där har man medvetet lagt sig på en högre nivå, och man anger rättssäkerheten som motiv för detta. Det vi däremot ser i implementeringen är oroande. Det finns inga krav på att Migrationsverket ska undanhålla advokaterna handlingar, men det lutar ändå därhän.

Jag vill fråga Ingemar Kihlström hur han ser på att man inte använder sig av de enkla medel som redan finns för att dela handlingar med biträden.

Anf. 78 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Hirvonen, för en historisk betraktelse över det breda migrationsfältet! Vi kan konstatera att ledamoten Hirvonen företräder ett parti som under sju åtta år kunde påverka den situation vi har i Sverige. Vi i Tidösamarbetet måste nu hantera en situation med bristande integration, med ett stort utanförskap och med kanske hundratusen personer som lever i det så kallade skuggsamhället.

Jag kan konstatera att många av de vinster Miljöpartiet tillräknar sig faktiskt var saker som vi i vår regering utredde och såg, för vi ser naturligtvis att man måste göra rätt och inte bara fatta beslut snabbt. Det handlar om tonårsutvisningarna.

Vad gäller det ärende vi debatterar i dag kan vi nu konstatera att Sverige haft en inriktning både vad gäller permanenta uppehållstillstånd och vad gäller rätten till offentligt biträde som har skilt sig från flertalet av motsvarande länder inom EU.

Jag tycker att det är bra att EU på övergripande nivå har kommit överens om att ta ett gemensamt ansvar för de flyktingströmmar som kommer att uppstå och att man ska bibehålla ett ansvarstagande mellan länder. Jag tror dock att det också är viktigt att påpeka att vi behöver rätta till skulden som beror på integration och migrationspolitik som missköts av många olika regeringar – jag kan tillstyrka att även den regering som vi har deltagit i har fattat beslut inom områden där vi nu har gjort ett annat ställningstagande.

Vi behöver rätta till detta, och det gör vi i Kristdemokraterna. Det är så vi hanterar den här problematiken. Jag är viss om att vi med de beslut vi lägger på bordet från riksdagen i den här propositionen kommer att skapa just en bättre situation både för de asylsökande och för Sverige som land.

Anf. 79 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Syftet med regeringens lagförslag är ju inte att skapa en bättre situation för Sverige som land eller för de asylsökande. Syftet är att till varje pris lägga sig på en miniminivå gällande mänskliga rättigheter för människor på flykt och för invandrare som får skydd i Sverige. Denna miniminivå vill man ha även när det skulle vara dåligt för integrationen och även när det blir dyrare för skattebetalarna. Själva miniminivån är syftet med propositionen, och det i sig tycker jag är anmärkningsvärt.

Om man i stället för en miniminivå hade haft syftet att vi ska ha så bra integration som möjligt eller att asylprocessen ska vara så kostnadseffektiv som möjligt hade man landat i andra lösningar än dem som ligger i propositionen.

Min största oro, och anledningen till att vi i Miljöpartiet röstar nej till regeringens förslag, är den oro som Lagrådet sammanfattar så här: "Och vad värre är: risken för att systemet i vissa fall stänger gränsen för också dem som verkligen har rätt till internationellt skydd är påtaglig." Man riskerar alltså att i strid med asyrlätten utvisa människor till förföljelse och död.

Hur ser Kristdemokraterna på Lagrådets farhåga?

Anf. 80 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att ledamoten Hirvonens verklighetsbild skiljer sig från min, och det får den göra i politiken. Vi gör analyser och ser vad som behöver göras, och vi kommer till olika slutsatser. Sedan argumenterar man för sin sak.

Jag kan konstatera att Miljöpartiet tyvärr gör som den beryktade strutsen: Man kör huvudet i sanden och ser inte problemen vi har i vårt samhälle. Vi har ett stort utanförskap, vi har en bristande integrationsförmåga och vi har ett skuggsamhälle. Vi kan fundera över vad som har lett fram till detta, och vi kan hitta olika orsaker till det. Men jag tror ändå att det är viktigt att analysera läget: Här är vi nu, och vad behöver vi göra för att komma till rätta med situationen?

Vi i Tidösamarbetet, och i många fall också Miljöpartiets tänkta samarbetsparti Socialdemokraterna, har ju konstaterat att vi under överskådlig tid inte kan ha ett asylmottagande motsvarande mottagandet under 2015–2016. Det gör att vi måste lägga oss på miniminivå. Med Miljöpartiets resonemang kan man ju konstatera att det i så fall inte finns rättssäkerhet någon annanstans i Europa eftersom man i många fall ligger på miniminivå. Så är det naturligtvis inte.

Det är inte så att rättssäkerheten handlar om de saker vi historiskt har gjort i Sverige. Naturligtvis ska vi vid varje tidpunkt fundera över rättssäkerheten, och där har jag och ledamoten Hirvonen en gemensam syn gällande exempelvis kristna konvertiter. Rättssäkerheten brast för dem både under de faktiskt sju år som Miljöpartiet var med i regeringen och under det åttonde året. Tidöpartierna har sett till att leverera på den punkten. Man har inte levererat tillräckligt, i mina ögon, men man har levererat.

Det är viktigt att kämpa för rättssäkerhet, och vi har ett rättssäkert system med Migrationsverket, Migrationsdomstolen och Migrationsöverdomstolen.

Anf. 81 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det jag reagerade på under anförandet var att Kristdemokraterna gör analysen att man bibehåller rättssäkerheten. Det är ju inte många som håller med om det. Varken Lagrådet, Advokatsamfundet, organisationer eller expertisen håller med. Det kom också några frågor från Miljöpartiet om det.

Jag vill säga så här: Om advokater inte får insyn i ett ärende är det väl solklart att det påverkar rättssäkerheten negativt. Det måste Kristdemokraterna ändå medge. Det är det första jag vill ta upp. Det blir inte en fungerande och rättssäker process.

Sedan tog ledamoten upp konvertiter. Hur blir deras situation bättre?

Anf. 82 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att Vänsterpartiet genom ledamoten Haddou konstaterar att rättssäkerheten garanteras genom att man gör på samma sätt som man alltid har gjort. Men att andra länder i Europa har gjort på ett annat sätt, innebär det för ledamoten Haddou att det inte finns en rättssäkerhet i övriga Europa? Med den här propositionen lägger vi oss på en nivå som motsvarar nivån i många av de länder som finns.

Vi har rättssäkerhet i vårt land. Vi har som sagt var Migrationsverket, som hanterar ärenden. Man har möjlighet att överklaga till migrationsdomstol och till Migrationsöverdomstolen – och även att gå vidare till EU-nivå. Men med ledamoten Haddous resonemang är just det system som sticker ut jämfört med övriga länder i Europa det enda som kan garantera rättssäkerheten. Så snävt tänker inte jag.

Man kan konstatera att det finns ett stöd. Det finns möjlighet till insyn för juridiskt biträde – naturligtvis med fullmakt. På det sättet garanteras att det stödet ges. Vi ska också betänka att Migrationsverket kommer att ge stöd under själva processen. Både jag och ledamoten Haddou hörde ju vid träffen med utskottet Migrationsverkets generaldirektör säga att detta är en uppgift som myndigheten har. Det handlar om att hela hanteringen ska vara rättssäker.

Jag är trygg i detta. Jag förstår att ledamoten Tony Haddou har en helt annan inriktning och likt Miljöpartiet väljer att göra som strutsen och konstatera att det inte finns någon problematik med det system vi har och att vi ska ha obegränsad asylinvandring – trots det faktum att två av tre som söker asyl i Sverige i dag inte får asyl.

Vad gäller konvertiterna kan jag bara konstatera att vi har gett uppdrag i Tidöavtalet och att Statskontoret har utrett frågan. Vi har också gett uppdrag i regleringsbrev. Det är betydligt mer än vad den tidigare regeringen gjorde under åtta år.

Anf. 83 TONY HADDOU (V) replik:

Fru talman! Det här är ju inget som jag eller Vänsterpartiet säger, utan jag refererade till Lagrådet, Advokatsamfundet och absolut alla remissinstanser med expertis på området. Men regeringen har dragit igenom detta som ett hastverk. Nästan alla remissinstanser har kritiserat regeringen för att de knappt har fått tid på sig att gå igenom ärendet, och regeringen har knappt berett ärendet seriöst själv.

Jag tycker att man ändå ska fråga sig hur det över huvud taget blir en mer rättssäker process när advokater inte får insyn i ärendet. Nu säger advokater från Advokatsamfundet att de inte kommer att ta sig an dessa

ärenden därför att det går emot deras advokatetiska principer. Jag tycker att det är ganska fräckt av regeringen att över huvud taget inte se det och låtsas att vi kommer att ha en rättssäker asylprocess efter detta. Det kommer vi självklart inte att ha.

Att Migrationsverket kommer att ge den sökande stöd är inte samma sak. Det är väldigt stor skillnad jämfört med att ha ett juridiskt ombud; det måste ledamoten ändå erkänna. Att få information är en helt annan sak. Advokater ger råd, hjälp och det stöd du behöver i en väldigt komplex process där saker behöver föras fram, och det är inget som Migrationsverket i stort kommer att hjälpa asylsökande med.

Jag tycker att det vore mycket bättre om Kristdemokraterna, som tidigare har stått upp för asylrätten, faktiskt erkände att det här inte blir en fullt fungerande och rättssäker process. Asylrätten ska ju säkerställa dels att människor har rätt att söka asyl, dels att processen är rättssäker. Det blir mindre rättssäkert med den här regeringen, och det kan jag bara beklaga. (Applåder)

Anf. 84 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD) replik:

Fru talman! Vi kan konstatera att ledamoten Haddou och jag lever i två olika världar.

Jag kan konstatera att flertalet europeiska länder har ett system och en nivå liknande det vi föreslår, även om det kanske inte är exakt likadant. Sverige har haft ett system som de facto har varit betydligt mer omfattande.

Man kan också tänka sig att Advokatsamfundets inläga är en partsinläga. Alla har naturligtvis rätt att argumentera för sin sak, men vi kan konstatera att EU:s migrationspakt – som ledamoten Haddous parti de facto röstade emot i EU-parlamentet – handlar om att fördela ansvaret. Den handlar om att fördela ansvaret för det flöde av migranter som kommer att komma till Europa.

Vi lägger oss på en nivå motsvarande det EU:s direktiv anger som miniminivå. Det motsvarar hjälpen och stödet man får, och jag har faktiskt stort tilltro till Migrationsverkets förmåga att hantera och vägleda. Jag har tilltro till att människor kan få sitt fall prövat och att asylrätten gäller. Men det är de facto så att två tredjedelar av dem som söker asyl i dag inte får sin ansökan beviljad, även med rättsligt bistånd.

Det är de facto så att många söker sig till vårt land, av många olika skäl. Vi ska ha en asylrätt, men vi behöver också ha en stram migrationspolitik. Det ska bli väldigt intressant att se vilka röda linjer som ledamoten Haddous parti drar när Socialdemokraterna vill skapa sin maktbas. Jag tror inte att de följer den nödvändiga väg för Sverige som vi i Tidöregeringen har stakat ut. Man kommer att braka rakt ned i diket.

Sverige måste ha en stram, återhållsam migrationspolitik, och det är det vi genomför nu.

Anf. 85 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Fru talman! I dag debatterar vi betänkandet *Utmonstring av permanent uppehållstillstånd och*

anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt. Som ni har hört av debatten hittills handlar det om att jaga miniminivån – miniminivån för mänskliga rättigheter för människor som söker skydd och flyr till Europa och miniminivån för mänskliga rättigheter för invandrare som lever här.

Det blir också en miniminivå på rättssäkerhet. Det blir däremot inte en miniminivå för kostnader. Inte heller minimeras tiden för integration eller flyktingars psykiska lidande – tvärtom. Det enda syftet är att ge människor på flykt så lite rättigheter som möjligt. Syftet är inte att förbättra integrationen av dem som kommer hit, inte heller att säkerställa att man kan lita på asylprocessen och att ingen utvisas till krig och förföljelse.

Jag vill säga några ord om asylrätten. Den infördes efter att Europas länder hade sett resultatet av Förintelsen. De lovade varandra att de aldrig mer skulle utvisa människor tillbaka till förföljelse och död på det sätt som många judiska flyktingar bemöttes när de försökte fly nazisterna. Asylrätten slogs fast i Genèvekonventionen och gällde först Europa och Europas länder för att sedan utvidgas till en global rättighet.

Asylrättens grundläggande utgångspunkt är just att ingen människa någonsin ska utvisas till förföljelse, förtryck och död. Den kommer till uttryck genom att varje människa har rätt att söka skydd och få sin sak prövad, individuellt och rättssäkert.

När Lagrådet utvärderar regeringens förslag konstaterar de att risken är påtaglig att systemet i vissa fall stänger gränsen också för dem som verkligen har rätt till internationellt skydd. Regeringens förslag innebär att Sverige inte kan leva upp till asylrätten. Den risken är påtaglig. Därför väljer vi i Miljöpartiet att rösta avslag på den här propositionen och bifall till reservation 1.

Man skulle kunna landa i en annan slutsats, som Lagrådet har gjort: att det är omöjligt att rösta avslag eftersom tiden nu är för kort innan EU-pakten träder i kraft. Den 12 juni börjar förordningarna gälla. Från och med då kommer de också att tillämpas i Sverige, bortsett från att regeringens proposition inte träder i kraft förrän en månad senare.

Vi i Miljöpartiet låter oss inte bli tagna som gisslan i det här omöjliga valet. Vi uppmanar regeringen att göra om och göra rätt. Kom tillbaka med ett förslag till riksdagen som respekterar asylrätten! Den är ändå det mest grundläggande när vi talar om flyktingar.

Fru talman! En viktig anledning till att rättssäkerheten försämrats är att man i grunden förändrar systemet med offentliga biträden, ofta advokater, som företräder de asylsökande. De inte bara förklarar processen utan hjälper dem också att förstå: Vad är det jag måste berätta för att Sverige ska förstå att jag riskerar förföljelse? Det är ju inte lätt för den som flytt att veta vad av allt man har med sig som är viktigt.

Advokatetiken står nu i vägen för advokaterna att åta sig de här uppdragen. Det har vi kunnat läsa i Dagens Nyheter och Dagens Juridik. De har ett åtagande

enligt sin yrkesetik, som inte kan uppfyllas med de förutsättningar som det här förslaget ger.

Jag vill passa på att i sammanhanget bemöta något som Kristdemokraternas Ingemar Kihlström sa tidigare. Han sa att vi var eniga om att rättssäkerheten brister för konvertiter. Men vad vi inte är eniga om är att det här förslaget skulle göra någonting bättre för konvertiter. Sammantaget försämrar regeringen rättssäkerheten för alla asylsökande, inklusive de kristna som har konverterat och sökt skydd här.

Jag tycker att det är allvarligt att man försämrar rättssäkerheten. Just konvertiter är en grupp som FN faktiskt har fällt Sverige för utvisningar av vid upprepade tillfällen. Sverige har fällts av FN:s tortyrkommitté, bland annat för att man utvisat en konvertit till talibanerna. Man trodde inte att hans tro var genuin och utvisade honom, trots att han hade ett kors tatuerat på halsen och Jesus bredvid, som om talibanerna skulle bry sig ifall han gjort tatueringen för att hans tro var genuin eller inte. Ärligt talat! Det är dagens asylsystem. Och det kan hända i Sverige redan innan konvertiter blir av med rätten till offentliga biträden i asylprocessen hos Migrationsverket.

Fru talman! De som säger att Sverige har världens mest rättssäkra asylsystem och nu samtidigt raserar flera av de rättssäkerhetsgarantier som finns i systemet behöver nog ta sig en funderare och se sig själva i spegeln. Har de förstått vad det är de beslutar om i dag?

Ett annat förslag som EU inte alls tvingar på Sverige utan som regeringen går vidare med just för att man jagar en miniminivå av rättigheter är att ingen längre ska kunna få ett permanent uppehållstillstånd. För mig som har träffat många människor på flykt är det tydligt att det kommer att skada Sverige och människors möjlighet att integreras i vårt land.

För många är det först när de får sitt permanenta uppehållstillstånd som de känner att de kan avsluta sin flykt, verkligen packa upp resväskorna, andas ut och börja läka de trauman som många burit med sig efter år, ibland hela sina liv, på flykt.

Alex från Ukraina är en av dem som på det tydligaste sättet har beskrivit vad det betyder att leva med korta, tillfälliga uppehållstillstånd. Hon var läkare i Ukraina. Hon berättade: "Det tar två år för mig att bli läkare i Sverige. Men jag får ju bara tillstånd ett år i taget. Är det ens värt att börja utbildningen och processen att bli svensk läkare när jag inte vet om jag måste lämna redan om ett år?" Hon jobbade i stället med ett helt okvalificerat städjobb och gjorde vad hon kunde för att sätta mat på bordet åt sin femåriga son.

Jag har också träffat dem som behandlar tortyrskadade och som berättar att det ofta är först när man får det permanenta uppehållstillståndet som det går att få den nivå av psykologisk trygghet som krävs för att läka de svåraste av trauman.

FN:s flyktingorgan UNHCR rekommenderar alla världens länder att ge människor på flykt en permanent trygghet, då det är bäst både för den som flytt och för mottagarlandet. När människor känner trygghet i att de får stanna på en plats satsar de. De investerar sin tid,

rotar sig, startar företag, lär sig språk – även små sådana – och bygger en framtid för sig och sina barn.

Fru talman! Tack och lov har vi i alla fall med gemensamma ansträngningar från många delar av samhället stoppat regeringen från att dra tillbaka de löften om permanent trygghet som Sverige redan givit. Regeringen går alltså än så länge inte vidare med att ta bort alla permanenta uppehållstillstånd som man redan har beviljat människor. Men Sverigedemokraterna har gett ett löfte: Om de vinner valet kan uppemot 180 000 människor se sin trygghet i Sverige raseras. Människor som fått ett löfte från Sverige om att få vara trygga här och se Sverige som sitt hem kan inte längre lita på riksdagen.

Jag har jämfört det här med att man beviljas bygglov och bygger sig ett hus för att efter 10–15 år få beslut om att det är dags att riva huset för att det blåser nya vindar i samhället och politikerna har ändrat sig. Det vore orimligt. Det är också orimligt att tvinga människor att rota upp hela sitt liv och allt de byggt upp och lämna landet.

Man låtsas att det handlar om att fler ska vilja bli medborgare. Samtidigt gör man ingenting för att möjliggöra detta för de många grupper som i dag inte kan bli medborgare på grund av att de har fel id-handlingar eller att Migrationsverket har ändrat deras födelsedag.

Fru talman! Den här politiken ska vi snart kasta ut ur maktens korridorer. Den 13 september är det val i Sverige. Då kan ni rösta för en annan framtid, där vi inte separerar människor i vi och dom och där ingen jagar minsta möjliga mänskliga rättigheter för någon grupp utan där vi i stället investerar i gemenskap och det som stärker människor och får fler att komma in i samhället. Den 13 september kan ni rösta för asylrätten.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 86 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)
replik:

Fru talman! Något som jag har svårt att förstå i den här debatten är varför vissa partier är så angelägna om att människor ska leva permanent i Sverige som utläningar. Om en person kommer till Sverige, lär sig svenska, arbetar, försörjer sig själv, följer våra lagar och bygger upp sitt liv här finns det redan en väg till permanent tillhörighet. Den vägen är svenskt medborgarskap, med alla de rättigheter och skyldigheter som följer med. Det är där den verkliga gemenskapen och den långsiktiga anknytningen till Sverige finns.

Miljöpartiet verkar dock föredra en annan ordning. De vill att människor ska kunna leva här med permanent uppehållstillstånd år efter år utan att det finns någon tydlig slutpunkt. Jag menar att det är en märklig syn på integration. Om en person har gjort Sverige till sitt hem borde målet vara att bli en del av den svenska gemenskapen genom medborgarskapet. Om en person däremot endast vistas här därför att det finns ett skyddsbehov i personens hemland ska uppehållstillståndet naturligtvis vara knutet till just det

skyddsbehovet. När skyddsbehovet upphör ska personen åka hem till sitt hemland.

Jag undrar varför ledamoten från Miljöpartiet anser att det behövs permanenta uppehållstillstånd när den som under en längre period haft uppehållstillstånd i Sverige ändå kommer att kunna erhålla svenskt medborgarskap.

Anf. 87 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! Det permanenta uppehållstillståndet ger trygghet: ”Här kan jag stanna. Här är jag trygg. Här kan jag avsluta min flykt.” Därför är det viktigt med permanenta uppehållstillstånd. När människor får permanent uppehållstillstånd och vet att de kommer att kunna stanna långsiktigt vet vi att det också händer någonting med viljan att investera i Sverige och tron på att det lönar sig. Därför behövs permanenta uppehållstillstånd.

När det gäller medborgarskap är det ju vi i Miljöpartiet som driver en politik för att fler ska få bli svenska medborgare. Vi vill riva de hinder som i dag gör att vissa människor inte kan bli svenska medborgare. Sverigedemokraterna och regeringen har inte ens lämnat svar på frågan om man vill lösa problemet med att personer som fått sin ålder ändrad av Migrationsverket inte kan bli medborgare. Jag blev bara häromdagen kontaktad av en person som har gjort allting rätt och uppfyller alla krav för att bli svensk medborgare men som inte får bli det, då Migrationsverket har fattat ett beslut om ändrat datum för när de tror att han är född. Han kommer från ett land där han inte kan få någon id-handling som övertygar Migrationsverket.

Jag tycker att Sverigedemokraterna missleder människor. Man pratar om att man vill att fler ska bli svenska medborgare, men man bedriver ju en politik för att utvisa så många som möjligt och göra det svårare att bli svensk medborgare. Jag tycker att Sverigedemokraterna ska säga som det är.

Anf. 88 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)
replik:

Fru talman! Jag vill rätta ledamoten. Sverigedemokraterna vill inte att fler ska bli svenska medborgare utan att de som uppfyller kraven ska bli svenska medborgare – inga andra.

Miljöpartiet menar att permanenta uppehållstillstånd skapar förutsättningar för integration – detta upprepas hela tiden. Då måste jag ställa en fråga. Under väldigt lång tid hade vi just den ordning som Miljöpartiet förordar, med permanenta uppehållstillstånd som huvudregel. Men det var under samma period vi i Sverige fick de integrationsproblem som vi fortfarande kämpar med i dag. Det var under den perioden som ut- anförskapet växte, segregationen ökade och arbetslösheten bland utrikes födda bet sig fast på höga nivåer. Det var under den perioden vi fick de parallella samhällen som har etablerat sig på många håll i landet och det hedersförtryck som har brett ut sig i Sverige.

Om permanenta uppehållstillstånd nu är så avgörande för integrationen, varför såg vi då på den tiden

inte de positiva resultat som ledamoten talar om? Vilka konkreta resultat kan Miljöpartiet peka på som visar att permanenta uppehållstillstånd har förbättrat integrationen i Sverige?

Anf. 89 ANNIKA HIRVONEN (MP) replik:

Fru talman! När människor vet att de får stanna, är trygga och kan rota sig investerar de mer långsiktigt i samhället. Människor som bär på trauman har bättre möjligheter att bearbeta dem om de får en grundläggande trygghet.

Sedan krävs det självklart även andra åtgärder för att få bra integration. Det krävs såklart också att människor får arbete och får lära sig svenska språket, att vi har bra undervisning i svenska för invandrare och att människor inte segregeras i sina bostadsområden. Därför föreslår vi i Miljöpartiet en lång rad insatser för att förbättra integrationen. Även om vi har halverat tiden som det tar för nyanlända att komma i jobb är vi inte nöjda, utan vi driver en politik som bekämpar segregationen, främjar integrationen och bekämpar arbetslösheten.

Av regeringen bedrivs i stället en utvisningspolitik. Det kommer nästan inga propositioner alls om att bekämpa arbetslösheten.

Vi ser att det ställs krav på språktester, men var är satsningarna på att lära sig språket? Det är väldigt tydligt för mig att regeringens mål inte är integration. Då skulle det här förslaget ha sett annorlunda ut. Regeringens mål är fler utvisningar, och miniminivå för mänskliga rättigheter för flyktingar och andra invandrare till Sverige.

Jag är väldigt glad att det snart är val. Jag är väldigt tacksam att svenska folket redan innan valet tvingade Sverigedemokraterna och regeringen att ändra sig om tonårsutvisningar och andra utvisningsförslag.

(Applåder)

Anf. 90 ALIREZA AKHONDI (C):

Fru talman! Migrationspakten måste bli svensk lag. Därför röstar Centerpartiet för förslaget i dagens betänkande. Men det är inte utan stora reservationer.

För i stället för att anta migrationspakten går regeringen direkt emot själva syftet med pakten, nämligen att utjämna skillnaderna i migrationslagstiftning mellan Europas länder.

Samtidigt tar regeringen chansen att än en gång underminera rättsstaten Sverige och att än en gång visa att regeringens övergripande syfte är att människor som kommit hit aldrig ska få känna sig trygga i Sverige.

Låt oss ta det steg för steg. Centerpartiet anser att det är positivt med en ökad likriktning av migrationspolitiken inom EU. Därför har Centerpartiet varit drivande i att få till en europeisk migrationspakt. Men regeringen går längre än den gemensamma pakten.

Det så kallade gränsförfarandet för asyl ska till exempel tillämpas i fler situationer än de som är obligatoriska i EU-rätten. Det är inte att arbeta för en gemensam politik i EU, som regeringen annars säger sig vilja.

Fru talman! Det finns ju inget i denna regerings migrationspolitik som handlar om något annat än att uppnå miniminivån för vad som är tillåtet enligt EU-rätten. Det handlar inte om vad som blir bra eller vad som är rättssäkert.

Därför har vi fått tonårsutvisningar och kompetensutvisningar. Därför leder två fortkörningsböter till att företagare och medarbetare får nej till uppehållstillstånd. Därför ser vi allt från domstolar till polis, universitet och advokater ge regeringen kritik på en nivå vi aldrig har sett förut.

Kritiken handlar konsekvent om avsaknaden av rättssäkerhet. Det betänkande vi debatterar i dag är ett utmärkt exempel på regeringens likgiltighet inför rättsstaten.

Migrationsverket säger att de inte längre kan veta hur de ska besluta efter 12 juli. De har påpekat att de inte har resurserna de behöver för att genomföra regeringens ogenomsådliga politik på ett rimligt sätt. Men regeringen förvägrar dem de resurser de behöver. Det säger mycket om regeringens dolda agenda.

Samtidigt som komplexiteten ökar begränsar regeringen nu också rätten till offentligt biträde så mycket som det bara går. Lagrådet kritiserar precis som Centerpartiet den föreslagna regleringen och anser att det finns gränser för hur långt minimilinjén får drivas i det enskilda fallet, inte minst när det gäller barn. Men regeringen är indifferent, för mindre rättssäkerhet leder ju till fler utvisningar, och då är Tidöregeringen nöjd.

Sedan gäller det utmönstringen av permanenta uppehållstillstånd. Centerpartiet vill inte utmönstra permanenta uppehållstillstånd, inte minst för att det är ett förslag som slår särskilt hårt mot kvotflyktingar. Om permanenta uppehållstillstånd tas bort borde det åtminstone finnas längre tillfälliga uppehållstillstånd. Men även det säger regeringen nej till.

Jag avslutar med att yrka bifall till reservationerna 3 och 4.

Anf. 91 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Som ledamoten sa är Centerpartiet emot att man ska utmönstra permanenta uppehållstillstånd. Jag måste ändå ställa en fråga. Om en person kommer till Sverige därför att han eller hon behöver skydd, varför ska Sverige ge ett längre skydd än vad den personen behöver?

Ingen ifrågasätter att personen ska få skydd. Men om skyddsbehovet upphör måste utgångspunkten ändå vara att personen ska återvända till sitt hemland. Är det här inte någonting som Centerpartiet håller med om?

Propositionen innebär dessutom att de grupper som inte längre kommer att kunna få permanent uppehållstillstånd fortfarande ska kunna bli svenska medborgare om de uppfyller medborgarskapslagens krav och har välgrundade utsikter att beviljas varaktigt uppehållstillstånd.

Har man för avsikt att stanna i Sverige varaktigt, och om rättstillämparen bedömer att vistelsen i Sverige kommer att vara varaktig, kan man få medborgarskap

om man uppfyller alla de andra kraven som en utlänning behöver uppfylla för att få svenskt medborgarskap.

Då blir ju frågan varför permanent uppehållstillstånd behövs. Om en utlänning inte längre har skäl att stanna i Sverige, och inte heller har varit här länge nog för att bli medborgare, vad är anledningen till att den personen ska stanna kvar?

Permanent uppehållstillstånd blir en märklig mellanposition, och Centerpartiet borde förklara varför det över huvud taget behövs.

Anf. 92 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Tack så hjärtligt för frågan! Nu kan jag äntligen lämna det förskrivna manuset och ta ut svängarna lite mer.

Fru talman! Jag har en motfråga till Nima Gholam Ali Pour. Har det blivit tryggare i Syrien eller i Afghanistan, eller i andra konfliktområden som vi de senaste 10–15 åren har sett stora migrationsströmmar från?

Mig veterligen har det inte blivit det. Vi ser tvärtom i vissa delar, till exempel i Afghanistan, att unga flickor inte längre kan gå till skolan. Det är en regim som Tidögänget väljer att legitimera.

Fru talman! Sverigedemokraterna gömmer sig bakom teknikaliteter. Men på punkt efter punkt gör de det allt svårare för människor att etablera sig i Sverige, att vilja vara i Sverige och att vilja vara med och bidra till det svenska samhället.

Jag ska berätta en illa dold hemlighet för min sverigedemokratiska kollega. Närmare hälften av Sveriges befolkning har i dag en utrikeskoppling. Det finns en fara i att så splittring mellan människor i ett samhälle. Konsekvenserna av er politik har vi ännu inte sett.

Anf. 93 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten frågade om det hade blivit tryggare i Syrien och Afghanistan. Nej, det har inte blivit tryggare i Syrien och Afghanistan. Men jag hoppas att ledamoten och hans parti förstår att världens problem inte är bara Sveriges ansvar.

Vi kan inte ta emot hundratusentals människor för att olika länder befinner sig i krig. Vi har en viss kapacitet, och vi har en välfärdsstat. Vi har ett visst antal bostäder. Vi behöver en trygghet i det här landet för våra egna invånare. Vi kan självfallet inte ta hit hela Afghanistan och Syrien.

Om ledamoten hade läst propositionen skulle han veta att begreppet första asylland står där. Det innebär att när man kommer till ett första säkert land och kan söka asyl där ska man inte åka vidare till Sverige. Om man åker från Afghanistan och kommer till ett land som Turkiet eller, låt oss säga, Bulgarien eller någon annanstans i Östeuropa – varför åker man då vidare till Sverige? Då är man inte asylsökande, utan då är man en ekonomisk migrant som redan har fått asyl men väljer att gå vidare.

När det handlar om att etablera sig i Sverige skulle jag säga att vi har genomfört den största integrationsreformen i modern tid genom att kräva att de som ska bli svenska medborgare ska lära sig svenska och kunna försörja sig. De ska helt enkelt bli en del av det här landet och etablera sig innan de får sitt medborgarskap.

När det gäller de utrikes födda förstår de själva att Sverige inte kan ta emot hela världen. De utrikes födda förstår att massinvandring inte är förenligt med en fungerande välfärdsstat.

Anf. 94 ALIREZA AKHONDI (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för ärligheten! Sverigedemokraterna ser alltså en utveckling där människor inte är välkomna till det sverigedemokratiska Sverige.

Detta är samma samhälle som förr i tiden en dag tog emot både mig och den sverigedemokratiska ledamoten, som just nu står och propagerar för hårdare tag mot människor som har kommit från länder där man förtrycks eller utsätts för krig och annat.

Det som skrämmar mig, fru talman, är att Sverigedemokraterna byter retorik med jämna mellanrum. Tidigare hette det ”hjälpa på plats”. Det var stort fokus på det. Men när Sverigedemokraterna får möjlighet slaktar de biståndspotten. När Sverigedemokraterna kommer till makten talar de om en historisk satsning på integration, men vi har inte sett röken av de satsningar som ledamoten påstår att man har genomfört.

Det värsta är att ledamoten sår split mellan alla de människor som vaknar varje morgon, som går till sitt jobb och som bidrar så enormt mycket till Sveriges välfärd. Att ledamoten har mage att stå här i talarstolen och inte se det enorma bidrag som de här människorna tillför vårt gemensamma land – det är för mig en gåta, fru talman.

Anf. 95 DANIEL RIAZAT (-):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till motion 2025/26:4170 yrkandena 1–4.

För 26 år sedan, när jag var nio år gammal, kom jag som flyktingbarn till Sverige. Efter att ha levt i det här landet, som jag kallar för mitt hemland, i tre års tid fick vi beskedet att vi behövde lämna Sverige. Vi behövde lämna Sverige och åka till ett land som de flesta i den här kammaren kallar för en diktatur, nämligen Iran.

Den här politiken har fortsatt under de senaste 26 åren och blivit ännu värre och ännu mindre human. Många, inklusive jag, skulle säga att det i dag förs en rasistisk migrationspolitik i Sverige. Men det kanske inte är så förvånande eftersom vi har en rasistisk regering.

Vi befinner oss i ett läge där permanenta uppehållstillstånd tas bort, där familjer splittras och där arbetsplatser slås sönder – på grund av vad? Jo, det är ideologiska rasistiska skygglappar som gör att man helt enkelt vill slänga ut så många människor som möjligt av dem som ser ut som jag och en del andra i denna kammare. Det här är ingenting som jag kommer att ställa mig bakom.

I dag har vi en debatt där Sveriges riksdag 2026 ska ställa sig bakom en ännu mindre human asyl- och flyktingpolitik, och sex av riksdagens åtta partier går med på detta. Med all respekt för vissa ledamöter som har haft synpunkter på en del detaljer i förslaget; vi vet också att det inte bara är den rasistiska regeringen som kommer att rösta för dessa inhumana lagförslag, utan det kommer även Centerpartiet och Socialdemokraterna att göra.

Däremot finns det, utanför den här kammaren, tusentals människor som demonstrerar på gator och torg vecka efter vecka för att kräva något annat. De kräver att Sverige ännu en gång ska bli ett land som står upp för humana värderingar och för rätten till asyl. Detta är något som den här regeringen krossar med de här förslagen.

Att begränsa rätten till offentliga biträden är något man gör i diktaturer, inte i demokratier. Att snacka om att barn som har varit här sedan de var 13 eller 14 år men som nu har fyllt 21 ska lämna landet är inte något man gör i ett land som kallar sig för ett humant demokratiskt land.

Återigen handlar det om en rasistisk migrationspolitik som tyvärr har gått från dem som grundades av nazister till andra, som kallar sig för liberaler eller moderater. Det här skadar vårt land.

Jag vet att det är obekvämt, men jag kommer att ta upp detta under de sista tre månaderna i riksdagen. Jag kommer också, genom att ta mig in till Stockholms kommunfullmäktige, att tillsammans med Stockholms vänsterallians se till att Stockholms stad vägrar gå med på dessa lagförslag, som är inhumana och rasistiska och som splittrar folk.

Kom ihåg att vi i dag har tavlor i Sveriges riksdag som hyllar Harald Edelstam, som gick emot lagen när han tryckte upp pass till chilensare och andra latinamerikaner som skulle fly från diktaturen! Kom ihåg att vi hyllar olika typer av företrädare som Raoul Wallenberg och andra, som bröt mot dåtidens lagar för att skydda människor på flykt!

Vi vill vara några av dessa människor som kommer att gå emot den här inhumana politiken, precis som de som gömde mig när jag var papperslös. Vi kommer att göra detsamma. Ingen människa är illegal. Bort med denna rasistiska regering!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 juni.)

§ 9 Strategisk exportkontroll 2025 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden och Ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel

Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU9
Strategisk exportkontroll 2025 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (skr. 2025/26:114)

föredrogs.

Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU18
Ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel (prop. 2025/26:228)
föredrogs.

Anf. 96 RASMUS GIERTZ (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag två betänkanden som på olika sätt rör samma grundläggande fråga, nämligen hur Sverige ska föra en ansvarsfull, effektiv och säkerhetspolitiskt relevant exportkontrollpolitik i en tid då vårt närområde och världen omkring oss förändras snabbt.

Det handlar dels om regeringens skrivelse om strategisk exportkontroll under 2025, där riksdagen får en redovisning av exporten av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden, dels om propositionen om ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel, där lagstiftningen och riktlinjerna anpassas till Sveriges nya roll som medlem i Nato. Sverigedemokraterna står bakom utskottets förslag i båda betänkandena.

Fru talman! Sverige befinner sig inte längre i det säkerhetspolitiska läge som präglade stora delar av efterkrigstiden. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har förändrat Europas säkerhetsordning i grunden. Samtidigt ser vi hur auktoritära stater som Ryssland, Kina, Iran och Nordkorea i ökande utsträckning samarbetar militärt, teknologiskt, ekonomiskt och politiskt.

Detta är inte en utveckling som Sverige kan möta med passivitet. Det är inte heller en utveckling som vi kan möta med en exportkontrollpolitik som i praktiken gör det svårare för Sverige att samarbeta med våra allierade och närstående partnerländer än med omvärlden i övrigt.

Svensk försvarsindustri är en central del av svensk säkerhets- och försvarspolitik. Den bidrar till svensk försvarsförmåga, till teknologisk spetskompetens och till att Sverige kan vara en relevant partner i internationella försvarssamarbeten.

För ett land av Sveriges storlek är det helt avgörande att vi kan både exportera och importera krigsmateriel, ingå långsiktiga samarbeten och bidra till den gemensamma försvarsförmågan inom Nato. Därför välkomnar Sverigedemokraterna att regelverket nu moderniseras.

Fru talman! I betänkande UU18 behandlas regeringens proposition med ändringar i lagen om krigsmateriel, offentlighets- och sekretesslagen och vapenlagen. Syftet är att anpassa regelverket till Sveriges Natomedlemskap och göra det mer ändamålsenligt.

Det handlar bland annat om att skärpa straffen för grova brott mot lagen om krigsmateriel. Det handlar om att höja sanktionsavgifter. Det handlar om att införa tillståndskrav enligt vapenlagen för tillverkning av skjutvapen och föremål som jämföras med skjutvapen. Det handlar också om sekretess för vissa uppgifter

som är föremål för kontroll enligt exportkontrollregelverket. Detta är helt rimliga och nödvändiga åtgärder.

Ett starkare Sverige kräver både bättre kontroll och bättre förutsättningar för seriösa aktörer. Den som bryter mot regelverket ska mötas av kännbara konsekvenser. Samtidigt ska regelverket inte i onödan hämma seriösa företag, underleverantörer och samarbeten som är viktiga för svensk och allierad försvarsförmåga.

Sverige ska ha en strikt exportkontroll, men strikt får inte betyda långsam, otydlig eller säkerhetspolitiskt naiv. Exportkontrollen ska vara tydlig, effektiv och anpassad till den verklighet vi lever i.

Fru talman! En central del av regeringens proposition är anpassningen av riktlinjerna till Sveriges Nato-medlemskap.

Sverige är inte längre militärt alliansfritt. Vi är en del av en försvarsallians, och det innebär förpliktelser – men också möjligheter. Det innebär att svensk försvarsindustri ska ses inte enbart som en resurs för Sveriges nationella försvar utan också som en del av den gemensamma allierade försvarsförmågan.

Därför är det rimligt att riktlinjerna tydliggör att tillstånd till utförsel eller annan samverkan ska kunna medges när det behövs för att tillgodose en allierad stats behov av materiel eller kunnande. Det är också rimligt att samverkan med allierade stater i princip anses stå i överensstämmelse med Sveriges säkerhets- och försvarspolitik.

Det betyder inte att Sverige ska släppa kontrollen. Det betyder inte att tillståndsprövningen blir oviktig. Tvärtom ska prövningen fortsatt bygga på en helhetsbedömning där Sveriges internationella förpliktelser, utrikespolitik, säkerhetspolitik och försvarspolitiska intressen vägs samman. Men det betyder att regelverket måste utgå från att Sveriges säkerhet i dag byggs tillsammans med allierade. Det är en avgörande skillnad jämfört med tidigare.

Fru talman! Sverige föreslås också ansluta sig till avtalet om exportkontroll på försvarsområdet. Även detta är något som Sverigedemokraterna välkomnar.

Det ligger i Sveriges säkerhetspolitiska intresse att värna långsiktiga och kontinuerliga samarbeten i materielfrågor med traditionella samarbetsländer. Det gäller både export och import. Det gäller gemensam utveckling, gemensam produktion och gemensam försörjning av försvarsmateriel.

Samtidigt är det viktigt att understryka att avtalet inte innebär att Sverige överger sin nationella exportkontroll. Utgångspunkten är att varje part fortsatt bedriver sin exportkontroll utifrån sina egna lagar och principer.

Sverigedemokraterna vill se mer samarbete med länder som delar våra säkerhetspolitiska intressen, men det ska ske på ett sätt som värnar svensk kontroll, svenska intressen och Sveriges säkerhet.

Fru talman! I betänkande UU9 behandlas regeringens årliga skrivelse om strategisk exportkontroll. Den fyller en viktig funktion. Riksdagen och allmänheten ska kunna följa hur exportkontrollpolitiken utvecklas, vilka principer som tillämpas och hur exporten ser ut.

Utskottet konstaterar att skrivelsen över tid har utvecklats till en mer omfattande redogörelse för svensk exportkontrollpolitik. Det är bra. Transparens är viktigt, inte minst på ett område där avvägningarna ibland är svåra och där besluten kan ha stor säkerhetspolitisk betydelse.

Samtidigt måste man komma ihåg vad exportkontroll ytterst handlar om. Det är inte bara en administrativ process; det är ett säkerhetspolitiskt verktyg. Exportkontroll handlar om att förhindra att svensk teknologi, svensk materiel eller svensk kompetens hamnar hos aktörer som hotar vår säkerhet, våra allierade eller den internationella stabiliteten. Men exportkontroll handlar också om att möjliggöra samarbete med länder som stärker Sveriges säkerhet.

Fru talman! Utskottet konstaterar i betänkande UU9 att det svenska regelverket för krigsmaterielexport bygger på lagen om krigsmateriel, krigsmaterieförordningen samt de principer och riktlinjer som regeringen beslutat om och riksdagen godkänt.

Krigsmateriel får exporteras endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och om det inte strider mot Sveriges internationella förpliktelser eller Sveriges utrikespolitik i övrigt. Vid prövningen ska även EU:s gemensamma ståndpunkt och FN:s vapenhandelsfördrag beaktas.

Prövningen måste dock göras med tydlig förståelse för dagens säkerhetspolitiska verklighet. I en tid när Europas demokratier rustar upp, när Ukraina slåss för sin överlevnad, när hotet från Ryssland består och när Kina agerar alltmer aggressivt måste Sverige kunna samarbeta mer med stater som delar våra strategiska intressen.

Det är också därför Sverigedemokraterna återkommande har betonat vikten av att exportkontrollen inte får bli ett hinder för västligt samarbete och gemensam avskräckning.

Fru talman! När det gäller produkter med dubbla användningsområden, PDA, blir frågan ännu mer komplex. Teknik som i grunden är civil kan användas militärt. Programvara, AI, kvantdatorer, bioteknik och cyberövervakningsprodukter kan ha både legitima användningsområden och mycket farliga tillämpningar.

Därför behövs en strikt och effektiv kontroll av PDA. Sverige ska inte bidra till att auktoritära regimer får tillgång till teknik som kan användas för internt förtryck, militär upprustning eller utveckling av massförorelsevapen.

Men även här krävs precision. Det räcker inte med breda symbolförslag eller totalförbud som låter kraftfulla men riskerar att bli trubbiga i praktiken. Regelverket måste vara skarpt nog för att träffa fel aktörer och rätt utformat för att inte försvåra legitimt samarbete med våra partnerländer.

Fru talman! Sverigedemokraterna har i detta betänkande ett särskilt yttrande. Där ställer vi oss bakom utskottets ställningstagande när det gäller tillämpningen av regelverket men vidhåller också våra tidigare synpunkter om behovet av en positiv presumtion för krigsmaterielexport till och annan samverkan med Israel.

Israel är Mellanösterns enda demokrati. Det är ett land med högteknologisk försvarsindustri och med erfarenheter på områden som är av stor betydelse för svensk och västlig försvarsförmåga, inte minst när det gäller luftförsvar, missilförsvar, underrättelseförmåga, drönarteknik och civil-militär beredskap.

Sverigedemokraterna menar att Sverige har ett strategiskt intresse av att utveckla samarbetet med Israel inom det försvarsindustriella området. Det betyder inte att Sverige ska vara okritiskt, och det betyder inte att Sverige ska avstå från att påtala övertramp eller brister. Men det betyder att vi inte ska behandla en demokratisk partnerstat som om den vore jämförbar med de auktoritära regimer som hotar Sverige, Europa och den regelbaserade världsordningen.

Att avbryta allt militärt samarbete med Israel, att kalla hem försvarsattachén och isolera Israel är enligt Sverigedemokraterna fel väg att gå. Det är också farligt för Sverige. Det skulle innebära att svenska soldater står utan de system som vi importerar från Israel. Sverige bör i stället värna våra relationer med demokratiska partnerländer och använda samarbete, dialog och strategiskt inflytande på ett ansvarsfullt sätt.

Fru talman! Samma princip gäller i synen på Taiwan. Taiwan är en högteknologisk demokrati som lever under ett växande militärt hot från Kina. Kina är inte bara ett hot mot Taiwan, utan Kina är också en systemutmanare mot västvärlden, mot våra intressen och mot den fria världens teknologiska och ekonomiska säkerhet. Taiwan har också en egen högteknologisk försvarsindustri som Sverige skulle kunna tjäna mycket på att samverka med. Det gäller inte minst inom den marina sektorn, där båda staterna har förmågan att bygga moderna ubåtar.

Sverige bör därför se över hur vi kan fördjupa samarbetet med Taiwan och möjliggöra krigsmaterielexport till landet liksom ökad export av produkter med dubbla användningsområden. Det handlar om att Sverige inte ska låta auktoritära stormakter ensamma definiera gränsen för vårt samarbete med demokratiska partnerländer.

Fru talman! Mot detta står en annan linje, som ofta förs fram från vänstern i kammaren. Den bygger på att Sverige ska införa allt fler ensidiga begränsningar, allt fler totalförbud och allt fler politiska markeringar, som riskerar att försvaga och försvåra vår försvarsindustri och minska vårt handlingsutrymme. Den synen delar inte Sverigedemokraterna.

Vi menar att Sverige behöver en ansvarsfull men inte självskadlig exportkontroll, strikt men inte verklighetsfrånvärd, principfast och säkerhetspolitiskt relevant. Vi ska säga nej när svensk materiel riskerar att hamna fel, och vi ska säga nej när internationella förpliktelser, embargo eller allvarliga risker kräver det. Men vi ska också kunna säga ja när export, samverkan och teknologiskt utbyte stärker Sverige, stärker våra allierade och bidrar till avskräckning mot de krafter som hotar vår frihet.

Fru talman! Sverige behöver ett modernt regelverk, en stark försvarsindustri, fungerande exportkontroll

och tätare samarbete med demokratiska partnerländer och allierade. Det är så vi stärker svensk säkerhet, det är så vi bidrar till den gemensamma västliga försvarsförmågan och det är så vi möter en värld där demokratier måste bli bättre på att försvara sig själva militärt, teknologiskt och politiskt.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i båda betänkandena.

Anf. 97 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag ska ta upp det ämne som Rasmus Giertz kom in på i sitt anförande, nämligen synen på vapenexport till Israel.

Ni har, som sagt, ett särskilt yttrande där ni öppnar för frågan och även säger att ni tänker driva frågan aktivt och hårt framåt.

Man kan ha många olika uppfattningar om konflikten i Mellanöstern, Israel och Palestina. Själv ser jag att 70 000 människor har dödats i Gaza, varav över 20 000 är barn, och över 80 procent av all infrastruktur är sönderslagen. Israel har också använt svält som vapen och stoppat förnödenheter till civilbefolkningen på ett sätt som vi har sett på få andra platser.

Man kan ha olika uppfattningar om detta, men det kan inte ha undgått ens Sverigedemokraterna att så gott som alla internationella organ har slagit ned på Israel i frågan. Internationella brottmålsdomstolen, ICC, har utfärdat en arresteringsorder mot Israels premiärminister Benjamin Netanyahu för brott mot mänskligheten och för mycket allvarliga krigsbrott. Internationella domstolen har varnat för folkmord och sagt att alla länder som ingår i FN måste göra allt vad de kan för att vidta åtgärder för att det som sker där inte ska leda till folkmord. Ett avgörande ska komma senare i grundfrågan, men det är den uppmaning som Internationella domstolen riktar till oss.

Nu säger Rasmus Giertz att vi ska ha vapenexport, men den får inte strida mot våra internationella förpliktelser. En sådan förpliktelse är väl ändå, fru talman, att vi lyssnar på vad de internationella domstolarna säger. Ska vi strunta i dem när de varnar för detta?

Min enkla fråga till Rasmus Giertz och Sverigedemokraterna är följande. Hur är det förenligt med våra internationella förpliktelser att exportera vapen till Israel, som misstänks för brott mot mänskligheten och mycket allvarliga krigsbrott?

Anf. 98 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Jag var oerhört klar i mitt anförande med att vi tydligt ska markera när en stat eller ett partnerland begår övertramp, och det har Sverigedemokraterna med all önskvärd tydlighet gjort.

Det som blir märkligt i debatten, fru talman, när man lyssnar till Morgan Johansson och Socialdemokraterna är att man å ena sidan konsekvent markerar hårt mot Israel – det spelar ingen roll när, det gör man alltid – och kräver att Sverige inte ska bedriva vapenexport under pågående konflikt. Å andra sidan har Sverige under flera år haft ett försvarsmateriellt utbyte med Israel, inte minst genom import av israelisk

försvarsmateriel som bedöms vara viktig för svensk försvarsförmåga. Det har skett även under socialdemokratiska regeringar. Det är en märklig hållning.

Om Israel anses vara tillräckligt pålitlig partner för Sverige när det gäller att köpa in kvalificerad försvarsmateriel, som man har gjort under socialdemokratiska regeringar, varför är det då plötsligt otänkbart att tala om ett mer jämbördigt och strategiskt samarbete även på exportsidan?

Man måste kunna säga två saker samtidigt. Sverige ska kunna kritisera Israel när det finns skäl för det, men man ska också erkänna att Israel är Mellanösterns enda demokrati och är en högteknologisk säkerhetspartner i en region som i övrigt präglas av auktoritära regimer, terrororganisationer och omfattande brister på demokrati och mänskliga rättigheter.

Det innebär inte att Sverige ska vara okritiskt. Det innebär inte att varje enskild affär ska godkännas, men det innebär att Israel inte bör behandlas som om landet vore jämförbart med de diktaturer och terrorregimer som Morgan Johanssons eget regeringsunderlag ofta uttrycker sympatier med.

Anf. 99 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret, men jag måste säga att jag inte förstod vad Rasmus Giertz sa.

Först säger han att vi ska markera mot Israel. Men ni ska ju beväpna dem. Det är vad det handlar om. Vad är det för markering? Om Rasmus Giertz först säger att brott mot mänskligheten och krigsbrott är hemska, för att i nästa andetag säga att Sverigedemokraterna vill skicka vapen till dem som begår krigsbrotten, så att krigsbrotten kan begås med svenska vapen, vad finns det för konsekvens i det? Det blir precis tvärtom.

Sedan säger Rasmus Giertz att Socialdemokraterna på sin tid hade en militärattaché i Israel. Ja, det har funnits en militärattaché där länge, men vi har inte haft några vapenexportaffärer att tala om sedan 50-talet. Det har varit en gräns som de flesta partier har haft.

Det som har hänt i Israel, i Gaza och på Västbanken har hänt under den här mandatperioden med den kraftigt försämrade utvecklingen. Det är de senaste åren som vi har sett en total sönderbombning av Gaza, utbyggnad av bosättningar på Västbanken och trakasserier varenda dag. Så sent som häromdagen blev en sju månadersbebis dödad vid en vägspärr på Västbanken av israeliska soldater. Vill Rasmus Giertz att svenska vapen ska användas på det sättet?

Rasmus Giertz har ytterligare en replik. Jag vet att ni gärna vill komma in i regeringen, och ni vill gärna ha kontroll över dessa frågor. Min fråga till Rasmus Giertz är: Vilka förutsättningar bedömer Rasmus Giertz att Sverigedemokraterna har att, väl inne i regeringen, få igenom sin politik på den här punkten?

Anf. 100 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Det konsekventa är snarare Socialdemokraterna som oavsett utvecklingen är emot allting som har med Israel att göra. Det här är inget nytt från

Socialdemokraterna, utan man har av ideologiska skäl alltid varit emot allting i fråga om Israel.

Inkonsekvensen finns också i det jag nämnde tidigare om att man även under socialdemokratiska regeringar har haft ett försvarsmateriellt utbyte med Israel, inte minst genom import av israelisk försvarsmateriel. Sverigedemokraterna vill göra den relationen mer jämbördig.

Sverigedemokraterna är kritiska till bosättnarvåldet på Västbanken, som Morgan Johansson också tog upp i sitt anförande.

De här misstänkta krigsbrotten är fortsatt under utredning. Där får vi helt enkelt se vad man kommer fram till.

Sverigedemokraterna är för ett mer jämbördigt samarbete med Israel, även i fråga om försvarsmateriel. Som jag nämnde i mitt anförande hade det varit till stort gagn för svensk försvarsförmåga och till stor hjälp för svenska soldater i händelse av att de befann sig i väpnad konflikt eller krig.

Anf. 101 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! "Mellanösterns enda demokrati" hör vi ledamoten Giertz säga. Sedan förväntar vi oss att han ska komma med en markering mot Israel. Möjligtvis hörde vi något sådant i den sista repliken med Morgan Johansson.

Läget i dag, fru talman, är att Israel har en högerextrem regering som absolut är vald i fria och demokratiska val, men det är också en regering som har infört dödsstraff genom hängning. Man har också en rasistisk lagstiftning, eftersom den är skriven på ett sådant sätt att det bara är palestinier som kan dömas till hängning.

Det är den högerextreme ministern Itamar Ben-Gvir som har drivit igenom den här lagstiftningen. Han har gått runt med en hängsnara i Knesset, Israels parlament, månad ut och månad in innan han till slut lyckades få igenom lagen.

Jag skulle vilja höra vad Sverigedemokraterna anser om det här. Om vi pratar om demokrati måste vi kunna prata om i vilka fall det inte är demokrati i Israel, till exempel i lagstiftningen i vilken det finns en tydlig apartheid i och med att man delar upp människor utifrån etnicitet och att man de facto inför dödsstraff.

Det finns demokratier som har dödsstraff, men det är väldigt få demokratier som *inför* dödsstraff på det sätt som Israel nu gör.

Det andra jag vill fråga om är Rasmus Giertz vilja att utöka det militära samarbetet med Israel. Man ska i så fall ha klart för sig att mycket av den materiel som israeliska försvarsföretag försöker sälja är testad i verkligheten på palestinier. Är det ett problem för Rasmus Giertz att denna vapenmateriel är testad på palestinier och att det finns risk att testningarna i sig utgör ett krigsbrott?

Anf. 102 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna är naturligtvis emot all användning av dödsstraff. Som jag nämnde i mitt anförande ska Sverige vara tydligt och markera

när Israel begår övertramp. Just det här är ett sådant övertramp, och vi behöver vara otroligt tydliga och markera mot det.

Det blir märkligt att lyssna till Vänsterpartiets hållning om att stoppa all vapenhandel med Israel, kalla hem försvarsattachén och avbryta militärt samarbete. Dessutom vill man avslå Sveriges anslutning till avtalet om exportkontroll på försvarsområdet och skärpa riktlinjerna på ett sätt som riskerar att göra svensk exportkontroll mer stelbent. Det sker i ett mycket allvarligt säkerhetspolitiskt läge.

Det här är en politik som i praktiken skulle försvaga Sveriges möjligheter att samarbeta med viktiga partnerländer. Sverige behöver inte färre försvarsindustriella samarbeten med demokratiska stater; Sverige behöver fler. Vi behöver stärka vår egen försvarsförmåga, bidra till våra allierades försvarsförmåga och bygga gemensam avskräckning mot de auktoritära stater som i dag rustar upp och samarbetar allt tätare. Det gäller även mot de terrororganisationer som ett stort antal av Håkan Svennelings egna partikamrater har uttryckt sympatier för.

Min fråga till Vänsterpartiet är därför: Hur stärker det svensk säkerhet att vi försvårar samarbete med demokratiska partnerländer samtidigt som Ryssland, Iran, Kina och Nordkorea fördjupar sitt?

Anf. 103 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Fru talman! Vi hör Rasmus Giertz konstatera att en apartheidlagstiftning i vilken man inför dödsstraff genom hängning är ett övertramp. Sedan går han snabbt gå vidare till andra frågor.

Han hade i stället kunnat diskutera det faktum att Israel just nu har en högerextrem regering som är anklagad och åtalad för folkmord i både Internationella brottmålsdomstolen och Internationella domstolen. Det är en regering som aktivt begår brott mot palestinier varje dag. Och de har företag, som Rasmus Giertz vill utveckla ett samarbete med, som testar vapen på palestinier för att visa vapnens duglighet när man ska sälja dem vidare.

Jag tycker att en mer konsekvent politisk hållning från svensk sida vore att avbryta de samarbeten som vi redan har i dag och vara tydliga med och sätta press på den högerextrema regeringen i Israel. Man ska inte kunna begå folkmord utan att omvärlden reagerar. Det är att föra en konsekvent politik.

Visst finns det delar där vi är helt överens, till exempel att vi måste stå upp för svensk säkerhet och samarbeta med likasinnade demokratier i vårt närområde för att stärka Sveriges säkerhet. Men i den kategorin räknar jag bort Israel, och det gör jag på goda grunder. Det här är en stat som ägnar sig åt ockupation, som begår brott mot folkrätten och som har en högerextrem regering som står åtalad i internationella domstolar för de brott den har begått.

Det är därför förvånande att Sverigedemokraterna driver på en utveckling för att närma sig Israel. Det är det som vi i oppositionen reagerar på. Jag har full respekt för att man har en annan hållning än jag. Men

Rasmus Giertz linje är att vi ska närma oss Israel på det militära området, och det kan jag inte förstå, fru talman.

Anf. 104 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker att jag besvarade Håkan Svennelings fråga. Sedan säger Håkan Svenneling att jag började diskutera andra frågor. Ja, det handlar om just de frågor som de här betänkandena och debatten handlar om den här debatten handlar om, nämligen exportkontrollpolitiken.

Håkan Svenneling anklagar även Sverigedemokraterna för att vi vill exportera vapen till Israel för att de ska användas mot civila palestinier. Det är inte fråga om det över huvud taget.

Vi har här Israel, som är Mellanösterns enda demokrati och som försvarar sig mot världens värsta terrororganisationer. Och dessa har ett stort antal av Håkan Svennelings egna partikamrater nyligen uttryckt sympatier för. Det är dem som Israel försvarar sig mot, och vi vill exportera vapen till Israel för att hjälpa dem med det.

Anf. 105 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Vi diskuterar i dag dels skrivelsen om export av krigsmateriel, dels regeringens lagförslag om uppdatering av krigsmateriellagstiftningen med anledning av Natomedlemskapet. Jag ska börja med att yrka bifall till vår reservation nummer 3, som handlar om export av krigsmateriel till Israel, som vi förstås är emot. Jag ska återkomma till det. Jag ska först bara säga några ord om lagstiftningen i sig.

Sverige har sedan mycket lång tid en högkvalitativ egen produktion av vapen, vapensystem, ammunition och annan krigsmateriel. Detta är bland annat en följd av vår långa period som neutralt och alliansfritt land. Vi ville inte göra oss beroende av stormakterna. Därför tog vi i nära samarbete mellan politiken och industrin fram egna stridsflygplan, egna ubåtar, eget luftvärn, egna stridsfordon och mycket mer.

I dag, när vi har blivit medlemmar i Nato, har detta kanske ironiskt nog blivit en stor tillgång. Vi är ett land som nu på ett mycket konkret sätt kan bidra till försvarsutbyggnaden i Europa och därmed också stärka Nato.

För att få ekonomi i denna vapenproduktion har det emellertid alltid varit nödvändigt med en viss export. Alla förstår att detta försätter oss i ett dilemma. Vi vill inte bidra till anfallskrig och brott mot freden, men vi anser samtidigt att alla länder har rätt att försvara sig mot angrepp. Samtidigt är dessa affärer långsiktiga, och förutsättningarna kan förändras över tid. Ett land som i dag är fredligt och använder svensk krigsmateriel för att försvara sig kan i morgon efter ett regimskifte vara en aggressiv stat som hotar sina grannar.

Därför har allt som rör krigsmaterielexport starka utrikes- och säkerhetspolitiska aspekter. Det måste finnas en stark lagstiftning, parlamentarisk insyn och parlamentariskt inflytande. På samma gång präglas allt detta också av sekretess, både utrikessekretess och

affärssekretess. Det gör att det här i slutänden är ett ganska komplicerat område.

I Sverige har vi emellertid hittat en bra ordning, tycker vi, med en myndighet, ISP, som beslutar om tillstånd, men också ett parlamentariskt råd, Exportkontrollrådet, med deltagande av alla politiska partier i riksdagen. Där kan konkreta affärer diskuteras, och ISP:s generaldirektör får därmed vägledning. I tveksamma fall kan han i slutänden också lyfta de konkreta affärerna till regeringen för beslut.

Sverige har därmed en i grunden sträng kontroll av vapenexporten, faktiskt en av världens strängaste. Vi stärkte denna lagstiftning ytterligare 2018. Då enades sex av riksdagens åtta partier om en ny lagstiftning. Vi införde bland annat ett demokratikriterium och en bättre struktur för att följa upp affärer så att svenska vapen inte ska komma på avvägar.

Detta var en viktig uppgörelse. Den förbereddes av en utredning som leddes av moderaten Hans Wallmark, och från oss socialdemokrater deltog Lena Hjelm-Wallén. Vi lyckades alltså samla sex av de åtta partierna bakom ett sådant upplägg. Jag hade som ansvarig minister för dessa frågor förmånen att kunna lägga fram denna lagstiftning för riksdagen, och den är som sagt i kraft sedan dess.

Detta är en i grunden bra struktur. Det var en viktig uppgörelse vi gjorde då, och vår förhoppning är förstås att den ska ligga fast.

Helt säker på detta kan man emellertid aldrig vara – särskilt inte nu när ett av de partier som inte var med i uppgörelsen, Sverigedemokraterna, efter valet till hösten kan få tunga ministerposter på just detta område, om nu högern skulle vinna valet. Sverigedemokraterna har sagt att de poster man är ute är försvarsministerposten, utrikesministerposten och justitieministerposten, det vill säga just de poster som är viktiga för dessa exportfrågor.

Nu har man också gått hårt ut med att man inte längre respekterar de principer som exportlagstiftningen vilar på. Rent konkret handlar det om export av krigsmateriel till Israel – det är detta man har lyft upp speciellt.

Israel är ett land som Sverige inte gjort några nya krigsmateriellaffärer med sedan 50-talet; det går långt tillbaka. Detta beror bland annat på att Israel sedan årtionden bryter mot FN-resolutioner, ockuperar palestinsk mark, beslagtar palestinsk egendom, fördriver palestinier från deras ägor, har tusentals palestinier i fängelse på obestämd tid utan rättegång och koloniserar Västbanken med aggressiva och extrema bosättare.

Så var det redan före Gazakriget. Men det vi nu har sett i samband med Gazakriget har förvärrat situationen ytterligare. Det vi har sett de senaste åren kan inte beskrivas som något annat än helvetet på jorden för de miljoner civila som levtt och lever i Gaza. Över 70 000 palestinier har dödats, varav över 20 000 barn, minst – hur många kanske vi aldrig kommer att få veta eftersom de kommer att vara begravda i rasmassorna. Gaza har blivit en barnkyrkogård.

Över 80 procent av Gaza har förstörts. Israel har använt svält som vapen, och allt verkar handla om att plåga det här folket och göra lidandet så stort att folket till slut ska tvingas lämna området. Detta sägs till och med öppet av israeliska regeringsföreträdare.

Det har gått så långt att Internationella brottmålsdomstolen, ICC, har utfärdat en arresteringsorder mot Israels premiärminister Benjamin Netanyahu för brott mot mänskligheten och mycket allvarliga krigsbrott. Internationella domstolen har också varnat för folkmord och krävt att Israel ska vidta åtgärder för att stoppa handlingar som kan komma att utgöra folkmord. Även om det slutliga avgörandet i folkmordsfrågan kommer senare är alla FN:s stater i detta läge skyldiga att göra allt man kan för att förhindra folkmord.

Ändå har Sverigedemokraterna nu alltså krävt att Sverige ska börja exportera vapen till Israel. Det är en oerhörd sak. Om Sverige skulle ändra linje i denna fråga kommer det att väcka enorm uppmärksamhet. Sverige skulle bli en paria i alla sammanhang där man diskuterar folkrätt och internationell rätt. Vi skulle bli utskämda. Så kan det alltså bli om högern skulle vinna det här valet. Då kan det plötsligt vara svenska vapen som man använder för att begå de krigsbrott som man nu anklagas för.

Vi socialdemokrater vill gå i andra riktningen. Jag sa att det inte görs några nya affärer med Israel sedan 1950-talet. Däremot finns det en liten post som utgörs av export av materiel som inte från början klassificerades som krigsmateriel men som nu har omklassificerats. Det handlar om komponenter till eldlednings-, övervaknings- och varningsutrustning uppgående till ett värde av 11,6 miljoner kronor 2025. Det är förstås försvinnande lite i förhållande till den totala exporten, som är på 28 miljarder. Men det vore ändå en viktig signal att klart uttrycka att Sverige inte ska ha någon export alls till Israel i detta läge och att också denna lilla del måste stoppas.

Detta är, fru talman, innebörden i den reservation vi har till det här betänkandet, som jag alltså nu yrkar bifall till.

Anf. 106 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Morgan Johansson varnar i sitt anförande för att Sverige, om Sverigedemokraterna skulle få inflytande över utrikespolitiken i nästa regering, skulle skämma ut oss, om vi hade ett jämbördigt samarbete med Israel och en import som vi haft även under tidigare socialdemokratiska regeringar.

Men på tal om att skämma ut sig i internationella sammanhang åkte Morgan Johanssons tidigare regering till Iran med krökta ryggar och slöt samarbetsavtal, till och med på jämställdhetsområdet, med den islamistiska regimen i Iran. Omvärlden såg med rätta med avsky på detta.

Min fråga till Morgan Johansson är därför: Är detta ett återkommande inslag vi kommer att kunna förvänta oss om Morgan Johansson blir Sveriges nästa utrikesminister efter valet?

Anf. 107 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Nu handlar det här kanske inte om vapenexport, men jag svarar gärna på den frågan också.

Det stämmer att det gjordes ett sådant besök 2017, liksom att Carl Bildt i den gamla Reinfeldt-regeringen var på besök i Iran 2014, tror jag att det var. Det var under en period då man bedömde att ett sådant besök skulle kunna medverka till att man exempelvis skulle kunna förhandla ut oppositionella och andra som satt i de iranska fängelserna.

Faktum är att Ann Linde och de andra som var där lyckades göra det, och ett antal fackliga oppositionella släpptes efter besöket. Det handlade inte alls om att kröka några ryggar på något sätt, tvärtom. Den kritik som skulle föras fram mot Iran fördes också fram, men man lyckades alltså också förbättra situationen för åtminstone några av de oppositionella.

I dag tror jag inte att det finns några som helst förutsättningar för sådana besök. Situationen har förändrats fullständigt. Det var svaret på den frågan.

Sedan återkommer vi till frågan om vapenexporten till Israel, och då kan Rasmus Giertz svara på några frågor. Han sa att han vill göra det jämbördigt mellan Sverige och Israel, men poängen är att det inte är jämbördigt. Sverige är inte ett land som har anklagats för mycket allvarliga krigsbrott och brott mot mänskligheten, men Israel är det.

Om Benjamin Netanyahu skulle landa på svensk mark skulle han gripas och föras i bojor till Internationella brottmålsdomstolen i Haag. Det är ett faktum, och det gör att man inte kan ha den här typen av export eller affärsförbindelser med ett land som begår dessa mycket allvarliga krigsbrott. Då skämmer man ut sig i internationella sammanhang. Då kan man som land över huvud taget inte längre prata om att stå upp för folkrätten och internationell lag.

Återigen: Om Sverigedemokraterna skulle ta över de här viktiga posterna är jag rädd för att Sverige skulle skaffa sig precis detta mycket beklagansvärda rykte.

Anf. 108 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Fru talman! Morgan Johansson sa att det inte handlade om några krökta ryggar eller om att kuva sig för den islamistiska regimen i Iran när man gjorde besöket. Men vi har alla sett bilderna på de socialdemokratiska ministrarna som iklädde sig slöjor och stod där med krökta ryggar inför mullorna i Iran. Där kan man verkligen prata om att skämma ut sig i internationella sammanhang.

Samtidigt är Morgan Johansson oerhört tydlig med att kritisera Israel, som är Mellanösterns enda demokratiska stat och som har Iran och fullt med terroristorganisationer runt omkring sig. Morgan Johanssons eget regeringsunderlag har ett stort antal kandidater som har uttryckt sympatier med dessa terrororganisationer. Det är just dessa som vi vill hjälpa Israel att försvara sig mot.

Morgan Johanssons tidigare regering gjorde besök i Iran och slöt avtal med den islamistiska regimen. Ja,

Morgan Johansson kan räkna med att Sverigedemokraterna vill sluta avtal med Israel.

Anf. 109 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag har precis förklarat själva bakgrunden, bland annat för besöket, som innebar att man kunde förhandla ut oppositionella och fackligt aktiva från mullornas fängelser. Det blev faktiskt resultatet av den resan. I dag tror jag inte att det finns några sådana förutsättningar.

Sverige exporterar inte heller några vapen till Iran och har aldrig gjort det. Jag förstår därför inte riktigt varför Rasmus Giertz nu tar upp vapenförsäljning när det gäller Israel och sedan försöker jämföra det med att det för snart tio år sedan gjordes ett besök i Iran för att förhandla ut oppositionella. Vad har de sakerna med varandra att göra?

Det som Rasmus Giertz har problem med framkom i det förra replikskiftet med Håkan Svenneling. Han sa då att de vapen som vi ska exportera inte ska användas mot civila i Gaza. Nehej, så Israel angriper inte civila? Är det så vi ska tolka Rasmus Giertz? Vad säger vi då till de minst 70 000 människor eller de 20 000 barn som ligger döda under rasmassorna i Gaza? Vad säger vi till det lilla spädbarn på sju månader som i förrgår sköts till döds vid en vägspärr på Västbanken på grund av att IDF möjligen missuppfattade situationen eller något liknande.

Alla vet att det inte kommer att leda till någonting och att det inte kommer att bli någon utredning. Det är så gott som straffritt för den israeliska armén och bosättningarna att begå vilka brott som helst mot den civila befolkningen.

Det som Rasmus Giertz lägger upp för när han öppnar för storskalig vapenexport från Sverige till Israel är att svenska vapen – stridsfordon, kanske till och med flygplan eller vad det nu kan vara som han vill skicka – kommer att användas för att begå dessa krigsbrott. Om det skulle bli så kommer Sverige att skämma ut sig, och då kommer Sverige att få ett helt annat internationellt rykte än i dag.

Anf. 110 STEFAN OLSSON (M):

Fru talman! Vi debatterar utrikesutskottets betänkanden 9 och 18, som båda handlar om svensk krigsmaterielexport. Jag vill därför börja med att yrka bifall till utskottets förslag i alla delar i båda betänkandena.

Fru talman! Den proposition som regeringen har skickat till riksdagen och som utskottet ställer sig bakom handlar om en uppdatering av de svenska riktlinjerna för vilka länder Sverige ska kunna exportera krigsmateriel till samt vissa ändringar i vapenlagen rörande tillverkning av skjutvapen.

Propositionen har tagits fram som en följd av att Sverige har gått med i försvarsalliansen Nato. Förändringarna är egentligen inte så stora, utan Sverige behåller i grunden samma politik rörande krigsmaterielexporten som tidigare. Det finns därmed också ett mycket brett stöd för förändringarna här i riksdagen,

och endast Miljöpartiet och Vänsterpartiet har reserverat sig i utskottet.

Låt mig dock ändå säga något om skälen till att Sverige uppdaterar sina riktlinjer. Främst handlar det som sagt om att vi numera är medlemmar i Nato. Alliansen har inte begärt detta av oss, utan det är vi själva som har ansett att det är behövligt.

De gamla riktlinjerna beskriver Sverige som ett neutralt land, och bara på den punkten behövdes en uppförskning. Viktigare är dock att vi förklarar för våra allierade att vi ser dem alla som partner som vi har förtroende för. Presumtionen ska vara att vi alltid ska kunna exportera vapen till våra allierade. Därigenom signalerar Sverige att vi är en pålitlig allierad, vilket stärker alliansens sammanhållning och trovärdighet. Därmed gör det också Sverige säkrare.

Fru talman! Vidare föreslår regeringen att Sverige ska gå med i det ursprungligen tysk-franska projektet Agreement Concerning Export Controls in the Field of Defence. Avtalets idé är att alla länder som arbetar inom ramen för avtalet ska acceptera varandras exportregler.

Försvarsmateriel består ofta av komponenter från flera länder, och det blir knöligt för tillverkarna om de ska behöva följa flera olika nationella regelverk. Alla länder som är med i avtalet är EU-länder som har en lagstiftning rörande krigsmateriel som är av samma typ som den svenska. I god samarbetsanda bör vi kunna lita på varandra. Om Tyskland har godkänt ett land som mottagare av krigsmateriel och det i tyska produkter finns svenska komponenter bör Sverige inte kräva att tillstånd också inhämtas från Sverige.

Den europeiska försvarsindustrin har präglats av många nationella särlösningar, ofta av snävt protektionistiska skäl. Detta har gjort den europeiska försvarsindustrin ineffektiv. Det är därför bra att vi på detta sätt kan underlätta för företagen att arbeta i flera länder samtidigt. Det kommer att öka konkurrensen.

Den svenska försvarsindustrin är inte rädd för ökad konkurrens. Vår industri är mycket stark och kommer att tjäna på att regelbördan lättar. Ju fler gemensamma EU-regler vi kan ha, desto bättre villkor ger vi industrin.

Fru talman! När det gäller regeringens årliga skrivelse om krigsmaterielexporten kan vi som vanligt konstatera att allt står väl till. 80 procent av exporten går till 39 länder som Sverige har samarbetat med mycket länge.

Den svenska försvarsindustrin har historiskt fått utstå mycket negativ kritik och misstänkliggöranden, men sanningen är att Sverige nästan bara handlar med andra demokratiska länder. På så vis är vi med och skyddar demokratier i hela världen. Det är något som vi ska vara stolta över.

Det finns bland mottagande länder några som är problematiska. Thailand och Förenade Arabemiraten är inga demokratier, men svensk krigsmaterielexport behöver också ta hänsyn till svenska utrikespolitiska intressen i stort. Gamla avtal måste fullföljas, och även diktaturer kan bidra till att upprätthålla den

internationella rättsordningen. Det är därför som det alltid måste göras en sammanvägning av olika intressen när beslut som exporttillstånd ges.

Jag vill också påminna om att Sverige sedan ett antal år har ett av de mest rigorösa systemen för kontroll av exporten. Vi har Exportkontrollrådet, som ger riksdagens partier en unik möjlighet att själva granska hur exporten går till. Vi har också numera ett system för efterkontroller som gör att ISP kan besöka de länder som köper vapen av oss för att säkerställa att svenska vapen inte kommer på villovägar.

Fru talman! Finns det då inte ytterligare något som Sverige bör göra för att få en ännu bättre handel med krigsmateriel? Jo, jag vill uppmärksamma två förslag som Miljöpartiet och Vänsterpartiet har fört fram. Jag förstår att det kan kännas överraskande att jag som moderat nu kommer med beröm till de två partier som jag annars brukar ha svårt att komma överens med, men förslagen är bra och bör tas om hand.

Det första gäller frågan hur vi ska göra med autonoma vapensystem. Miljöpartiet vill att det ska vara ett totalförbud, vilket jag tycker känns något överdrivet. Men det som man kan se i krigets Ukraina är hur otroligt snabbt den tekniska utvecklingen går, och vi vet att AI kommer att vara integrerat i all teknologi i framtiden.

Det finns internationella konventioner för alla vapentyper, och vi behöver detta även för de många olika typer av drönare som nu utvecklas. Dessa kommer att ha – eller kanske redan har – navigationssystem som är AI-styrda. AI-systemen kommer också att kunna välja mål själva.

Vi ska inte säga absolut nej till denna utveckling, men vi måste veta vad som är en etiskt godtagbar användning av AI-styrda vapen.

Det andra är att jag håller med vännerna i Miljöpartiet och Vänsterpartiet om att vi även behöver intressera oss mer för vapenimporten. Det är i första hand inte de etiska problemen som jag då tänker på, för Sverige köper inte vapen från förtryckarregimer. Däremot är vapensystem i dag så avancerade att de ofta består av komponenter och delkomponenter producerade i hela världen. Samma sak gäller de unika metaller som används i komponenterna.

Exempelvis ska Sverige nu skaffa sig en egen förmåga att slåss med drönare. Men det vi vet om drönarteknik i världen är att det främst är kinesiska företag som producerar sådan. Det vore ju olyckligt om Sverige för sitt försvar blev beroende av kinesisk teknologi.

Jag ser fram emot en fortsatt diskussion på dessa områden under nästa mandatperiod.

Anf. 111 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte ställa en fråga på samma tema som vi har replikerat om här tidigare i dag, nämligen vapenexporten till Israel.

Sverigedemokraterna har sagt att Sverige ska öppna för storskalig vapenexport till Israel. Då vet vi att utvecklingen i den frågan just nu är att

Internationella brottmålsdomstolen bedömer att Benjamin Netanyahu och den israeliska regeringen har gjort sig skyldiga till brott mot mänskligheten och krigsbrott. Internationella domstolen slår fast att man måste vidta åtgärder för att det som sker inte ska leda till folkmord. Man har använt svält som vapen. Det handlar om minst 70 000 döda i Gaza, varav 20 000 barn, och 80 procent av området är jämnat med marken.

Enligt min uppfattning skulle det vara helt orimligt för ett land som Sverige att ta det här steget. När väldigt många länder i stället diskuterar hur man ska öka pressen på Israel att leva upp till internationell rätt – det finns ett antal länder som på olika sätt minskar eller stoppar sin export av krigsmateriel – ska alltså Sverige gå i andra riktningen? Det skulle väcka enormt internationellt uppsende.

Nu är vi i ett läge där Sverigedemokraterna är största parti på er kant. De gör anspråk på tunga ministerposter som justitieminister, utrikesminister och försvarsminister. De har väl släppt kravet på statsministerposten, men de andra vill de alltså ha, och det kan mycket väl bli så att de kommer att få det.

Då är min fråga: Om nu högern skulle vinna valet till hösten, kan då Stefan Olsson garantera att det inte blir någon vapenexport till Israel vid en sådan valutgång?

Anf. 112 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Jag kan inte garantera detta eftersom jag endast är en ledamot av 349. Dessutom har vi val i höst, och jag vet inte ens om jag blir återvald. Jag tror att jag har en god chans, men jag kan inte garantera att jag blir återvald. Det blir alltså svårt för mig att komma med ett sådant löfte.

Sedan gäller det vad Moderaterna har för uppfattning i den sakfråga som ledamoten Johansson undrar över, nämligen exporten till Israel. Moderaterna har inte någon uppfattning om huruvida vi ska öka den eller inte. Det är nämligen en fråga som Sverigedemokraterna driver, och jag är inte riktigt påläst på vad Sverigedemokraterna vill. Jag har bara tagit del av ledamoten Giertz anförande om detta. Det är den enda kännedom jag har.

Jag tror att ledamoten måste ta de här frågorna till just Sverigedemokraterna för att ytterligare utröna skälen. Det har ju förekommit i debatten nu. Men det är svårt för mig att försvara ett annat partis politik.

Vår inställning när det gäller just hur beslut om exporttillstånd ska gå till är att de företag som vill sälja till andra länder ska få en rättssäker prövning av svenska myndigheter. Det handlar alltså inte om att Sverige ska ta kontakt med hela världens länder för att sälja så mycket vapen som möjligt. Vi gör det när det gäller vissa stora försvarsprojekt, till exempel de stora flygprojekten. Där vet jag att Sverige agerar väldigt aktivt. Men i övrigt har Sverige ingen aktiv politik när det gäller att sälja till hela världens länder. Det tycker jag är en bra regel. Företagen ska hitta sin egen marknad.

Anf. 113 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Fru talman! Det är ju inte Stefan Olsson personligen jag frågar, utan jag frågar honom som partiföreträdare. Kan han som företrädare för Moderaterna garantera att Sverigedemokraterna inte får sin vilja igenom om de skulle få detta inflytande över svensk politik till hösten om högern skulle vinna valet.

Saken är den att det är precis dessa poster – utrikesministerposten, försvarsministerposten och justitieministerposten – är precis vad Sverigedemokraterna är ute efter, och dessa poster viktiga när det handlar om bedömningar av vilka länder man ska exportera vapen till eller inte. Detta vet jag; jag ansvarade ju själv för de här frågorna i nästan åtta år.

Vi har en myndighet, ISP, som gör en preliminär bedömning. Men i tveksamma fall, när ISP:s generaldirektör behöver politisk vägledning i ett konkret fall, lyfts frågan till regeringen.

Det kan alltså mycket väl bli en sverigedemokratisk minister som ska bereda frågan om huruvida man ska exportera vapen till Israel eller inte. Det är därför som den här frågan är extremt relevant.

Men jag uppfattade Stefan Olssons svar på min fråga som att han inte kan garantera att Sverigedemokraterna inte får sin vilja igenom här. Det förstår jag mycket väl, för Sverigedemokraterna är så mycket större än ni andra partier som eventuellt ska ingå i en sådan regering. Det är klart att Sverigedemokraterna kommer att vara oerhört tunga i en sådan regering.

Jag är mycket bekymrad och oroad över vilka signaler det skulle sända till omvärlden om Sverige plötsligt skulle vända i den här frågan – från att försöka sätta press på Israel att leva upp till internationell rätt till att plötsligt börja beväpna dem. Då kan alltså svenska vapen eventuellt användas för de krigsbrott som Israel nu anklagas för. Det vore en fruktansvärd situation att försätta Sverige i.

Anf. 114 STEFAN OLSSON (M) replik:

Fru talman! Det stämmer. Ledamoten Johansson har rätt. Jag kan inte garantera honom att Sverigedemokraterna inte kommer att få någon särskild ministerpost. Vid en seger för den högra sidan i politiken kommer detta att göras upp i förhandlingar på partiledarnivå, där jag inte kommer att vara med.

Men om Socialdemokraterna gör ett bra val tillsammans med sina samarbetspartier kommer ledamoten Johansson förmodligen att ha ett stort inflytande i partiledningen, eftersom han har en bakgrund som minister och nu även är Socialdemokraternas utrikespolitiska talesperson och – antar jag – är en god vän till partiledaren.

Kan ledamoten Johansson, om Socialdemokraterna skulle bilda regering till exempel med Vänsterpartiet, garantera att Vänsterpartiet inte får något inflytande över svensk krigsmaterielexport? Kan ledamoten Johansson försäkra Sverige att ledamoten Håkan Svenneling, till exempel, inte blir försvarsminister, utrikesminister eller justitieminister? Kan ledamoten Johansson garantera detta?

Nej, det tror jag inte att han kan. Och han har tyvärr inte någon replikrätt.

Anf. 115 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Regeringen beskriver propositionen som ett steg mot ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel. Men frågorna vi måste ställa oss är: Modernt för vem? Anpassat för vad?

För Vänsterpartiet är svaret tydligt. Ett modernt regelverk måste och borde utgå från att vi vill ha folkrätt, mänskliga rättigheter och demokrati. Regelverket måste sätta tydliga gränser för svensk vapenexport och inte öppna för nya undantag och nya uppluckringar.

Vi lever i en tid av krig, upprustning och ökad osäkerhet. Just därför måste Sverige vara en trovärdig röst för fred, nedrustning och respekt för internationell rätt. Då duger det inte att samtidigt möjliggöra export av krigsmateriel till auktoritära regimer och till stater som begår allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter.

Vapenhandel – mina vänner – är inte vilken handel som helst. Den är politisk, och den får direkta konsekvenser för människors liv och säkerhet. I vår motion föreslår vi därför att riksdagen ska avslå regeringens förslag om ändring i lagen om krigsmateriel. Och vi säger nej till Sveriges anslutning till avtalet om exportkontroll på försvarsområdet. Vi vill i stället se skärpta riktlinjer där brott mot folkrätten, omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter och export till icke-demokratier utgör ovillkorliga hinder för export, även när det gäller följdleveranser.

Vi menar vidare att regeringen måste återkomma med en strategi för att stoppa vidareexport av svensk krigsmateriel i strid med svenskt regelverk. Vi har tyvärr under det senaste året sett exempel på till exempel hur svensk krigsmateriel letat sig vidare till krigets Sudan.

På samma sätt behöver exportkontrollen när det gäller produkter med dubbla användningsområden skärpas ytterligare, för även där finns det exempel på att saker har letat sig vidare. Möjligheten att reglera importen av krigsmateriel måste också ses över. Det handlar helt enkelt om att bygga ett ansvarsfullt regelverk över hela kedjan.

Förutom ny lagstiftning debatterar vi den årliga skrivelsen om vapenexport. Regeringens skrivelse visar att Sveriges vapenexport fortsatt befinner sig på historiskt hög nivå. År 2025 exporterade svenska företag krigsmateriel till ett värde av 28 miljarder kronor. Det är i paritet med resultatet året dessförinnan, och det är bland de högsta beloppen någonsin när det gäller den exporten.

Bland köparna av svenska vapen under förra året återfinns en rad diktaturer, krigförande stater och länder som begår allvarliga och omfattande brott mot mänskliga rättigheter. Vi återfinner där även länder som har tagit stora steg tillbaka i demokratiutvecklingen och där vi ser att våld och förföljelse av minoriteter och politisk opposition ökar.

De största mottagarna av svensk vapenexport under 2025 var USA följt av Ungern. Dessa två länders demokratiska status är problematisk, om man säger så.

Det går inte att, som utrikesministern gör, deklarera att demokratiska värderingar ska vara kärnan i svensk utrikespolitik samtidigt som man viker ned sig för Turkiets påtryckningar om bland annat vapenexport för att släppa igenom ett svenskt medlemskap i Nato.

Nu riskerar vi att fatta beslut som ytterligare gröper ur vår lagstiftning.

Jag läste precis ett pressmeddelande om att utrikesministern nu ska resa till gulf länderna Saudiarabien, Qatar och Förenade arabemiraten.

Det är just så som ledamoten Olsson var inne på. 80 procent är i stort sett oproblematiskt, men ungefär 20 procent av vår export är ytterst problematisk i flera delar.

Fru talman! Våra följdmotioner när det gäller de två ärenden som vi nu debatterar fokuserar extra mycket på den svenska vapenimporten. Tack vare riksdagens utredningstjänst, RUT, har vi fått fram de första offentliga sammanställningarna av vapenimportens omfattning och från vilka länder Sverige importerar vapen.

Denna frågeställning blir allt viktigare i tider av ökad oro och då vi politiker bestämt oss för att stärka det svenska försvaret. Det gör att vi under de kommande åren kommer att importera fler vapen till Sverige än vad vi har gjort tidigare.

Vad är det då som är politiskt relevant med vapenimporten? Det första handlar om varifrån vi importerar. Om Sverige importerar från länder som är tveksamma demokratier riskerar våra köp att understödja en rådande ordning och därigenom att bidra negativt. Det andra handlar framför allt om leveranskedjor och leveranssäkerhet.

I en tid med ökade globala spänningar riskerar inköp från länder längre ifrån oss, även demokratier, att innebära ökade utmaningar när det gäller reservdelar och dylikt. Det handlar även om andra aspekter: Vad är sannolikheten att vi blir prioriterade för leveranser eller att leveranser till oss prioriteras ned vid en eventuell krigssituation?

Vad visar då våra rapporter? Jo, de visar att bland de undersökta länderna är Sverige tillsammans med Finland undantagen på så sätt att de helt saknar lagstiftning här. Nio av elva undersökta länder – flera av dem är Natomedlemmar – har någon form av lagstiftning om vapenimport. De flesta har generösa undantag för länder inom EU.

Något annat som de här rapporterna visar är att vårt beroende av USA är stort. En tredjedel av vår vapenimport under det senaste decenniet var från USA.

Detta gör att Sverige helt enkelt behöver reglera vapenimporten. Vi behöver ha ett regelverk motsvarande regelverket för vapenexporten – med politisk insyn och styrning. Det bör även vid vapenimport vara förbjudet att handla med länder som bryter mot mänskliga rättigheter och mot demokratiska regler då det riskerar att leda till ökat inhemskt förtryck i dessa länder.

Vi behöver en ny lagstiftning som givetvis inte ska vara alltför byråkratisk och utgöra ett hinder för Försvarmakten att samarbeta med för Sverige närstående länder. Detta behöver inte bli ett problem i och med att flera likasinnade länder har någon typ av reglering i dag. Den franska lagstiftningen tar till exempel sikte på import från länder utanför EU till Frankrike. Det kan vara en modell också för en svensk lagstiftning.

Vår lagstiftning om vapenexport är långtifrån perfekt, men det finns ändå ett visst mått av politisk styrning och ansvarstagande vid vapenexport. Det är rimligt att politiken tar motsvarande ansvar när det gäller vapenimport. Det skulle också kunna gå att inrätta ett liknande råd som Exportkontrollrådet fast för vapenimport, kopplat till Försvarets materielverk, FMV. Jag tycker att det vore ett rimligt sätt att få till den politiska styrningen över vapenimporten. Vi vill helt enkelt att vårt förslag om vapenimport ska utredas.

Fru talman! Situationen i Libanon, i Gaza och på Västbanken är en mardröm. Det är svält och död. Det är barn som dör.

Nu har kriget mellan USA, Israel och Iran på nytt tagit fart efter att fredsförhandlingarna havererat. Vår värld har helt enkelt misslyckats att agera. En blind tilltro till Netanyahus högerextrema regering har lett till den punkt där barn dör och extremismen frodas.

FN har gång på gång vädjat utan att världsledare har lyssnat – särskilt inte Israels regering. I stället har den egna makten för Netanyahu satts framför mänskligt liv och fred. Det har lett till att det nu pågår processer mot honom och mot Israel i de båda domstolarna ICJ och ICC om brott mot folkrätten.

Fru talman! Det har visat sig att Sverige under de senaste åren har både importerat vapen från Israel och exporterat vapen till Israel. När det gäller den import som sker är det Israels största vapentillverkare Elbit. Elbit har i sin marknadsföring varit tydliga med att deras system är så kallat battle proven, alltså testat i krig, testat på palestinier.

Den svenska Försvarmakten tecknade i oktober 2023, mitt under bombningarna av Gaza, ett långt avtal med Elbit om ett så kallat ledningssystem. Totalt har vapenimporten från Israel uppgått till närmare en halv miljard det senaste decenniet, en siffra som är betydligt högre än jag trodde.

Så ser det ut om vi inte har regleringar som fungerar, och det riskerar att bli ännu högre framöver.

Att mot den bakgrunden exportera krigsmateriel och ha militärt samarbete och kontakter med Israel blir ett indirekt stöd till det folkmord som vi har sett pågå framför våra ögon. Vänsterpartiet anser att alla militära kontakter med Israel omgående ska avbrytas. Avtalet med det israeliska vapenföretaget Elbit måste hävas. Vi borde också stoppa transporter av krigsmateriel till Israel genom Sverige. Omvärlden borde klara av att lägga ett vapenembargo mot Israel så att all vapenexport från EU-länder kan stoppas.

Vänsterpartiet anser vidare att den svenske militärrattachén i Tel Aviv i Israel måste kallas hem. Det omfattande utbyte som pågår mellan det svenska försvaret

och den israeliska armén måste stoppas. Sverige ska inte vara ett land som indirekt stöder dödandet av oskyldiga civila. Vi har ett ansvar för det, och domstolen ICJ påtalat att vi har det.

Sverige och det internationella samfundet har stora möjligheter att agera mot Israels ockupation av Palestina. Att stoppa vapentillförseln är ett effektivt sätt att sätta betydligt större press på Israels högerextrema regering.

Fru talman! Sverige ska inte bidra till att beväpna förtryck eller undergräva folkrätten. Om vi menar allvar med att stå upp för demokrati, fred och mänskliga rättigheter måste det också märkas i vår exportkontroll. Därför bör riksdagen avslå propositionen i de delar som luckrar upp regelverket och i stället ställa sig bakom de förslag som vi lyfter fram i vår motion.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 1 och 3 i UU18, ärendet om ett nytt regelverk, och bifall till reservation 4 i UU9 gällande den årliga skrivelsen om vapenexport.

Anf. 116 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Det låter som en bred utrikespolitisk debatt när man lyssnar på de tidigare inläggen!

Det här handlar, återigen, om den strategiska exportkontrollskrivelsen från regeringen och den nya lagstiftningen. I det här fallet vill jag vara tydlig med att svensk säkerhet och Sveriges försvar är intressen som vi inte är beredda att offra. Det går för vår del alltid först när det gäller exportkontroll, köp och försäljning av krigsmateriel.

Vi stod tillsammans med andra bakom den nya lagstiftningen från 2017 som byggde på den så kallade KEX-utredningen, som då uppdaterade regelverket. I det fallet var det solklart att export inte får ett ja om det inte finns ett försvars- eller säkerhetspolitiskt intresse i botten. Sedan får det inte strida mot svenska internationella förpliktelser eller utrikespolitiken i övrigt.

Till den bild som fanns lade vi att man bland de villkorliga hindren måste ta särskild hänsyn till om det mottagande landet respekterar mänskliga rättigheter. Även statens demokratiska status utgör ett centralt villkor för tillståndsgivningen.

Det är klart att det är någonting som alltjämt ska prövas. Men vi befinner oss i ett helt nytt läge. Sedan 2017 har vi hamnat i en ny realitet. Rysslands brutala angreppskrig mot Ukraina har förändrat läget, och om det tidigare fanns en debatt om den svenska försvarsindustrin och värdet av en svensk försvarsindustri tror jag att de flesta har sett värdet av en sådan i dag. Svensk försvarsindustri har en stor betydelse för Sveriges säkerhet och för Sveriges försvar men också för Sveriges utrikespolitiska röst, inte minst sedan vi blivit medlemmar i Nato.

Det är klart att medlemskapet i Nato ger nya förutsättningar och förändrar hur vi ska förhålla oss till våra allianspartner. En uppdatering av lagstiftningen var av det skälet nödvändig. Vi välkomnar den, och vi tycker också att det är bra med det avtal som träffas, för väldigt mycket av det vi just nu behöver är en förstärkning

av produktionskapacitet och ett samarbete för att säkra att vi klarar att möta de utmaningar som vår säkerhet och Europas säkerhet står inför. Då måste vi verkligen säkerställa att det blir en klok utveckling på det här området med ett regelverk och en tillämpning som gör att vi kan samarbeta och utveckla mycket snabbare än vad vi har klarat så här långt. Det är en av de erfarenheter som vi har gjort.

I den så kallade KEX-utredningen diskuterade man också, som jag minns det, om vi kan exportera till ett land i krig. Rätten att försvara sig var självklar, men när frågan om att stötta Ukraina kom upp i debatten här i Sverige var det ju från början en fråga om hur vi skulle förhålla oss, och det har hela tiden legat med lite grann hur vi ska förhålla oss till eskalering och så vidare.

Här är det jättetydligt: Vi samverkar försvarsmässigt och produktionsmässigt. Leverans av svensk försvarsförmåga och krigsmateriel har i flera fall haft en avgörande betydelse för Ukraina. Det säger någonting om den nya verklighet som vi måste ta in och förhålla oss till. Från vår sida ser vi därför att det här är nödvändiga förändringar i lagstiftningen, och jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkande UU18 om ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel. Vi får se hur länge detta regelverk kommer att klara sig innan nästa förändring krävs!

När det slutligen gäller den strategiska exportkontrollen finns det utmaningar som jag vill uppmärksamma kammaren på, och det är när vi har export av produkter med dubbla användningsområden. De kan verka väldigt harmlösa eftersom de går till civila företag, men ibland uppkommer frågan: Finns det civila företag i alla länder? Eller är det så att i vissa länder har alla civila företag också en skyldighet att leverera till den militära förmågan?

I det här läget är det inte minst viktigt att titta på Kina, som faktiskt i mångt och mycket levererar till Ryssland och det angreppskrig som pågår mot Ukraina. Där finns det all anledning att se upp.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande UU9.

Anf. 117 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Vi debatterar i dag två viktiga betänkanden om strategisk exportkontroll och ett nytt regelverk för krigsmateriel. Det är tekniska rubriker. I själva verket handlar detta om något mycket större. Det handlar om vilka vi är som land. Det handlar om huruvida svensk politik bidrar till fred eller till konflikt. Det handlar om hur vi försvarar demokrati och mänskliga rättigheter i en tid då de globalt är under press.

Miljöpartiet står bakom ett starkt svenskt totalförsvaret. Vi står bakom stödet till Ukraina, men vi står inte bakom ett system där svensk krigsmateriel riskerar att hamna i händer som undergräver just de värden vi säger oss försvara.

Fru talman! Regeringen beskriver dagens system som ansvarsfullt, men verkligheten visar något annat. Under 2025 exporterade Sverige krigsmateriel för över

28 miljarder kronor till 61 länder. Bland mottagarna finns stater med allvarliga brister i demokrati och mänskliga rättigheter, som Saudiarabien, Förenade Arabemiraten och Thailand.

Det här är inte en marginalfråga. Det är inte enstaka avsteg. Det här är ett mönster som visar att demokrati-kriteriet som infördes 2018 inte räcker. Miljöpartiets slutsats är därför tydlig: Vi behöver gå från ett urvattnat kriterium till ett faktiskt förbud mot export av krigsmateriel till diktaturer, krigförande länder och länder som begår allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta förbud måste omfatta även följdleveranser, annars blir det inte ett förbud utan ett kryphålssystem.

Fru talman! Låt oss vara konkreta. Under 2025 exporterade Sverige krigsmateriel för över 400 miljoner kronor till Thailand. Samtidigt finns militära spänningar i regionen, och landet har genomfört luftangrepp mot Kambodja. Det verkar som om svenska Gripenplan användes. Detta illustrerar en central brist, nämligen att konfliktkriteriet inte tillämpas tillräckligt strikt.

Förenade Arabemiraten är ett land som pekas ut som en aktör i en av världens värsta humanitära katastrofer, kriget i Sudan, genom sitt stöd till stridande parter. Ändå fortsätter svensk vapenexport till Förenade Arabemiraten.

Regeringen hävdar att exporten till Israel har stoppats – samtidigt som följdleveranserna fortsätter. Detta visar tydligt att man med gamla tillstånd och tekniska definitioner i praktiken kan kringgå politiska beslut. Det är inte förenligt med en trovärdig utrikespolitik.

Fru talman! Jag vill även uppehålla mig en stund vid produkter med dubbla användningsområden. I en tid av snabb teknikutveckling handlar exportkontroll inte längre bara om vapen. Det handlar om AI-system, övervakningsteknik och avancerad elektronik.

Regeringens egen skrivelse visar att exporttillstånd av produkter med dubbla användningsområden ges till militära aktörer i länder som Saudiarabien, Förenade Arabemiraten, Qatar och Thailand. Detta väcker en avgörande fråga: Bidrar Sverige indirekt till övervakning, repression eller militär upptrappning? Miljöpartiets svar är att risken är uppenbar. Därför vill vi se en ny utredning som skärper kontrollen, särskilt när det gäller export till militära slutanvändare och auktoritära stater. Massövervakningsteknologi ska inte exporteras till regimer som förföljer oppositionella. Det är en självklar princip.

Fru talman! Regeringens skrivelse om vapenexporten under 2025 är detaljerad men smal. Den fokuserar på teknik, regelverk och Rysslands krig mot Ukraina. Det är viktigt, men det räcker inte. Vi lever i en tid där den globala demokratin backar, autokratiseringen ökar och antalet väpnade konflikter växer. Organisationer som Freedom House och V-Dem pekar på en långvarig negativ utveckling, men det speglas inte tillräckligt i regeringens analys. Det är ett problem eftersom exportkontrollen är djupt politisk. Den kan inte reduceras till en administrativ process. Den måste utgå från

demokratiutveckling, mänskliga rättigheter, folkrätt och konfliktrisker. Därför vill Miljöpartiet att regeringens årliga skrivelse breddas.

Fru talman! Låt oss gå vidare till regeringens proposition om ett nytt regelverk för krigsmaterielexport. Det finns delar som är positiva, men i flera centrala avseenden går regeringen i fel riktning. I stället för att kontrollen stärks riskerar förslagen att öppna för uppluckring. Det gäller särskilt de nya bedömningsgrunderna och synen på samverkan med allierade. Regeringen ger intryck av att export till allierade i princip ska anses acceptabel, men verkligheten är mer komplex. Allierade stater agerar inte alltid i linje med folkrätten. Vi har sett det tidigare – i Irak, Syrien, Venezuela och andra konflikter. Därför måste varje export prövas självständigt. Sverige ska föra sin egen utrikespolitik, inte outsourca den.

Fru talman! En annan avgörande fråga är risken för vidareexport. Gripenaffären med Thailand illustrerar problemet. Det fanns varningar om att teknologi skulle kunna spridas vidare till Kina och i förlängningen till Ryssland. Ändå godkändes exporten. Det är inte acceptabelt. Exportkontrollen kan inte stanna vid den formella mottagaren. Den måste också väga in var materielen kan hamna i nästa steg. Miljöpartiet vill därför att risken för vidareföring alltid ska ingå tydligt i prövningen – annars riskerar Sverige att indirekt stärka aktörer som står i konflikt med våra egna säkerhetsintressen.

Fru talman! En ofta förbisedd fråga är import av krigsmateriel. Sverige gör nu en historisk upprustning. Vi kommer att bli alltmer beroende av materiel från andra länder. Det skapar långsiktiga beroenden som kan få politiska konsekvenser. Vi har redan sett exempel där exportfrågor kopplas till politiska krav, som i relationen till Turkiet och Nato. Liknande situationer kan uppstå kring import. Trots detta saknas ett tydligt regelverk. Miljöpartiet vill därför att en utredning tillsätts för att skapa ett modernt system även för import.

Fru talman! Regeringens förslag om en ny sekretessbestämmelse är också problematiskt. Den är otydlig, den saknar tidsgräns och den tar inte hänsyn till kritiken från remissinstanser och Lagrådet. Vi säger: Gör om, gör rätt! Detsamma gäller avtalet om exportkontroll på försvarsområdet. Att effektivisera samarbetet i Europa är viktigt, men det får inte ske på bekostnad av svensk lagstiftning. Det aktuella avtalet begränsar möjligheten att stoppa export till tredjeland och snävar in grunderna till nationella säkerhetsintressen. Men svensk exportkontroll handlar om mer än så; den handlar om demokrati, mänskliga rättigheter och fred. Därför säger vi nej.

Fru talman! Krigsmaterielexport är inte vilken fråga som helst. Den är i sin kärna moralisk och politisk. Varje beslut vi tar kan få konsekvenser långt bortom Sveriges gränser. Det kan handla om liv och död, om frihet och förtryck, om krig och fred.

Miljöpartiet vill se ett tydligt exportförbud till diktaturer och krigförande stater, skärpt kontroll av produkter med dubbla användningsområden, en starkare

prövning av vidareexport, ett regelverk även för import och en exportkontroll som tar sin utgångspunkt i demokrati och mänskliga rättigheter. Vi menar att det är fullt möjligt att kombinera ett starkt försvar med en stark värdegrund.

Fru talman! Sverige ska inte bara vara en säkerhetspolitisk aktör. Vi ska vara en trovärdig röst för fred, folkrätt och mänskliga rättigheter. Med det vill jag i betänkande UU9 yrka bifall till reservation nummer 6 och i betänkande UU18 till reservation nummer 2.

Anf. 118 JAMAL EL-HAJ (-):

Fru talman! Detta är förmodligen mitt sista anförande med anledning av ett utrikespolitiskt betänkande. Jag vill använda denna stund för att tala om min motion men också om något som är större än partipolitik, större än mandatperioder och större än våra dagliga politiska motsättningar. Jag vill tala om vårt ansvar som människor.

Palestiniernas situation beror inte på en naturkatastrof. Den är inte ett öde. Den är ett resultat av politiska beslut och av ockupation, fördrivning och ett systematiskt förnekande av ett folks grundläggande rättigheter.

Sedan 1948, då över 750 000 palestinier fördrevs i det som kommit att kallas al-nakba, har generation efter generation vuxit upp i flyktingläger, under militär kontroll eller i exil. Efter 1967 års krig inleddes en ockupation av Västbanken, Gaza och östra Jerusalem. Den består fortfarande. Miljontals människor har levt hela sina liv utan frihet, utan självbestämmande och utan den trygghet som vi här i denna kammare tar för given.

Sverige har under lång tid stått upp för palestiniernas rättigheter. Sverige har bidragit med humanitärt bistånd. Sverige har stöttat FN:s resolutioner, som erkänner palestiniernas rättigheter. Sverige har erkänt staten Palestina.

Men jag måste fråga: Vad är värdet av detta stöd om vi, medan ett folkmord pågår, samtidigt fördjupar militära samarbeten med den stat som upprätthåller ockupationen? Vad är värdet av våra ord om de inte följs av handling? Vad är värdet av att ge med den ena handen om vi samtidigt tar med den andra?

Palestina är i grunden ett rikt land. Häv ockupationen! Då kan palestinierna klara sig själva. De behöver inget bistånd. De behöver frihet, möjligheten att använda sina resurser och rätten att bygga sin egen framtid.

Den 25 oktober 2023 ingick Sverige genom Försvarets materielverk ett tioårigt ramavtal med det svenska dotterbolaget till Elbit Systems, som är Israels största vapentillverkare. Samtidigt fortsatte världen att bevittna en katastrof i Gaza som saknar motstycke i vår tid.

FN-experten, människorättsorganisationer och folkrättsjurister har upprepade gånger varnat för utvecklingen och krävt att stater upphör med vapenexport och militärt stöd så länge allvarliga brott mot internationell rätt pågår.

Fru talman! Det som har skett i Gaza är inte bara en humanitär katastrof. Det är ett moraliskt test för hela världen. Tusentals familjer har utplånats. Hundratals journalister har mördats. Barn har begravts under rasmassor. Sjukhus, skolor, universitet och bostadsområden har förstörts. En stad med tusentals år av historia har förvandlats till ruiner.

Bakom varje siffra finns ett ansikte. Bakom varje ansikte finns ett namn. Bakom varje namn finns en familj som aldrig kommer att bli hel igen. Det är svårt att hitta en palestinier som inte har förlorat en bror, en syster, en kusin, en vän eller en annan nära anhörig. Nästan varje palestinsk familj bär på en berättelse om förlust, sorg och separation.

Jag har mött palestinier som inte längre räknar sina döda, eftersom de blivit för många. Jag har mött människor som bär nyckeln till ett hus som inte längre finns kvar. Jag har mött föräldrar som fortfarande väntar på barn som aldrig kommer hem.

Traumat stannar inte vid Gazas gränser. Det följer människor till flyktinglägren i Libanon, till lägenheter i Europa, till samhällen över hela världen. Det är ett kollektivt sår som har förts vidare från generation till generation.

Fru talman! Jag skäms som människa. Jag skäms över att många i denna kammare har valt att se palestiniernas lidande som mindre viktigt, mindre akut eller mindre verkligt än andras. Jag skäms över partier som med rätta fördömde Hamas men samtidigt har varit ovilliga att med samma tydlighet fördöma ockupationen, bosättningarna, folkmorden och de övergrepp som palestinierna dagligen utsätts för såväl i Gaza som på Västbanken och i Libanon.

Jag skäms över att en partiledare för ett svenskt parti sökte och var nära krafter inom den israeliska extremhögern samtidigt som Gaza brann. Jag skäms över tystnaden inför bosättningsvåldet på Västbanken. Jag skäms över tystnaden när kristna och muslimska palestinier förlorar sina hem, sin mark och sina framtidsdrömmar.

Mest av allt skäms jag över att folkrätten alltför ofta behandlas som en princip som gäller vissa, inte alla. För mig är saken enkel: Antingen gäller folkrätten alla människor, eller så gäller den ingen. Antingen är varje barns liv lika mycket värt, eller så har vi övergett själva grunden för vår mänsklighet.

Fru talman! Historien kommer att fråga inte bara vad vi gjorde. Den kommer också att fråga vad vi såg och valde att ignorera. Den kommer att fråga vilka liv vi sörjde och vilka liv vi gjorde osynliga. Den kommer att fråga om vi stod upp för principer när det kostade något, eller om vi bara försvarade dem när det var bekvämt.

Därför uppmanar jag regeringen att verka för ett militärt embargo mot Israel och att upphöra med all vapenexport och import och alla militära samarbeten tills den israeliska regeringen fullt ut respekterar internationell rätt och folkrättens grundläggande principer.

Det är inte en fråga om att vara för eller emot ett folk. Det är en fråga om att vara för eller emot

mänskliga rättigheter, för eller emot folkrätten, för eller emot människovärdet. För mig finns bara ett möjligt val.

Fru talman! När denna ockupation en dag tillhör historien kommer ingen att fråga vilket parti vi representerade. Ingen kommer att fråga vilka taktiska överväganden vi gjorde eller vilka opinionsmätningar vi följde. Man kommer att fråga om vi såg människors lidande och valde att agera, eller om vi såg det och valde att titta bort. Det är en fråga jag vill kunna svara på med gott samvete.
(Applåder)

Anf. 119 DANIEL RIAZAT (-):

Fru talman! Efter det gripande talet från Jamal vill jag bara säga att jag skäms för att talmannen satt och sov under halva Jamals tal. Det är beklämmande. Jag såg talmannen nicka till under ungefär hälften av talet. Det är något som ni får prata om senare. Det är nämligen inte första gången jag har sett denna talman nicka till under debatten.

Vi är dock här för att tala om en mycket allvarligare fråga: export av krigsmateriel. Det handlar om människoliv. I denna kammare debatterade vi alldeles nyss migrationsfrågor, som vi ska rösta om i morgon. Det handlade om att sex av riksdagens åtta partier vill göra det ännu svårare för människor från diktaturer som är på flykt och söker trygghet och en fristad i ett land som Sverige.

Några minuter senare står vi i en debatt om hur vapenförsäljningen går till. Är det inte lustigt att en stor majoritet i denna kammare är med på att sälja vapen till diverse diktaturer, till diverse koloniserare och imperialister och till olika andra länder som inte följer mänskliga rättigheter – för att i nästa stund rösta för att människor vilka som en konsekvens av denna vapenförsäljning behöver söka trygghet i Sverige och andra länder i väst inte ska få stanna i våra länder? Är inte detta hyckleri? Ni alla vet om att det är på det sättet, och därför blir det också tystnad varje gång denna fråga kommer upp.

Det man gör är att slå ned människoliv för att sedan stå här och prata om hur vapenförsäljningen går till och hur bra den är för Sverige, för svensk export, för svensk ekonomi etcetera. Det här är någonting som jag skäms över.

Som iranier står jag varje dag och väntar på besked om hur bombningarna går till. De kommer främst att drabba befolkningen och inte den vidriga regim som finns i det landet. Det är vapen och bomber som dödar människor. Som vänstermänniska har jag följt det folkmord som utförs i Palestina av Israel med hjälp av västvärlden, inklusive länder som Sverige som ger sitt tysta medgivande.

Det här är något som går ihop med frågan om vapen, och det är ingenting som jag kan acceptera. Därför har vi skrivit motioner som handlar om att stoppa svensk vapenexport och göra lagstiftningen hårdare. Jag yrkar bifall till motion 2025/26:4122 med alla dess

yrkanden samt till motion 2025/26:3725 med alla dess yrkanden. Detta avser betänkande UU9.

Jag såg att det var vissa som tyckte att det var konstigt att jag tog upp att talmannen nickade till under det föregående anförandet. Jag tycker att vi ska ha lite högre nivå än så i Sveriges riksdag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 juni.)

§ 10 Riksrevisionens rapport om Inspektionen för vård och omsorgs hantering av enskildas klagomål på hälso- och sjukvården

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU28
Riksrevisionens rapport om Inspektionen för vård och omsorgs hantering av enskildas klagomål på hälso- och sjukvården (skr. 2025/26:156)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 9 juni.)

§ 11 Stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU32
Stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård (prop. 2025/26:216)
föredrogs.

Anf. 120 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till socialutskottets förslag till beslut i betänkandet *Stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård*.

Svensk hälso- och sjukvård står inför betydande utmaningar. Vi lever allt längre, fler människor har komplexa vårdbehov och en växande del av vården ges i kommunal regi, inte minst inom äldreomsorgen. För att möta dessa behov behöver kommunerna ha bättre möjligheter att säkerställa tillgången till medicinsk kompetens. Det är precis vad detta förslag handlar om.

Lagändringen innebär inte att kommunerna tar över regionernas ansvar för läkarmedverkan. Ansvarsfördelningen mellan regioner och kommuner ligger fast. Regionerna kommer även fortsättningsvis att ha ett grundläggande ansvar för läkarmedverkan i den kommunala hälso- och sjukvården. Patienterna kommer fortsatt att vara listade vid en vårdcentral och ha sin fasta läkarkontakt där.

Det som förändras är att kommunerna får möjlighet att själva anlita läkare när det behövs för att säkerställa god vård. Det handlar om ökad flexibilitet och bättre möjligheter att möta patienternas behov. Kommunerna känner sina verksamheter bäst och ska kunna använda de verktyg som krävs för att erbjuda den vård av god kvalitet som behövs.

Fru talman! Kritikerna menar att förslaget riskerar att skapa otydlighet och parallella organisationer. Jag delar inte den bedömningen. Kommunerna får inte något nytt huvudansvar för läkarpården. De får en möjlighet att komplettera den verksamhet de redan ansvarar för. Ansvarsfördelningen är tydlig och regleras fortsatt i lag.

Andra har lyft fram risken för rekryteringsproblem. Bristen på läkare är en verklighet som både kommuner och regioner redan måste hantera. Men den utmaningen löses inte genom att man begränsar kommunernas möjligheter att organisera vården på ett ändamålsenligt sätt. Tvärtom behöver vi ge vårdens huvudmän större möjligheter att använda den kompetens som finns där den gör störst nytta.

Att hitta medicinsk personal samt även tandvårdspersonal till glesbygden är ett växande problem inom flera områden. Här behöver vi titta på hur man har gjort i andra länder, exempelvis Norge: Jobbar en person i glesbygd ett antal år skrivs delar av studielånen av, eller så får personen andra förmåner. Detta är en fråga som kommer att bli mer aktuell och som vi tillsammans måste jobba vidare med om vi vill ha en jämlik vård i hela landet.

Förslaget innebär också att regeringen eller ansvarig myndighet får möjlighet att meddela föreskrifter om utformning av avtal om läkarmedverkan. Det bidrar till tydlighet, kvalitet och en mer enhetlig tillämpning över landet.

I grunden handlar detta om patienterna: om den äldre personen på ett särskilt boende, om den multisjuka patienten som behöver samordnade insatser. Det handlar om att skapa bättre förutsättningar för nära, trygg och tillgänglig vård.

Förslaget innebär att kommuner kan göra detta om de vill och har råd. Man är inte tvingad om man känner att man inte har råd. Men jag tror att många kommer att göra detta nu när de får chansen.

Genom att ge kommunerna möjlighet att anlita läkare stärker vi den medicinska kompetensen där patienterna finns. Vi ökar flexibiliteten utan att rubba ansvarsfördelningen. Vi skapar bättre förutsättningar för vård av god kvalitet. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 121 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag vill ställa en rak fråga till ledamoten från Sverigedemokraterna. Det som är intressant för mig att veta är följande: Hur tänker sig Sverigedemokraterna att vi långsiktigt ska lösa bristen på läkare och sjuksköterskor i äldreomsorgen genom att lägga ett större ansvar på kommunerna utan att säkra bemaningen i hela vårdkedjan?

I grunden är Socialdemokraterna överens med Sverigedemokraterna om att vi måste stärka den medicinska kompetensen inom kommunal hälso- och sjukvård, fru talman. Men vi har lite olika idéer om hur det bör göras.

Vi vet att hela äldreomsorgen och sjukvårdssektorn är underfinansierade, och det är en av utmaningarna i

dag. Den andra utmaningen är att det är svårt att rekrytera läkare till bland annat primärvården på grund av status och lite andra saker.

Därför är det intressant hur man tänker från Tidöpartierna, i det här fallet Sverigedemokraterna. Den här lagen gör att kommunerna får möjlighet att anställa läkare, men hur löser det de bemanningsproblem som finns, till exempel ute i glesbygden?

Anf. 122 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD)
replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Mikael Dahlgvist så mycket för frågan.

Det här med glesbygden behöver vi titta på tillsammans, som jag sa i mitt anförande. Det är jätteviktigt. Det som görs i Norge är ett jättebra exempel – jobbar man i ett glesbygdsområde kan man få avskrivna studielån. I Sverige har en sådan reform införts gällande polisen. Man har också gjort tydliga reformer inom polisen gällande arbete i glesbygd. Det ser jag som bra exempel.

Jag tror personligen att folk kommer att vilja söka sig till det här jobbet. Jag är inte så orolig. Det finns läkare. Vi utbildar faktiskt gott om läkare. Om alla läkare vill jobba med det som de är utbildade för kommer vi inte att ha någon brist.

Anf. 123 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Christian Lindefjärd så mycket för svaret.

Vi är överens om att vi måste attrahera personal till primärvården och speciellt i glesbygd. Det finns många bra idéer om studielån och lite andra saker.

Fru talman! Grundproblemet är fortfarande att det inte finns läkare att tillgå i primärvården. Av Sveriges 290 kommuner är det – om jag minns rätt, jag kommer inte exakt ihåg siffran – ungefär 70, 80 kommuner där vi har bra bemanning i primärvården. I resten är det mer eller mindre brist. Vissa kommuner har enbart stafettläkare, och på vissa ställen får man får stänga i perioder på grund av bemanningen.

Min uppföljningsfråga till Christian Lindefjärd blir: Är det inte bättre att Sverigedemokraterna först och främst driver att lösa kompetensbristen innan man ger möjlighet till kommunerna att anställa läkare?

Anf. 124 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD)
replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Mikael Dahlgvist, för lite kompletterande frågor!

Jag ser inte det problemet. Jag ser att vi måste ha nya tankebanor. Ni socialdemokrater har styrt under så många år. Varför har ni själva inte gjort någonting åt den här frågan med kompetensbristen? Ni talar om det nu. Men ni har haft många år på er att göra någonting åt det. Det ställer jag som motfråga till er.

Anf. 125 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Vi socialdemokrater delar regeringens ambition att stärka den medicinska kompetensen i den kommunala hälso- och sjukvården. Det behövs.

Allt fler äldre lever längre. Allt fler människor med komplexa sjukdomstillstånd får vård i hemmet eller på särskilt boende. Den kommunala hälso- och sjukvården har blivit en allt viktigare del av vårdkedjan och ställer höga krav på medicinsk kompetens, kontinuitet, medverkan och samverkan. Det bevisades med all tydlighet under covidpandemin. Men att identifiera rätt problem är inte samma sak som att föreslå rätt lösning.

Fru talman! Patienterna i den kommunala hälso- och sjukvården hör ofta till dem som är skörast i vårt samhälle. De behöver en sammanhållen vård där ansvarsfördelningen är tydlig och där olika vårdgivare arbetar mot samma mål. Därför är det bekymmersamt att regeringen väljer att gå vidare med ett förslag som fått omfattande kritik under remissbehandlingen.

Regeringen vill öppna för att kommunerna ska kunna anställa läkare för patientnära kliniskt arbete när regionernas läkarmedverkan inte fungerar. Det låter kanske enkelt. Men risken är att man skapar nya problem i stället för att lösa de befintliga.

Det är inte bara vi socialdemokrater som ser dessa risker. Det är också en styrka i vår reservation att samtliga oppositionspartier står bakom den gemensamma linjen om att avslå just den del av regeringens förslag som öppnar för att kommuner ska kunna anställa läkare.

Vår reservation innebär att riksdagen ska avslå regeringens förslag till ändring i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) i de delar som avser 12 kap. 1 och 3 §§ – det vill säga de bestämmelser som ger kommuner denna möjlighet – och anta lagförslaget i övrigt. Det visar att det finns en bred samsyn i oppositionen om att värna den medicinska kompetensen, patientsäkerheten och en tydlig ansvarsfördelning mellan regioner och kommuner.

Regeringen konstaterar själv att en majoritet av remissinstanserna var kritiska till eller till och med avstyrkte förslaget. Bland dem finns SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges läkarförbund, flera regioner, Föreningen Sveriges Socialchefer och ett antal kommuner.

Kritiken är dessutom samstämmig. Man varnar för otydlig ansvarsfördelning, uppbyggnad av parallella organisationer och en risk att redan begränsade personalresurser flyttas runt i stället för att användas där de gör störst nytta.

Fru talman! Vi delar den oron. Förslaget riskerar att skapa dubbla organisationer och otydliga ansvarsförhållanden. Det riskerar att urholka regionernas ansvar för läkarförsörjningen, och det riskerar att leda till en mer ojämlig vård där kommunernas ekonomiska förutsättningar påverkar tillgången till läkarkompetens. Den vägen vill vi inte gå.

Fru talman! Problemet i svensk vård är inte att det finns för få huvudmän. Problemet är att det råder brist på läkare och annan vårdpersonal på många håll i vårt

land. Vad hjälper det att ge kommunerna rätt att anställa läkare om samma läkare redan saknas i regionernas verksamheter?

Man löser inte personalbristen genom att flytta människor mellan organisationer. Tvärtom riskerar förslaget att öka konkurrensen om en redan begränsad kompetens. Därför vill vi stärka regionernas ansvar, inte försvaga det.

Fru talman! Samtidigt finns det delar i propositionen som vi välkomnar. Vi stöder förslaget att regeringen ska kunna meddela föreskrifter om hur avtalen om läkarmedverkan mellan regioner och kommuner ska utformas.

Det finns en betydligt bättre väg framåt. Genom tydligare och enhetligare avtal kan vi säkerställa att regionerna tar sitt ansvar för läkarmedverkan samtidigt som vården hålls samman. Det stärker patienternas trygghet utan att skapa parallella organisationer.

Men den långsiktiga lösningen handlar om något mycket större. Under flera år har kommuner och regioner kämpat med stora ekonomiska utmaningar. Samtidigt ser vi personalbrist inom såväl äldreomsorgen som primärvården.

Om regeringen verkligen vill stärka den medicinska kompetensen i kommunal hälso- och sjukvård krävs betydligt mer än organisationslösningar.

Det krävs investeringar i primärvården och sjukvården. Det krävs investeringar i äldreomsorgen. Det krävs fler utbildningsplatser och ett annat sätt att jobba med långsiktig kompetensförsörjning.

Det krävs också en äldreomsorg där personalen har tid att se människan och där kontinuitet och kvalitet står i centrum. Det krävs en politik som stärker välfärden i stället för att låta kommunerna och regionerna bära allt större ansvar med otillräckliga resurser.

Fru talman! Vi socialdemokrater säger ja till de delar av propositionen som stärker samverkan och tydliggör regionernas ansvar. Men vi säger nej till förslaget om att kommunerna ska kunna anställa läkare för patientnära kliniskt arbete.

Patienterna behöver inte fler huvudmän. De behöver en starkare, mer sammanhållen och framför allt mer jämlik vård. Vi står bakom reservation 2 under rubriken regeringens ramförslag.

Anf. 126 NORIA MANOUCHI (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag propositionen *Stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård*. Det är i grunden en proposition om något mycket enkelt. När äldre människor behöver vård ska de också kunna få det av en läkare.

I dag ser verkligheten tyvärr ofta annorlunda ut. Kommuner runt om i Sverige vittnar om svårigheter att få den läkarmedverkan som äldre personer i särskilda boenden och hemsjukvård behöver. Det leder till onödiga väntetider, fler akuta sjukhusbesök och i en del fall en försämrad patientsäkerhet.

Den som är multisjuk, skör eller har omfattande omsorgsbehov ska inte behöva hamna mellan stolarna därför att två huvudmän inte lyckas samordna sina

insatser. Det är precis detta som propositionen försöker komma åt.

Förslaget innebär alltså inte att kommunerna tar över regionernas ansvar. Det handlar inte om att skapa ett nytt huvudmannaskap. Det handlar inte om att bygga upp dubbla vårdssystem.

Regionerna kommer även fortsättningsvis att ha ansvaret för läkarmedverkan. Patienterna kommer även fortsättningsvis att vara listade på regionernas vårdcentraler. Men kommunerna får ett verktyg som de har saknat. De får möjligheten att själva anlita läkare när det behövs för att säkra kvaliteten i den kommunala vården.

Det är alltså en pragmatisk reform vi har lagt på bordet. Det är en reform som bygger på tillit till kommunerna och en reform som sätter patienternas behov före organisatoriska gränser.

Fru talman! Vi vet att äldreomsorgen behöver förändras. Människor lever längre, fler får avancerad vård i hemmet och patienter som tidigare skulle ha vårdats på sjukhus vårdas i dag i större utsträckning inom den kommunala verksamheten. Det ställer helt nya krav på medicinsk kompetens.

Kommunernas sjuksköterskor möter dagligen patienter med komplexa vårdbehov, och de behöver kunna samarbeta med läkare som känner verksamheten och som känner patienterna. Kontinuitet är inte en administrativ fråga; kontinuitet är en kvalitetsfråga och en patientsäkerhetsfråga. När samma läkare kan följa patienten över tid minskar risken för felbedömningar. Det minskar risken för onödiga sjukhusinläggningar och brister i läkemedelsbehandlingen. Detta är särskilt viktigt för de allra sköraste äldre.

Fru talman! Oppositionen har uttryckt en oro för att ansvarsfördelningen skulle bli otydlig. Jag menar att propositionen faktiskt innebär motsatsen. Den slår uttryckligen fast att kommunerna inte ansvarar för läkarevården. Regionernas ansvar ligger fast. Det som förändras är att kommunerna nu får större möjligheter att agera när verkligheten faktiskt kräver det.

Vi ska komma ihåg att kommunerna redan i dag ansvarar för omfattande hälso- och sjukvårdsinsatser. De ansvarar för sjuksköterskor, arbetsterapeuter och fysioterapeuter. Att samtidigt kunna knyta till sig läkarkompetens där den behövs är därför ett naturligt steg som borde vara ganska självklart.

Fru talman! Det mest intressanta med kritiken är egentligen vad alternativet skulle vara. Om en kommun upplever att läkarmedverkan inte fungerar tillräckligt väl – vilket vi vet att den inte gör överallt – ska kommunen då bara vänta? Ska äldre människor med omfattande behov bara vänta? Ska undersköterskor och sjuksköterskor stå utan det stöd de behöver i sin yrkesutövning? Ska vi verkligen säga att patienten den här gången inte är viktigare än systemet? Jag tycker inte det.

Vi moderater tycker tvärtom: När vården inte fungerar optimalt måste vi ge verksamheterna möjligheten att hitta lösningar. Det är exakt vad propositionen nu kommer att säkerställa.

Fru talman! Ytterst handlar detta om respekt för de människor som har byggt vårt land. Det handlar om de äldre som bor på särskilda boenden, den multisjuka personen som får vård i hemmet, de anhöriga som vill känna trygghet och personalen som vill kunna ge en god vård. De förtjänar en vård där rätt kompetens finns tillgänglig när den behövs, inte en vård där organisatoriska gränser står i vägen.

Därför stärker vi nu med denna proposition den medicinska kompetensen i den kommunala vården. Därför stärker vi patientsäkerheten och också den nära vården.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och till propositionen.

Anf. 127 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Noria Manouchi, för anförandet!

I grunden är vi helt överens. Det som Socialdemokraterna tillsammans med den samlade oppositionen ifrågasätter är kommunernas möjlighet att anställa läkare. Vi delar bilden av att vi behöver höja den medicinska kompetensen, speciellt inom kommunal hälso- och sjukvård. Det blev tydligt under pandemin, exempelvis. Då var alla partier överens om att vi var tvungna att ta krafttag mot det vi såg i verkligheten.

Jag vill ändå ställa en fråga till ledamoten: Hur menar ledamoten att fler huvudmän och en parallellorganisation i kommunerna ska lösa bristen på läkare och, för den delen, sjuksköterskor? Det är inte i första hand ett organisationsproblem vi har i dag, hävdar jag. Vi har ett kompetensförsörjningsproblem.

Det jag är speciellt orolig för, fru talman, är de mindre kommunerna i glesbygd ute i vårt avlånga land som i dag inte har någon som helst bemanning i sin ordinarie primärvård utan som många gånger försörjs av hyrläkarsystem eller så kallade stafettläkare. Det är inte bra, vare sig ur ekonomiskt perspektiv eller för kvaliteten för invånarna.

Min fråga till ledamoten Noria Manouchi är rak och enkel: Hur löser vi problemet med kompetensbristen när det gäller läkare?

Anf. 128 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Dahlqvist, för din fråga!

Syftet med reformen är inte att med ett förslag lösa kompetensbristen i svensk sjukvård. Det är det ärliga svaret, och det har faktiskt aldrig varit ambitionen med den här reformen. Reformens ambition är att säkerställa att kommuner som i dag saknar en tillräckligt god läkarmedverkan ska kunna agera för att se till att de äldre får tillgång till en läkare. Det tycker vi är rätt och rättvist.

Att Socialdemokraterna tycker att detta är fel och att kommuner inte borde ha verktyg för att se till att deras äldre, deras patienter, deras multisjuka och sköra äldre faktiskt får lov att träffa en läkare – ja, det får stå för Socialdemokraterna.

Angående kompetensbristen har den här regeringen gjort mycket: över 1 miljard i

kompetensstärkande insatser, utökning av utbildningsplatser och satsning på primärvård och sjukvård. Om sanningen ska fram är det inte bara den här regeringen som har satsat enorma summor på primärvården; även tidigare regeringar har gjort det. Resultatet har däremot inte varit att särskilt många fler läkare anställts.

Kanske skulle de 10 procent som är utbildade läkare i dag men som inte jobbar som läkare finna att just den här typen av arbetsplats är attraktiv. Man ska inte underskatta arbetsplatsernas och arbetsgivarnas ansvar för att göra sig själv attraktiva. Kanske finns det några kommuner där ute som skulle kunna locka den där läkaren som har utbildning men som inte har funnit sig till rätta inom svensk sjukvård?

Anf. 129 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten, för ditt svar!

Som jag sa är vi helt överens om grundproblemet, och vi är också överens om en del i propositionen. Det är klart att vi måste stärka den medicinska kvaliteten för våra äldres skull.

Det som vi socialdemokrater inte förstår är hur den här lagtexten som innebär att kommuner får anställa egna läkare ska lösa problemet. Kommunerna får ytterligare ett verktyg. Men det förstärker inte helheten, för helheten ser ut på ett helt annat vis. Verkligheten ser ut så att det kanske blir de stora kommunerna – vad vet jag – som har pengar och möjligheter att attrahera och anställa läkare, för läkarna vill ofta ha kollegor.

Jag tänker dock på kommuner som kanske har 5 000 eller 10 000 invånare och som inte har pengar eller ens någon bemanning på regionens vårdcentral. Hur ska det här lösa deras problem? Det är detta vår olika syn på ärendet handlar om. Det handlar inte om vilken kompetens som behövs, utan det är vi helt överens om.

Sedan kan vi också diskutera att resurser behövs. Resurser är såklart inte det enda problemet, men det går att styra. Jag kan ta ett bra exempel från Region Värmland, som styrs av oss socialdemokrater tillsammans med övriga av riksdagens oppositionspartier. Där har man erbjudit 50 000 kronor mer i månaden på vissa vårdcentraler ute i länet som har svårt med bemanningen. Och hör och häpna – intresset har blivit jättestort! Nu är man i början av processen, så vi vet inte hur detta kommer att falla ut när det är klart. Men det visar ändå att det är pengar som styr. Egentligen har inte Region Värmland råd med den här reformen.

Det är detta min fråga handlar om. Hur löser man bemanningen för de äldres skull?

Anf. 130 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Om sanningen ska fram: Om alla regioner alltid levererade den läkarmedverkan som kommunerna behöver hade den här propositionen och det här verktyget inte behövts. När kommuner runt om i landet beskriver brister i tillgången till läkare måste vi dock agera.

Detta är inte en reform för att fixa ett system som redan fungerar utan en reform för att se till att kommunerna får ytterligare ett verktyg när det inte fungerar. Det är en reform för att de äldre patienter som drabbas av att systemet inte fungerar tillräckligt bra ska få ytterligare en möjlighet.

Kanske är det just den lilla kommunen som prioriterar sin kärnuppgift som kommer att hitta en läkare bland de 10 procent av läkarna som inte jobbar inom sjukvården – de läkare som inte vill söka sig till det massiva sjukhuset i Stockholm eller till de stora vårdcentralerna i storstadsområdena utan vill jobba nära patienterna, på ett äldreboende eller i kommunen, med sjuksköterskor och annan personal som kollegor.

Vi utesluter inte detta, och det borde Socialdemokraterna inte heller göra. Socialdemokraterna borde lita på kommunerna i deras avvägning av hur de ska använda sig av den här reformen. Socialdemokraterna borde stå bakom att kommunerna får fler möjligheter att själva se till att äldre får den vård de faktiskt har rätt till i tid.

Om ledamoten är intresserad av hur man effektiviserar ett system så att man blir av med hyrpersonal och i stället anställer ordinarie, fast personal kan man kika på moderatledda Skåne, som har lyckats väldigt väl med detta under mandatperioden.

Anf. 131 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Noria Manouchi för anförandet.

Jag instämmer när det gäller grunderna för reformen. Vi behöver stärka den medicinska kompetensen i den kommunala hälso- och sjukvården, framför allt för de patienter som bor på våra äldreboenden eller befinner sig i sina hem med stöd av hemtjänst. Det handlar ofta om sköra patienter eller patienter med komplexa vårdbehov.

Ledamoten anför, fru talman, att bakgrunden till reformen är att två huvudmän inte har lyckats samordna sina ansvar och att vi därför behöver genomföra detta. Då blir den ena delen av regeringens förslag logisk och den andra delen ologisk.

Den del som handlar om att skriva in krav på avtal och uppdra åt ansvarig myndighet att formulera hur dessa avtal mellan region och kommun ska se ut för att se till att den regionala läkarmedverkan fungerar är logisk. Den andra delen, att samtidigt öppna upp för kommunala läkare, är däremot inte logisk.

Ledamoten säger att det inte handlar om att kommunerna ska ta över regionernas ansvar, men det är ju precis det man öppnar upp för. Inte heller handlar det om, säger ledamoten, att skapa dubbla strukturer eller parallella spår, men det är ju precis det man gör. Det är svårt att riktigt förstå hur regeringen och Moderaterna har tänkt när man faktiskt öppnar upp för parallella spår och för att kommunerna ska börja ta över det regionala ansvaret.

Fru talman! Min fråga till ledamoten är: På vilket sätt blir det bättre för patienterna med dubbla

organisationer, den kommunala hälso- och sjukvården kontra den regionala?

Anf. 132 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! Ledamoten beskriver en splittring som jag inte alls upplever i det här förslaget, tvärtom. Det är vår absoluta ambition att detta ska förbättra för de äldre patienter som i dag inte får tillgång till läkare trots att de har rätt till det, kanske för att samarbetet mellan kommun och region inte fungerar eller vad nu skälet kan vara till att läkaren inte svarar på sjuksköterskornas samtal, vilket det berättas om i vissa kommuner.

Att en kommun får möjlighet att se till att det finns en läkare som kan träffa patienten, som känner igen patienten och som kan se till att patienten får den vård den behöver i tid är absolut grundläggande, skulle jag vilja säga. Vår uppgift är att se till att patienter får vård på ett värdigt sätt.

Jag förstår egentligen inte hur man kan motsätta sig att kommunerna får ett verktyg för att komma till rätta med den problematik som de i dag beskriver. Vi har läkare som är utbildade men som i dag inte arbetar som läkare. Detta kan vara en möjlighet för dem att komma tillbaka till vårdyrket. Vi har rutinerade sjuksköterskor som jobbar på äldreboenden, exempelvis, och beskriver en enorm arbetsbelastning och dålig kontakt med läkare.

Att kommunen får en möjlighet att i ett sådant läge anställa en läkare skulle inte bara förbättra för den personal som redan arbetar där utan framför allt förbättra för de patienter som är beroende av den vård som läkaren kan ge.

Detta är ingen tvingande reform för kommunerna. Däremot är det ytterligare ett verktyg för dem för att komma till rätta med sina medborgares problem, och det tycker vi är positivt.

Anf. 133 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Jag noterar att ledamoten inte upplever att hon förstår problematiken med förslaget. Då skulle jag rekommendera att hon läser alla de remissvar på propositionen som kommit in, där instans efter instans sågar förslaget. Sveriges Kommuner och Regioner är bara en av väldigt många instanser som sågar det långs med fotknölna.

Anledningen till att de gör det är att de ser ett problem i att man bygger upp dubbla strukturer. Det blir svårt för läkare som ska arbeta kliniskt i den kommunala sjukvården att förhålla sig till ett journalsystem de inte har tillgång till, att förhålla sig till remisskrivande, något man inte brukar ägna sig åt i den kommunala vården, och att förhålla sig till provtagning när det inte finns laboratoriemiljöer i den kommunala hälso- och sjukvården.

Allt detta ligger ju på regionerna. Ska alla de här sakerna också byggas upp i ett parallellt spår tillsammans med de kliniskt verksamma läkarna? Det har inte regeringen svarat på i sin proposition. Man konstaterar

bara att det nog inte blir något problem. Dock har alla remissinstanser lyft just detta som blivande problem.

En sak man också lyfter är kompetensförsörjningen. Redan i dag är det svårt att kompetensförsörja i primärvården. Vi har brist på läkare som är allmänspecialister, och andelen patienter i Sverige som upplever att de har en fast läkarkontakt ligger på 31 procent.

Nu säger ledamoten att dessa patienter i fortsättningen ska ha en fast läkarkontakt, men den kontinuitet som läkarna ska stå för ska komma från den kommunalt anställda kliniska läkaren. Detta blir ett mitchmasch. Det kommer inte att bli bra för patienterna, det kommer inte att bli bra för kompetensförsörjningen och det kommer definitivt inte att bli effektivt – något som Moderaterna i andra sammanhang efterfrågar, fru talman.

Anf. 134 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Fru talman! För Moderaterna är det extremt viktigt att vi kommer till rätta med att äldre inte får vård i tid. Om inte kommunpolitikerna är intresserade av att anställa läkare behöver de inte göra det. Det är en valmöjlighet de har. Detta är ett verktyg som regeringen ser till att kommunerna har och kan använda sig av om man upplever att det finns ett behov och om man har en politisk vilja att se till att äldre får vård i tid i ens kommun.

Man behöver inte använda verktyget om man anser att det bara kommer att ställa till med problem att äldre får vård i tid. Men om man väljer bort att anställa läkare när den möjligheten finns och behovet är uppenbart tror jag att man får stå till svars för det inför valjarna på valdagen.

Vi vet att 10 procent av dem som är utbildade till läkare inte arbetar som läkare i dag i Sverige. Kanske är det just en annan typ av arbetsplats som skulle locka dem tillbaka till yrket. Detta skulle vara en fantastisk bieffekt av reformen, som jag tror att ledamoten från Centerpartiet helt bortser från.

För Moderaterna handlar detta om att kommunerna ska få fler möjligheter att tillgodose att varje äldre person i behov av vård också kan få det i tid och av en läkare. Att Centerpartiet är motståndare till detta tycker vi är tråkigt.

Anf. 135 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Många kommer ihåg pandemin. Den var ett slag i ansiktet på många äldre och sköra. Lärde vi oss något av pandemin? Har den SD-beroende regeringen stärkt kommunernas äldreomsorg? Eller är det så att när den ekonomiska krisen kom svarade inte statsbidragen mot behoven? Det kan man fundera över.

Under pandemin var det ständigt Moderaterna, KD och SD som tydligt sa att allt var regeringens fel. Numera är det kommunernas och regionernas fel – ibland. Det är snabba puckar.

Allt fler blir äldre, och det måste vi möta på olika sätt. Inom äldreboenden och äldreomsorgen måste det finnas utbildade undersköterskor. Det är oerhört

viktigt att ha det kravet. Sjuksköterskorna behövs för att leda omvårdnadsarbetet och handleda undersköterskor och vårdbiträden i den komplexa vård som äldreomsorgen innebär. Det behövs också specialistkunskaper inom omvårdnad och medicin för att leda det förebyggande arbetet och undvika onödigt lidande. Men det behövs också fler geriatriska mottagningar. Där finns en brist i dag.

Det är alltid bra att lyssna på, eller snarare läsa, remissinstanserna. I propositionen framgår det att det finns ett nästan samfällt nej till regeringens förslag. Flera remissinstanser för fram att förslaget kan bidra till att förvärra befintliga problem med att rekrytera läkare eftersom kommuner och regioner kommer att konkurrera om samma personer.

Svenska Läkaresällskapet och Läkarförbundet skriver om fragmenterad vård att den riskerar att leda till två parallella vårdkedjor, vilket försvårar helhetssynen på patienten. Vidare skriver man om kompetensförsörjning att den befaras dränera vårdcentralerna på specialister i allmänmedicin. Dessutom skriver man om patientsäkerhet att den riskerar att leda till otydliga ansvarsgränsdragningar mellan kommun, region och hälso- och sjukvård.

Svenska Läkaresällskapet skriver att det bör läggas betydligt mer resurser på primärvården för att man där ska kunna fokusera på att de äldre och sköra ska komma först i ledet för att få en läkare. Förslaget riskerar också att få negativa konsekvenser för läkarnas fortbildning och forskning, kompetensutveckling och utbyte av kunskap kollegor emellan. Det handlar om att det kan bli en ensam läkare.

Läkarförbundet har skrivit att det finns frågetecken i lagförslaget om tillgången till exempelvis laboratorium, provtagning, lokaler och teknisk utrustning som är nödvändiga för läkaryrket.

Förbundet drar också paralleller till skolhälsovården, där det finns stora problem. Det är ett område där kommuner redan i dag kan anställa läkare, och det råder omfattande och strukturella svårigheter med kompetensförsörjning av skolläkare och kunskapen och förmågan hos landets skolhuvudmän när man ska säkerställa bristerna.

Det är som sagt alltid bra att lyssna på remissvaren.

Om kommunerna ska anställa fler läkare för att arbeta med det som regionerna är ansvariga för blir det två huvudmän. Det är inget snack om det. Och det riskerar att försvaga hela samhällets förmåga att arbeta med gruppen.

I likhet med majoriteten av remissinstanserna som avstyrker förslaget anser vi att regeringens förslag skulle skapa parallella vårdstrukturer och otydlig ansvarsfördelning. Det riskerar också att leda till ojämlik vård eftersom ekonomiskt stabila kommuner får möjlighet att anlita läkare medan kommuner med lite sämre ekonomi inte har det.

Fru talman! I likhet med Svenska Läkaresällskapet och Läkarförbundet anser vi att det i stället behövs en förstärkning av primärvården och tillräckligt många specialister i allmänmedicin som kan vara fasta

läkarkontakter. Det är även viktigt att vårdpersonalen som jobbar med äldre har en kompetens och erfarenhet av äldres behov av vård samt att det behövs fler geriatriska mottagningar.

Äldreomsorgen är komplex. Jag tänker på dem som jobbar närmast de äldre. Det är oftast undersköterskor. Det här handlar om helheten, om alla lagar som Tidöpartierna har stiftat och hur lagarna kommer att slå mot alla de svenskar med utländsk bakgrund som i detta nu jobbar inom äldreomsorgen. Enligt SKR är det 33 000 undersköterskor och vårdarbetare som arbetar i kommuner och regioner som har kommit till Sverige det senaste decenniet. Då frågar man sig hur utbildningsnivån är för dessa personer. Det vanligaste är att utrikes födda som arbetar inom äldreomsorgen har en akademisk bakgrund, jämfört med inrikes födda. Hela 39 procent av de utrikes födda har högskoleutbildning, vilket delvis beror på att utländska examina ibland kan vara svåra att validera i Sverige.

Det är inte signalpolitiken som kommer att få vården i Sveriges äldreomsorg att bli bättre, utan det är resurser och kompetenshöjning. Vidare måste arbetsmiljön i äldreomsorgen vara sådan att de anställda trivs och stannar kvar.

Jag tänker på min pappa ibland. Han behövde inte jättemycket hjälp, men ändå lite hjälp med att handla, tvätta och städa. Han tittade på fotboll med killen från Kongo som var undersköterska. Min pappa fick träffa hela världen, och han tyckte att samtalen var intressanta. Men han hade alltid en relevant fråga till dem som kom hem till honom: "Är du utbildad undersköterska?" Han hade en liten miniundersökning på gång som vi tittade på, vilken var intressant.

Så måste det vara. Närmast de äldre och de sköra måste det finnas utbildad personal med hög kompetens inom sitt område.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 136 DAN HOVSKÄR (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall förslaget i utskottets betänkande.

I dag debatterar vi ju socialutskottets betänkande om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård. Det kan vid första anblicken framstå som att det är fråga om en teknisk förändring i hälso- och sjukvårdslagen, men i själva verket handlar det om något betydligt större, nämligen om trygghet, om värdighet och om att ge några av våra allra mest sköra medborgare en vård som fungerar när den behövs som allra mest.

För oss kristdemokrater är utgångspunkten enkel. Vården ska utgå från människan, inte från organisatoriska gränser. I dag ansvarar kommunerna för stora delar av vården för äldre och multisjuka personer, inte minst inom särskilda boenden och inom hemsjukvården. Men trots detta saknar kommunerna möjlighet att själva anställa läkare för patientnära arbete. De är beroende av regionens läkarinsatser. I många fall fungerar detta väl, men vi vet också att det alltför ofta finns brister.

Vi möter berättelser från äldre som träffar en ny läkare varje gång de behöver hjälp. Vi ser hur personal i äldreomsorgen tvingas vänta på medicinska bedömningar. Vi ser hur anhöriga får ta ett orimligt stort ansvar för samordningen av kontakter mellan olika vårdgivare. Vi ser konsekvenserna i form av bristande kontinuitet, otrygghet, försenade insatser och onödiga sjukhusinläggningar. Det är inte värdigt.

Den äldre kvinnan som bor på ett särskilt boende i Falköping bryr sig inte om vilken huvudman som ansvarar för olika delar av vården. Hon vill veta att det finns en läkare som känner henne, som ser hennes behov och som finns tillgänglig när hennes hälsa försämras. Den anhörige sonen i Skövde som försöker få vardagen att fungera bryr sig inte om organisatoriska gränsdragningar. Han vill veta att hans mamma får rätt vård i rätt tid.

Det är precis detta som regeringens förslag handlar om. Vi vill ge kommunerna möjlighet att anlita läkare för patientnära arbete inom den kommunala hälso- och sjukvården. Det innebär inte att kommunerna tar över regionernas ansvar för läkarvården. Ansvarsfördelningen ligger fast. Däremot innebär det att kommunerna får bättre möjlighet att säkerställa medicinsk kompetens nära patienterna. Det är en viktig skillnad.

Målet är inte fler organisationer – målet är bättre vård. Målet är inte fler stuprör – målet är att minska dem. Målet är inte att skapa konflikter mellan huvudmän – målet är att skapa bättre förutsättningar för samarbete. Därför innehåller reformen också tydligare krav på samverkan och avtal mellan kommuner och regioner.

Fru talman! Sverige står inför stora demografiska förändringar. Vi lever längre än tidigare generationer, och det är i grunden något fantastiskt. Men det innebär också att fler människor lever med flera samtidiga sjukdomar och omfattande vårdbehov.

Den kommunala hälso- och sjukvården utför redan i dag avancerade vårdinsatser som för bara några årtionden sedan hade utförts på sjukhus, och utvecklingen kommer att fortsätta. Då kan vi inte ha ett regelverk som utgår från gårdagens verklighet. Vi måste anpassa vården efter morgondagens behov.

Att ge kommunerna möjlighet att anlita läkare är därför inte ett radikalt steg. Det är ett logiskt steg, och det är ett steg som svarar mot den verklighet som patienter, anhöriga och vårdpersonal möter varje dag.

Fru talman! Jag vet att det finns farhågor. Vissa menar att reformen riskerar att skapa otrygghet eller ökade skillnader mellan olika delar av landet. Jag har respekt för dessa synpunkter, men alternativet är att låta dagens problem bestå. Alternativet är att acceptera att äldre människor även fortsättningsvis riskerar att möta en fragmentiserad vård med bristande kontinuitet. Alternativet är att blunda för de utmaningar som redan finns.

Det är inte ett alternativ som Kristdemokraterna kan ställa sig bakom. Vi vill i stället ge vården bättre förutsättningar att möta patienternas behov. Vi vill ge kommunerna fler verktyg för att skapa trygghet. Vi vill

ge vårdpersonalen bättre möjligheter att arbeta nära patienterna. Och vi vill ge anhöriga större trygghet i att deras närstående får den vård de behöver.

Fru talman! Kristdemokratisk politik utgår från människovärdet. Varje människa har ett okränkbart värde, oavsett ålder, sjukdom eller funktionsförmåga. Det gäller också den äldre person som blivit beroende av vård och omsorg. När samhället tar ansvar för de mest sårbara visar vi vilka vi är som nation.

Vården måste därför präglas av kontinuitet, närhet och trygghet. Vi måste våga förändra system som inte fullt ut möter människors behov. Denna reform viktig för att den äldre kvinna som bor på ett särskilt boende i Falköping ska få en tryggare vård.

Att ge kommunerna möjlighet att anlita läkare är inte bara en organisatorisk förändring. Det är ett steg mot en mer sammanhållen vård, mot större trygghet för patienter och anhöriga och mot ökad kvalitet i äldreomsorgen. Framför allt är det ett steg mot en vård som i högre grad utgår från människan.

Anf. 137 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Dan Hovskär, för anförandet!

Ledamoten säger att vården ska utgå ifrån människan och inte ifrån organisatoriska gränser. Likväl är Kristdemokraterna det parti som mest driver på för att förändra de organisatoriska gränserna i svensk hälso- och sjukvård genom att kasta in hela sjukvården i ett gigantiskt omorganisationskaos med en generaldirektör som styr allting från Stockholm.

Man gör dock undantag, fru talman, för den kommunala hälso- och sjukvården. Där ska vi plötsligt börja anställa läkare i klinisk verksamhet. Eller ska de kanske också vara anställda av staten i slutändan? Det får ledamoten gärna svara på.

Ledamoten pratar om den äldre kvinnan i Falköping som inte bryr sig om vem som är huvudman och varifrån läkaren kommer. Han talar också om vikten av kontinuitet. Men syftet med hela det system vi bygger upp med primärvården och nära vård är att man ska ha kontinuitet via sin vårdcentral och sin fasta läkar-kontakt.

Har Kristdemokraterna möjligen övergett idén om fast läkarkontakt för dem som är äldre och vill ersätta den med en kommunal läkare i stället? Det är i så fall viktigt att klargöra det för väljarna.

En av de stora kritikpunkterna mot den här reformen är risken för ojämlikhet. Det är klart att Falköping med ungefär 33 000 invånare kanske kommer att ha möjlighet att anställa en kommunalt kliniskt verksam läkare. Men hur blir det med jämlikheten i kommuner som Färgelanda, Karlsborg och Töreboda? Kommer de också att kunna anställa kommunala läkare?

Anf. 138 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Christofer Bergenblock!

Kristdemokraterna har hela tiden patienten i fokus. Det är därför vi vill organisera om vården och reformera sjukvården. Vi har ett regionsystem från 1862, och dessa regioner har olika former och gränser. Vi tror inte att det gagnar patienterna, och därför vill vi ha ett förstärkt och ta bort gränser.

Frågan om kommunala läkare är också ett steg i detta. Vi vill ta bort gränser för att fokusera på den enskilda patienten i stället.

Vi ger nu kommuner möjlighet att anställa läkare, om man så önskar. Det är upp till var och en hur man organiserar det. Det här är inte ett tvång. Om man i Falköping eller i Karlsborg vill satsa kommunala pengar på att förstärka vården när man ser brister tycker vi att det är bra. Det sker ju för den enskilde äldres bästa, och det är vad vi utgår ifrån som politiker.

Vi kristdemokrater vill både stärka primärvården och förbättra den kommunala vården. Den mer avancerade vården ges nu i hemmet och på de särskilda boendena, och när vården flyttar närmare patienten måste också de medicinska kompetenserna göra det. Vi ser därför detta som ett steg i helt rätt riktning.

Anf. 139 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Ledamoten säger att Kristdemokraterna har patienten i fokus, men ärligt talat vet jag inget annat parti som har organisationen så mycket i fokus som Kristdemokraterna. Man vill ju förstärka hela den svenska sjukvården.

Ledamoten säger att man vill ta bort gränser. Det man har sagt att man vill ta bort är regionerna, men man vill fortfarande ha kvar en statlig hälso- och sjukvård och vad jag förstår nu också en kommunal hälso- och sjukvård. Eller vill man kanske ta bort den gränsen också och avskaffa den kommunala hälso- och sjukvården? Det är ett besked som det är viktigt att lämna till väljarna, om det är på det viset. Eller så är man inte så konsekvent i sin beskrivning av den svenska hälso- och sjukvården.

Men, fru talman, åter till frågan om jämlikheten över landet. Ledamoten fortsätter att prata om Falköping med sina 33 000 invånare. Anledningen till att jag lyfter Färgelanda, Karlsborg och Töreboda är att alla de kommunerna i Västra Götaland har färre än 10 000 invånare. Vi kan plocka andra kommuner, som Doro-tea, till exempel, som har färre än 5 000 invånare. Hur stor är sannolikheten att de kommunerna ska ha möjlighet att anställa en kliniskt verksam läkare?

Eller är det så att Kristdemokraterna inte ser ojämlikheten som ett problem? Vissa kommuner klarar av att anställa eftersom de har förutsättningar och ekonomi att göra det, och andra gör det inte – då är de kommunerna inte lika viktiga. Själva poängen med våra regioner är ju att vi har ett samlat system för hälso- och sjukvården under en huvudman som tar det fulla läkaransvaret och det medicinska ansvaret för sina patienter, oberoende av om de bor på ett äldreboende eller någon annanstans.

Anf. 140 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Det är just därför vi behöver ta ett större grepp, tycker vi kristdemokrater. Det ska inte ha någon betydelse var man bor, om vi tar det stora greppet – förstatligande. I dag har det ju betydelse. Beroende på om du bor i Dorotea eller Karlsborg och på vilken region du tillhör får du vård på olika nivå. Det är därför vi vill förstatliga sjukvården. Vilket postnummer du har ska inte avgöra vad du får för vård. Vi vill att människor ska ges vård efter behov och inte beroende på var de bor eller på regionens förmåga.

Om vi tittar på de största ojämlikheterna, som du också var inne på, ser vi att de finns redan i dag. Äldre människors tillgång till läkare varierar kraftigt beroende på var de bor. Kommunerna samarbetar redan kring många verksamheter och kommer att kunna göra det även här.

Kommuner har olika förutsättningar, men det är inget argument för att neka alla kommuner att kunna förbättra sin vård. Det är detta vi kristdemokrater jobbar för: att förbättra vården och förbättra möjligheterna, inte att sätta upp fler gränser.

Anf. 141 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till Dan Hovskär. Jag blir lite lätt förvirrad, måste jag säga.

Min första fråga är varför ni aldrig lyssnar på remissinstanser och läser vad de tycker och tänker. Det handlar ju om ett manifest nej till den här reformen. Det tycker jag är intressant.

Från remissinstanserna har man lyft ganska viktiga frågor. Man har lyft ojämlikheten över landet, kanske beroende på hur stor kommunen är. Man har lyft att reformen riskerar att leda till två parallella vårdkedjor. Hur ska kompetensförsörjningen när det gäller läkare riggas i kommunerna? Vem ska ta hand om det? Kommer patientsäkerheten att bli maximal?

Jag undrar också lite när det specifikt gäller fortbildningen. Om du går in som läkare i en lite mindre kommun har du kanske inte väldigt många kompisar. Hur ska du få tag på kollegor att diskutera vårdfrågor med? Och vad händer med kompetensen?

Jag tänker också att det är dyrköpt information man får när man tittar på hur skolhälsovården har fungerat i kommunerna. Det är inte så lyckosamt när det gäller vare sig kompetenshöjningen eller hur man kan få tag på skolläkare. På vilket sätt skulle det vara betydligt lättare att få tag på läkare i det här systemet? Ni säger att 10 procent inte jobbar som läkare. Är det de som ska komma springande? Varför ska de komma springande, till färre kollegor och ett ganska diffust ansvarsområde? Varför har ni inte i stället sett till att det blir fler geriatriska mottagningar, exempelvis?

Det är några av mina modesta frågor till Dan Hovskär.

Anf. 142 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten, för frågorna! Det var ju ganska många och ganska stora frågor, så jag ska se hur många jag kan beta av.

Till att börja med finns det en del remissinstanser som är kritiska. Det finns också många som ser behovet av en förändring. Politik handlar ytterst om att väga olika intressen mot varandra. Kristdemokraterna och regeringen har landat i att patientens behov av kontinuitet, tillgänglighet och medicinsk närvaro väger tyngre än rädslan för att göra förändringar.

Vidare pratar du om hur vi ska rekrytera läkare. Brist på personal är ett stort problem inom hela vården, men lösningen är aldrig att förbjuda kommuner att rekrytera. Om vi skulle följa den logiken skulle vi inte kunna få till stånd någon utveckling eller verksamhet alls om vi inte vågade ta lite nya steg. När vården flyttar närmare patienten måste också den medicinska kompetensen kunna göra det. Kommunerna måste få möjlighet att använda de verktyg som behövs för att möta framtidens vårdbehov, tycker vi.

Du ställde också en fråga om rekrytering av läkare. Läkare har ju olika arbetsuppgifter, och det är i dag ungefär 10 procent som inte jobbar som läkare inom vården. Detta skulle kunna ge nya möjligheter att få tillbaka några av dem. Jag anser alltså att detta skulle kunna vara ett sätt, som inte i sig löser rekryteringen men som skulle kunna vara en del i att ändå få tillbaka några.

Anf. 143 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Då dök det omedelbart upp en ny fråga: Hur ska detta utvärderas?

En fråga som blir väldigt intressant, tycker jag, är att du som läkare måste ha förutsättningar att ta prover, exempelvis. Du måste ha tillgång till labb, lokaler och teknisk utrustning som är nödvändig för en läkare. Det är inte bara att springa runt med ett stetoskop och hoppas på det bästa, utan det behövs lite mer.

Då undrar jag hur detta ska gå till i kommuner med 20 000 invånare? Kommer det att bli andra avtal? Kommer man i kommunerna att ha förutsättningar att rigga för det man ska göra? Det kanske handlar om att bygga ett eget litet labb – vad vet jag. Och kommer staten – nästa regering, där jag hoppas att ni inte sitter – i så fall att behöva betala till dessa laboratorier och så vidare? Eller hur är det tänkt?

Oerhört många har varit negativa till den här reformen, och det handlar inte bara om rädsla utan om krass kunskap om hur det fungerar. Jag tycker att det hade varit betydligt bättre om ni i stället hade kommit med en reform för fler geriatriska mottagningar – det är underskott på sådana i Sverige – eller om ni hade kommit med ett förslag som jag tror att vi alla här hade hängt på: att man skulle gå efter behov när det gäller de nära läkarna så att äldre, sköra och personer med större behov skulle ha tillgång till läkare i första hand. Nu är det ungefär 30 procent som har en egen husläkare. Det tycker jag hade varit en bra reform.

Men jag undrar fortfarande hur det är tänkt när det gäller de här lite svårare frågorna? Och har ni funderat lite på varför just skolläkarna inte har funkat och varför det är så svårt för dem i kommunerna, när det inte finns

någon kompetens att leda läkare? Hur ska det lösa sig i den här materien?

Anf. 144 DAN HOVSKÄR (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna!

Regionernas ansvar för läkarmedverkan kommer att ligga fast. Det framgår tydligt att vi kommer att ge kommunerna verktyg för att säkerställa den medicinska kompetensen där dagens system inte räcker till. Det handlar egentligen om den enkla frågan om vi ska skydda organisationsgränser eller om vi ska stärka vården för de äldre. Vi kristdemokrater väljer att försöka stärka patienten före systemet. Jag hör mycket om organisationens strukturer från oppositionen, men jag hör mindre om den äldre kvinnan i Falköping som väntar på sin medicinska bedömning, som vi pratade om.

Vi kristdemokrater tycker att det är viktigt att vårdpolitiken börjar med patienten. Därför vill vi genomföra den här reformen. Målet är en bättre vård. Det ska inte vara nya stuprör utan färre stuprör. Vi vill skapa bättre förutsättningar för samarbete, och för detta jobbar vi kristdemokrater ihop med regeringen. Där kommer patienten i centrum.

Det är inte organisationens gränser som är det viktiga, utan det handlar om att ha rätt perspektiv. Det ger mer trygghet.

Vi tror att den här reformen kommer att hjälpa enskilda äldre att få närmare till sin läkare.

Anf. 145 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation 2, under punkt 2, om regeringens lagförslag i betänkandet.

Det råder ingen tvekan om att den medicinska kompetensen i den kommunala hälso- och sjukvården behöver stärkas. Ofta hör just de här patienterna till de mest sköra och har de mest komplexa vårdbehoven. En hög medicinsk kvalitet och kontinuitet är helt avgörande.

Att ansvarsfördelningen inte fungerar tillräckligt bra i dag framgick inte minst av Coronakommissionens slutbetänkande. Men frågan är förstås vilken slutsats man drar av det.

Från Centerpartiets sida har vi bland annat drivit på för följande tre saker sedan kommissionen kom med sitt betänkande:

Det första är att vi måste ha tillgång till en mer avancerad vård både i privata hem och på särskilda boenden. Det kan exempelvis handla om tillgång till syrgas eller möjlighet att sätta intravenöst dropp.

Det andra är att kompetensen inom äldreomsorgen måste höjas. Därför har vi ställt krav på att all personal inom äldreomsorgen som jobbar i omsorgsnära verksamhet har undersköterskeutbildning.

Det tredje är att det måste ställas krav på tydliga avtal om ansvarsfördelning mellan regioner och kommuner.

Den sista punkten, fru talman, tillgodoses i regeringens proposition om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård. Regeringen, eller den

myndighet som regeringen bemyndigar, kommer att få rätt att meddela föreskrifter om utformningen av avtal om läkarmedverkan. Genom tydligare och mer enhetliga avtal kan vi säkerställa att regionerna lever upp till sitt ansvar att tillhandahålla den läkarresurs som kommunerna behöver utan att skapa splittrade organisationer eller dubbla spår. Det är bra.

Det som är mindre bra i regeringens proposition är att man nu öppnar upp för kommunal anställning av läkare för patientnära kliniskt arbete. Det är helt fel väg att gå. Förslaget riskerar att skapa dubbla och ineffektiva strukturer, urholka regionernas ansvar och i slutändan leda till en mer ojämlig vård i landet.

Propositionen har också mottagit stark och omfattande kritik från en majoritet av remissinstanserna, däribland Sveriges Kommuner och Regioner, ett stort antal regioner, flera kommuner och många företrädare för vårdprofessionen. Centerpartiet delar i hög grad den oro som de här aktörerna för fram.

Ett av de mest grundläggande problemen med förslaget är risken för en oklar ansvarsfördelning. Om både kommuner och regioner har läkare som arbetar patientnära uppstår en risk för att ansvaret för patienten fragmentiseras och splittras upp. I stället för att skapa en sammanhållen vårdkedja riskerar vi att bygga upp parallella system som försvårar samverkan.

Regionernas grundläggande ansvar för läkarmedverkan kvarstår, men förslaget skapar en otydlighet, och i värsta fall kan det också äventyra patientsäkerheten. Det handlar inte minst om utmaningar med sammanhållen journalföring, remisshantering och provtagning. En uppdelad läkarorganisation försvårar det sammanhållna teamarbetet runt patienten och riskerar att leda till en fragmenterad och mindre trygg vård för den enskilde.

Förslaget, fru talman, väcker också frågor om kompetensförsörjningen. Sverige lider redan i dag av en allvarlig brist på läkare, särskilt specialister i allmänmedicin. Att införa ytterligare en arbetsgivare som konkurrerar om samma begränsade personalresurs är inte lösningen.

Rekryteringsproblemen är särskilt stora i landsbygds- och glesbygdskommuner. Större och ekonomiskt starka kommuner kan få en fördel, medan mindre kommuner med sämre förutsättningar hamnar på efterkälken ännu en gång. Resultatet blir en mer ojämlig vård, där tillgången till läkare styrs av kommunens storlek och ekonomi snarare än av patientens behov.

Jag noterar dock, fru talman, att Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna inte lyssnar på remissinstansernas kritik. De tar inte frågan om ojämlikheten på allvar. De ser inte att kompetensförsörjningen kommer bli ännu svårare att klara av. De tar inte frågan om parallella system på allvar. De delarna i förslaget är inte bra.

Däremot ser vi i Centerpartiet inget hinder för att kommuner, precis som i dag, anställer läkare för strategiska roller och stabsfunktioner, till exempel som medicinskt ansvarig läkare eller som läkarstrateg.

Dessa roller skapar inte dubbla kliniska strukturer utan kan tvärtom stärka kommunens beställarkompetens och förmåga att i samverkan med regionen utveckla vården. Fokus bör fortsatt ligga på att stärka samverkan och tydliggöra ansvaret inom ramen för dagens huvudmannaskap.

Fru talman! Sammanfattningsvis kan jag konstatera att den kommunala hälso- och sjukvården behöver ett ökat stöd av läkare men att Tidöpartiernas lösning är helt fel väg att gå. Den svenska vården på särskilda boenden och i enskildas hem kommer inte att bli bättre för att vi låter kommunerna anställa läkare till klinisk verksamhet. Tvärtom kommer det att skapa nya problem – med parallella ansvar, svårigheter med journalföring, svårigheter med remisshantering och svårigheter med provtagning, för att inte tala om att kommuner och regioner nu ska börja konkurrera även om läkarna. Dessutom kommer det att leda till en mer ojämlig vård, där storstadsregionerna bygger verksamheter med kommunala läkare, medan landsbygds- och glesbygdskommunerna står utan.

I stället får läkare gärna jobba i stabsfunktioner, och det ska självklart ställas krav på regionernas läkemedelsmedverkan. Det är bra för våra äldre om vi nyttjar de resurser vi har på bästa möjliga sätt, så att de kommer så många som möjligt till del.

Anf. 146 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Sedan 1992 har kommunerna fått ökat ansvar för sjukvårdsinsatser inom äldreomsorgen och inom hemsjukvården, även om ansvaret fortsatt är delat mellan kommunerna och regionerna. I praktiken innebär det att kommunerna numera har ett långtgående ansvar inom äldreomsorgen och hemsjukvården för personer med komplexa sjukdomstillstånd, samtidigt som det fortsatt är regionerna som står för de insatser som kräver läkarkompetens.

För att lösa detta delade ansvar har man samverkansavtal. I de fall då det fungerar bra finns det en läkare på en vårdcentral med geriatrisk kompetens som är kopplad till ett äldreboende. Denna har ansvar för att följa upp patienterna löpande och att även finnas tillgänglig under jourtid. Tyvärr fungerar detta inte tillräckligt bra ute i verkligheten. Avtalen är inte tillräckligt bra, och kommunerna är generellt svaga som förhandlingsparter i förhållande till regionerna.

I och med detta förslag stärker vi kommunerna som avtalsparter så att fler fungerande avtal ska kunna tecknas och så att verkligheten ska stämma överens med ambitionen om god tillgång till läkarkompetens i regionens regi inom den kommunala äldreomsorgen. Det är viktigt och bra men inte tillräckligt.

Fru talman! I runda slängar utförs en fjärdedel av svensk sjukvård av kommunerna, men de får enligt lag inte anställa läkare för det patientnära arbetet. Är då detta ett problem? Ja, menar många.

Barbro Westerholm var en som tidigt lyfte detta problem och betonade att äldre ofta har komplexa sjukdomsbilder och därför behöver mer, inte mindre, tillgång till läkare och kvalificerad medicinsk kompetens.

Hon kopplade detta till synen på äldre – ett slags ålderism, helt enkelt. De med störst behov får inte samma kvalitet i vården som andra grupper.

Många äldre på särskilda boenden delar Barbros uppfattning. I Socialstyrelsens årliga enkätundersökning från 2025 mättes möjligheten att träffa läkare vid behov för den som bor på särskilt boende. Endast hälften av de tillfrågade uppgav att de tyckte att det var lätt eller ganska lätt att få träffa en läkare vid behov. Då talar vi om personer som ofta har stora vårdbehov – annars skulle de inte bo på ett särskilt boende.

Även Coronakommissionen lyfter upp frågan och pekar på att det är ett problem att äldreomsorgen är beroende av regionernas prioriteringar för medicinska bedömningar som bara en läkare kan göra. De pekar också på att läkare i princip inte kan delta i kommunens planeringsarbete på vårdområdet, inte ens i det krisledningsarbete som kommunen har att utföra exempelvis under en pandemi.

Coronakommissionen slår också fast att motsvarande uppdelning i ansvaret mellan olika huvudmän inte finns i våra grannländer samt att det är svårt för läkarna att inom regionen leda utvecklingen av medicinska rutiner och insatser på enskilda särskilda boenden. Det sistnämnda finns det också ett stort behov av inom äldreomsorgen, då äldre i dag har en betydligt mer komplex sjukdomsbild än vad man hade på 90-talet, när ädelreformen genomfördes och mycket av ansvaret flyttades till kommunerna.

Ytterligare myndigheter som under en längre tid lyft att kommuner bör få rätt att anställa läkare är Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen.

Fru talman! Vad får då bristande samverkansavtal eller förbudet att anställa läkare för konsekvenser i vardagen för dem som bor på boendena och för vårdpersonalen?

Utredningen som ligger till grund för förslaget beskriver detta väl – och jag citerar: Det förekommer att läkarinsatsen brister bland annat genom att uppgifter som bör utföras av en läkare antingen inte blir utförda eller utförs av personal som inte är läkare. Bristerna i läkarmedverkan förekommer löpande men upplevs särskilt problematiska utanför ordinarie arbetstid.

Utredningen skriver också att det inte är ovanligt att det saknas en jourläkarresurs som kan bistå den kommunala hälso- och sjukvården. När så är fallet blir regionens akutmottagning ofta det enda praktiska alternativet för patienter som behöver en läkarbedömning under jourtid.

Med andra ord: Den äldre får ingen läkarinsats. Den äldre får en insats av någon som inte är läkare trots att det är en läkarinsats som krävs, eller så behöver den äldre åka till akuten. Detta skapar inte bara stress och oro hos den som behöver läkarinsatsen. Utredningen pekar även på att det skapar merarbete och stress hos personalen inom äldreomsorgen. Plus att vi vet att det här skapar ett tryck på akutmottagningarna som hade kunnat undvikas.

Fru talman! Självklart hoppas jag och många med mig att samverkansavtalen ska vara nyckeln till att lösa

alla de problem som jag har lyft upp. De kommer säkert att vara det i många fall, men det är också hög tid att göra upp med det otidsenliga förbudet för kommuner att anställa läkare inom äldreomsorgen.

I nästa vecka skulle Barbro Westerholm ha fyllt 93 år. Hon brukade alltid säga att politik är ett maratonlopp. Hon finns tyvärr inte längre med oss, men hade hon varit här i dag hade hon kunnat addera ytterligare en sak på den långa lista över förbättringar för Sveriges årsrika som hon har medverkat till. Det är i hennes anda som vi som tog över stafettpinnen nu tar klivet över mållinjen i maratonloppet om läkare inom äldreomsorgen.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Det här är nog min sista debatt för socialutskottet och min sista debatt i kammaren över huvud taget. Därför vill jag passa på att tacka kollegorna i socialutskottet för bra samarbete och härliga debatter och kammarkansliet för allt gott arbete som kammarkansliet gör. Jag önskar er alla en riktigt glad sommar och trevlig ledighet när det väl är dags.

(Applåder)

Anf. 147 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag tänker att ledamoten måste vara väldigt tacksam för att få ytterligare fyra minuter i riksdagens rampljus innan talartiden är slut här.

Jag noterade att ledamoten sa att äldre behöver mer, inte mindre, tillgång till läkare. Där är vi naturligtvis helt överens. Läkarmedverkan i den kommunala hälso- och sjukvården är i dag på många ställen eftersatt, och den behöver förbättras. Det är därför det är så bra att vi nu ställer ytterligare krav på avtalen mellan kommuner och regioner. På det viset ser vi till att regionerna måste bistå med läarkompetens. De har för all del redan tidigare varit skyldiga att göra det, men nu kommer detta att struktureras och definieras på ett annat sätt. Den delen är bra.

Det som däremot är svårt att förstå är den andra delen, som handlar om att släppa fram möjligheten till kliniskt verksam kommunala läkare. Jag tänker på hela det batteri av kritik som har förts fram av ett flertal remissinstanser. Det handlar om att vi kommer att skapa parallella spår och att det blir svårigheter med journalföring, remisser och provtagning eftersom det inte är organiserat på det här viset i dag. Detta innebär svårigheter med kompetensförsörjningen och med fortbildningen. Framför allt riskerar vi att skapa ett ojämlikt system – det blir då ojämlikt mellan kommunerna i Sverige. Man kommer att få olika tillgång till läkarvård beroende på om man bor i en glesbygdskommun eller om man bor i en storstadskommun.

Då är min fråga, fru talman, hur Liberalerna ser på ojämlikheten.

Anf. 148 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Man kan alltid lita på att man får en replik från ledamoten Bergenblock – det uppskattas.

Ojämlikheten finns redan i dag, och detta är ett av de problem som vi försöker rätta till med hjälp av samverkansavtalen. Precis som jag sa i mitt anförande tror jag att det är en viktig pusselbit – att vi får till samverkansavtalen – när det gäller att få en bättre jämlikhet över hela Sverige. Men vi behöver också ta bort det här förbudet. Där detta inte fungerar måste det nämligen finnas en annan möjlighet för kommunerna att säkerställa vården på våra äldreboenden, nu när vi har lagt ett väldigt komplext uppdrag på dem.

Jag ser inte att dessa delar behöver vara motsatser till varandra. Jag ser det snarare så här: I de fall då en kommun väljer att anställa en läkare får man också ta med detta i samverkansavtalet. Det handlar om att hitta lösningar på de olika problem som du lyfter upp, till exempel med provtagning och remisser, så att man får det att fungera.

Jag ser möjligheter med båda lagförslagen. Jag ser också att vi inför en kommande pandemi – sådana kommer att komma igen – behöver ha en organisation som står rustad, där vi kan vara snabbfotade och där man inte behöver bryta mot regelverken. Man bryter nu mot regelverken om man anställer en läkare, vilken en del ville göra och nästan gjorde under pandemin. Detta behövs för att man ska kunna klara en kommande pandemi, till exempel.

Anf. 149 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag delar inte riktigt ledamotens analys, men jag släpper den delen.

Eftersom det är ledamotens kanske absolut sista debatt i kammaren – vi vet inte; det kan finnas fler möjligheter – vill jag passa på att tacka för det arbete som hon har gjort, kanske inte så mycket i sjukdomsfrågorna utan framför allt i funktionsrättsfrågorna där vi har haft väldigt mycket med varandra att göra inom ramen för Riksdagens funktionsrättsnätverk där vi har varit engagerade båda två. Ledamoten har uppvisat engagemang, intresse och stor passion för de här frågorna. Jag vet också att man hyser stor respekt för henne i funktionsrättsrörelsen; det är många som lyssnar på vad ledamoten säger.

Jag vet inte om talmannen noterade det, men eftersom ledamoten sa ”du” till mig i sin replik alldeles nyss tänker jag ändå avsluta med att säga: Tack så hemskt mycket för den här tiden och för det fina samarbete som vi har haft! Lycka till framöver, Malin!

Anf. 150 TREDJE VICE TALMANNEN:

Talmannen har noterat att det förekommit i många sammanhang i utskottets debatt, från flera ledamöter. På fyra år har vi inte klarat denna fråga.

Anf. 151 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt för duandet, men vi är ett vänskapligt gäng som umgås en hel del.

Jag tackar Christofer Bergenblock för de fina orden! Det värmer, och jag önskar dig fortsatt lycka till

också. Håll fanan högt när det gäller funktionsrättspolitiken!

Anf. 152 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Jag tänkte inleda med några korta ord från ett studiebesök som jag gjorde under vår senaste plenifria vecka. Då besökte jag Ljungbys sjukhus och primärvård, och det var väldigt intressant att höra om deras arbete och samarbete med den kommunala hemsjukvården, i synnerhet när det gäller de särskilda boendena.

Hela processen att arbeta med en omställning till en god och nära vård tar tid, och vi får inte glömma bort att en stor del av det bedrivs i kommunal regi. Lika viktigt är det med den tydliga fördelningen kring vem som gör vad, och det viktigaste fokuset borde kanske vara hur man kan förstärka och förbättra samarbetet. Hur kan man se till att samverkan med den här tydliga ansvarsfördelningen fungerar väl?

Jag yrkar bifall till reservation 2 och vill inleda med att säga att propositionen ändå tar sin utgångspunkt i ett verkligt problem. Patienter i den kommunala hälso- och sjukvården är ofta äldre, sköra och har komplexa vårdbehov. Många har flera sjukdomar samtidigt och är beroende av att vården fungerar i hemmet, på särskilt boende eller i annan kommunal verksamhet. Då behöver det finnas god tillgång till medicinsk kompetens, tydliga ansvarsförhållanden och en fungerande samverkan mellan kommun och region.

Miljöpartiet delar därför regeringens ambition att stärka den medicinska kompetensen i den kommunala hälso- och sjukvården. Det är också bra att regeringen vill skapa bättre och tydligare förutsättningar för avtalen om läkarmedverkan mellan regioner och kommuner. De avtalen behöver fungera bättre. De behöver vara tydliga och kunna följas upp. Regionerna behöver ta sitt ansvar för att avsätta de läkarresurser som krävs för att patienter i kommunal hälso- och sjukvård ska kunna få en god och säker vård.

Men propositionen innehåller också ett annat förslag, och det är att kommuner ska få anlita läkare i de verksamheter som avser den kommunala hälso- och sjukvården. Det är den delen vi motsätter oss.

Fru talman! Remisskritiken mot den här delen av propositionen är stark och omfattande. En majoritet av remissinstanserna avstyrker eller är negativa till förslaget. Det handlar bland annat om SKR, flera regioner, flera kommuner och företrädare för professionen.

Den första och kanske mest grundläggande invändningen gäller just ansvarsfördelningen. Om både regionen och kommunen har läkare som arbetar patientnära runt samma patientgrupper uppstår en risk för otydlighet. Vem har det samlade medicinska ansvaret? Hur ska vårdkedjan hållas ihop? Hur undviker vi att patienten hamnar mellan olika aktörer, olika journal-system, olika remissvägar och olika organisatoriska logiker?

Regeringen säger att ansvarsfördelningen inte förändras och att regionen fortsatt ska ha ansvaret för läkarinsatserna. Men om kommunen samtidigt får

möjlighet att anlita läkare för patientnära kliniskt arbete skapas i praktiken en parallell struktur. Då räcker det inte att säga att ansvaret formellt ligger kvar hos regionen. För patienten, de anhöriga och personalen måste ansvarsfördelningen också fungera i vardagen.

Det är här remissinstansernas kritik måste tas på allvar. De varnar för dubbla strukturer, ineffektiv resursanvändning och en vård som blir mer splittrad. Det handlar om patienter med stora vårdbehov, där kontinuitet, samordning och tydlighet är avgörande för patientsäkerheten.

Fru talman! Den andra stora invändningen handlar om jämlik vård. Regeringen beskriver förslaget som en frivillig möjlighet för kommunerna, men just det är också en del av problemet. Kommuner har mycket olika ekonomiska, organisatoriska och praktiska förutsättningar. Större och ekonomiskt starkare kommuner kan ha möjlighet att anlita läkare. Mindre kommuner, kommuner med svagare ekonomi och kommuner i den del av landet där jag bor, där regionen redan har svårt att rekrytera läkare, kommer sannolikt att ha betydligt sämre möjligheter. Då riskerar tillgången till läkare i kommunal hälso- och sjukvård att bli beroende av vilken kommun en patient bor i. Det är inte rätt väg att gå. Vården ska ges efter behov, inte efter kommunens storlek eller ekonomi.

Detta blir särskilt viktigt i de delar av landet där kompetensförsörjningen redan är mycket ansträngd. I norra Sverige, i glesbygd och på många mindre orter är det redan svårt att bemanna vårdcentraler och säkra tillgången till specialister i allmänmedicin och geriatrik. Om kommuner och regioner ska konkurrera om samma begränsade läkarresurser riskerar vi att förvärra de problem som redan finns. Det är i varje fall inte en lösning.

Regeringen konstaterar att bristen på läkare är en realitet som kommuner och regioner behöver förhålla sig till, men slutsatsen borde då inte vara att skapa ytterligare arbetsgivare som ska konkurrera om samma läkare. Det som behövs är i stället en förstärkning av primärvården och bättre förutsättningar för regionerna att ta det ansvar de redan har. Det handlar om fler specialister i allmänmedicin, bättre kontinuitet, fungerande fast läkarkontakt och en primärvård som har resurser att vara närvarande också för patienter i den kommunala hälso- och sjukvården. Det handlar även om att säkra kompetensförsörjningen vad gäller ST-platser framöver.

Vi säger ja till den del av propositionen som handlar om tydliga föreskrifter för avtal om läkarmedverkan, för genom bättre och mer enhetliga avtal kan regionernas ansvar bli tydligare och kommunernas ställning stärkas. Det är rätt inriktning. Det stärker samverkan utan att skapa splittrade organisationer.

Fru talman! Det finns ytterligare problem som flera remissinstanser pekar på och som jag vill belysa. Den tidigare talaren Karin Rågsjö belyste dem mycket väl. Det kommer relevant kritik från olika organisationer och vårdprofessioner. Det handlar om journalföring, delning av journaldata, remisshantering, provtagning,

läkemedelsförskrivning med mera. Sveriges läkarförbund har dessutom lyft frågor om fortbildning, kollegialt utbyte, forskning, lokaler, teknisk utrustning och ansvar under jourtid. Det är viktiga invändningar som jag tycker att regeringen avfärdar för lättvindigt utan att ge ordentliga svar. Det är beklagligt.

Fru talman! Miljöpartiet vill se en starkare kommunal hälso- och sjukvård. Vi vill se bättre tillgång till medicinsk kompetens och bättre samverkan mellan kommuner och regioner, men vi vill inte gå en väg som riskerar att leda till parallella vårdstrukturer, otydligare ansvar och större skillnader mellan kommuner.

Jag vill passa på att lyfta fram några exempel, eftersom det är väldigt tufft i norra Sverige. Det finns dock positiva exempel. Jag pratade just med en person som valt att flytta från Stockholm till Storuman och jobba i sjukstugan där. Där jobbar man framgångsrikt med ny, digital teknik för att kunna bistå patienter. Man har ett välfungerande samarbete med den kommunala hemsjukvården. Ett annat exempel som jag tyckte var fint var nyhetsinslaget om Maja Johansson, som flyttade från Lysekil till Arjeplog. Hon hade sett bilder på Google av den fantastiska naturen där. Hon var lycklig och är kvar – och i Arjeplog är de extremt lyckliga över att ha lyckats tillsätta sin första ST-tjänst på flera år.

Det är alltså värdefullt att flytta till norra Sverige, men vi måste förstå att det ändå finns enorma utmaningar med att rekrytera allmänläkare där. Den här reformen löser inte det grundläggande problemet.

Avslutningsvis vill jag – även om jag inte har suttit i socialutskottet under hela mandatperioden, långt därifrån – passa på att tacka Malin Danielsson för det arbete hon har gjort. Det gäller i synnerhet funktionsrättsfrågor. Det handlar också om den person och den politiker hon är. Jag upplever att det har varit väldigt värdefullt att ha en person som med ett brinnande hjärta, respekt, saklighet och en fin ton har jobbat stenhårt för dessa frågor. Vi tillhör inte samma parti, men vi har stor respekt och uppskattning för varandra. Stort tack! Lycka till i framtiden!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 9 juni.)

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:
EU-dokument
COM(2026) 231 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om multimodal bokning och om upphävande av förordning (EG) nr 80/2009
COM(2026) 232 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om tågbiljetthantering
COM(2026) 233 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2021/782 vad gäller skydd av resenärer med samlingsbiljetter

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 5 juni

2025/26:544 Biståndsmedel till medlemsorganisationer

av *Nima Gholam Ali Pour* (SD)
till bistånds- och utrikeshandelsminister Benjamin Dousa (M)

2025/26:545 Sveriges strategiska position inom halvledare och avancerad elektronik

av *Rashid Farivar* (SD)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:546 Erkännande av Tjetjenska republiken Itjkerien som ockuperad stat

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:547 Förhållandena i Kuba

av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:548 Effektiv beskattning vid utflyttning

av *Mathias Tegnér* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 5 juni

2025/26:877 Högskoleprovets tillgänglighet för åländska studenter

av *Tomas Kronståhl* (S)
till gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L)

2025/26:878 Ersättning i samband med tillfällig hemtjänst

av *Ewa Pihl Krabbe* (S)
till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje (M)

2025/26:879 Elnätskostnader i Skåne

av *Adrian Magnusson* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2025/26:880 Kritik från EU om låga maxstraff för ekonomisk brottslighet

av *Teresa Carvalho* (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:881 Färdtjänsten och den halverade kollektivtrafiktaxan

av *Malin Östh* (V)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 18.11.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med
§ 6 anf. 38 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 8
anf. 69 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 8
anf. 90 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 11
anf. 120 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Meddelande om frågestund.....	1
§ 3 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 4 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 5 Ärenden för bordläggning	1
§ 6 Ett likvärdigt betygssystem	1
Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU26	1
Anf. 1 JOAR FORSSELL (L).....	1
Anf. 2 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	2
Anf. 3 JOAR FORSSELL (L) replik	2
Anf. 4 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	3
Anf. 5 JOAR FORSSELL (L) replik	3
Anf. 6 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	3
Anf. 7 JOAR FORSSELL (L) replik	3
Anf. 8 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	4
Anf. 9 JOAR FORSSELL (L).....	4
Anf. 10 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	4
Anf. 11 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	6
Anf. 12 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	6
Anf. 13 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	6
Anf. 14 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	7
Anf. 15 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik	7
Anf. 16 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	7
Anf. 17 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik	8
Anf. 18 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	8
Anf. 19 PATRICK RESLOW (SD)	8
Anf. 20 ISABELL MIXTER (V)	10
Anf. 21 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	11
Anf. 22 ISABELL MIXTER (V) replik.....	11
Anf. 23 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	11
Anf. 24 ISABELL MIXTER (V) replik.....	12
Anf. 25 JOSEFIN MALMQVIST (M)	12
Anf. 26 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	13
Anf. 27 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik	13
Anf. 28 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	14
Anf. 29 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik	14
Anf. 30 MATHIAS BENGTSSON (KD)	14
Anf. 31 CAMILLA HANSÉN (MP).....	15
Anf. 32 TREDJE VICE TALMANNEN	17
Anf. 33 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	17
Anf. 34 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	17
Anf. 35 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	17
Anf. 36 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	17
Anf. 37 ALIREZA AKHONDI (C)	18
Anf. 38 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	18
Anf. 39 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	18
Anf. 40 PATRICK RESLOW (SD) replik.....	19
Anf. 41 ALIREZA AKHONDI (C) replik.....	19
Anf. 42 PATRICK RESLOW (SD)	19
(Beslut skulle fattas den 9 juni.)	19
§ 7 Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och	
 årsredovisning 2025.....	19
Utbildningsutskottets betänkande 2025/26:UbU18	19
(Beslut skulle fattas den 9 juni.)	19
§ 8 Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och anpassning	
 av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt	19
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2025/26:SfU30.....	19

Anf. 43	VIKTOR WÄRNICK (M)	20
Anf. 44	TONY HADDOU (V) replik	21
Anf. 45	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	21
Anf. 46	TONY HADDOU (V) replik	21
Anf. 47	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	22
Anf. 48	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	22
Anf. 49	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	22
Anf. 50	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	23
Anf. 51	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	23
Anf. 52	OLA MÖLLER (S)	23
Anf. 53	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	24
Anf. 54	OLA MÖLLER (S) replik	25
Anf. 55	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	25
Anf. 56	OLA MÖLLER (S) replik	25
Anf. 57	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	25
Anf. 58	OLA MÖLLER (S) replik	26
Anf. 59	VIKTOR WÄRNICK (M) replik	26
Anf. 60	OLA MÖLLER (S) replik	26
Anf. 61	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	27
Anf. 62	TONY HADDOU (V) replik	28
Anf. 63	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	28
Anf. 64	TONY HADDOU (V) replik	29
Anf. 65	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	29
Anf. 66	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	29
Anf. 67	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	29
Anf. 68	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	30
Anf. 69	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	30
Anf. 70	TREDJE VICE TALMANNEN	30
Anf. 71	TONY HADDOU (V)	30
Anf. 72	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	32
Anf. 73	TONY HADDOU (V) replik	32
Anf. 74	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	32
Anf. 75	TONY HADDOU (V) replik	33
Anf. 76	INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD)	33
Anf. 77	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	34
Anf. 78	INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik	35
Anf. 79	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	35
Anf. 80	INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik	35
Anf. 81	TONY HADDOU (V) replik	35
Anf. 82	INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik	36
Anf. 83	TONY HADDOU (V) replik	36
Anf. 84	INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD) replik	36
Anf. 85	ANNIKA HIRVONEN (MP)	36
Anf. 86	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	38
Anf. 87	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	38
Anf. 88	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	38
Anf. 89	ANNIKA HIRVONEN (MP) replik	39
Anf. 90	ALIREZA AKHONDI (C)	39
Anf. 91	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	39
Anf. 92	ALIREZA AKHONDI (C) replik	40
Anf. 93	NIMA GHOLAM ALI POUR (SD) replik	40
Anf. 94	ALIREZA AKHONDI (C) replik	40
Anf. 95	DANIEL RIAZAT (-)	40
	(Beslut skulle fattas den 9 juni.)	41
§ 9	Strategisk exportkontroll 2025 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden och Ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel	41
	Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU9	41
	Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU18	41
Anf. 96	RASMUS GIERTZ (SD)	41

Anf. 97 MORGAN JOHANSSON (S) replik	43
Anf. 98 RASMUS GIERTZ (SD) replik.....	43
Anf. 99 MORGAN JOHANSSON (S) replik	44
Anf. 100 RASMUS GIERTZ (SD) replik.....	44
Anf. 101 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	44
Anf. 102 RASMUS GIERTZ (SD) replik.....	44
Anf. 103 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	45
Anf. 104 RASMUS GIERTZ (SD) replik.....	45
Anf. 105 MORGAN JOHANSSON (S)	45
Anf. 106 RASMUS GIERTZ (SD) replik.....	46
Anf. 107 MORGAN JOHANSSON (S) replik	47
Anf. 108 RASMUS GIERTZ (SD) replik.....	47
Anf. 109 MORGAN JOHANSSON (S) replik	47
Anf. 110 STEFAN OLSSON (M)	47
Anf. 111 MORGAN JOHANSSON (S) replik	48
Anf. 112 STEFAN OLSSON (M) replik	49
Anf. 113 MORGAN JOHANSSON (S) replik	49
Anf. 114 STEFAN OLSSON (M) replik	49
Anf. 115 HÅKAN SVENNELING (V)	50
Anf. 116 KERSTIN LUNDGREN (C)	51
Anf. 117 JACOB RISBERG (MP)	52
Anf. 118 JAMAL EL-HAJ (-)	53
Anf. 119 DANIEL RIAZAT (-).....	54
(Beslut skulle fattas den 9 juni.)	55
§ 10 Riksrevisionens rapport om Inspektionen för vård och omsorgs hantering av enskildas klagomål på hälso- och sjukvården	55
Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU28.....	55
(Beslut skulle fattas den 9 juni.)	55
§ 11 Stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård	55
Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU32.....	55
Anf. 120 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD)	55
Anf. 121 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	55
Anf. 122 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD) replik.....	56
Anf. 123 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	56
Anf. 124 CHRISTIAN LINDEFJÄRD (SD) replik.....	56
Anf. 125 MIKAEL DAHLQVIST (S)	56
Anf. 126 NORIA MANOUCHI (M).....	57
Anf. 127 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	58
Anf. 128 NORIA MANOUCHI (M) replik	58
Anf. 129 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik.....	58
Anf. 130 NORIA MANOUCHI (M) replik	58
Anf. 131 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	59
Anf. 132 NORIA MANOUCHI (M) replik	59
Anf. 133 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	59
Anf. 134 NORIA MANOUCHI (M) replik	60
Anf. 135 KARIN RÅGSJÖ (V).....	60
Anf. 136 DAN HOVSKÄR (KD).....	61
Anf. 137 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	62
Anf. 138 DAN HOVSKÄR (KD) replik.....	62
Anf. 139 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	62
Anf. 140 DAN HOVSKÄR (KD) replik.....	63
Anf. 141 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	63
Anf. 142 DAN HOVSKÄR (KD) replik.....	63
Anf. 143 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	63
Anf. 144 DAN HOVSKÄR (KD) replik.....	64
Anf. 145 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	64
Anf. 146 MALIN DANIELSSON (L)	65
Anf. 147 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	66

Anf. 148 MALIN DANIELSSON (L) replik	66
Anf. 149 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	66
Anf. 150 TREDJE VICE TALMANNEN	66
Anf. 151 MALIN DANIELSSON (L) replik	66
Anf. 152 NILS SEYE LARSEN (MP).....	67
(Beslut skulle fattas den 9 juni.)	68
§ 12 Bordläggning	68
§ 13 Anmälan om interpellationer	68
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	68
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 18.11.	68